

מעשה אבות סימן לבנים

זכות אבותם מסייעתם

תולדות משפחת

הרה"ח ר' חיים אלעזר ומרת חיה דובה ע"ה
גורליק

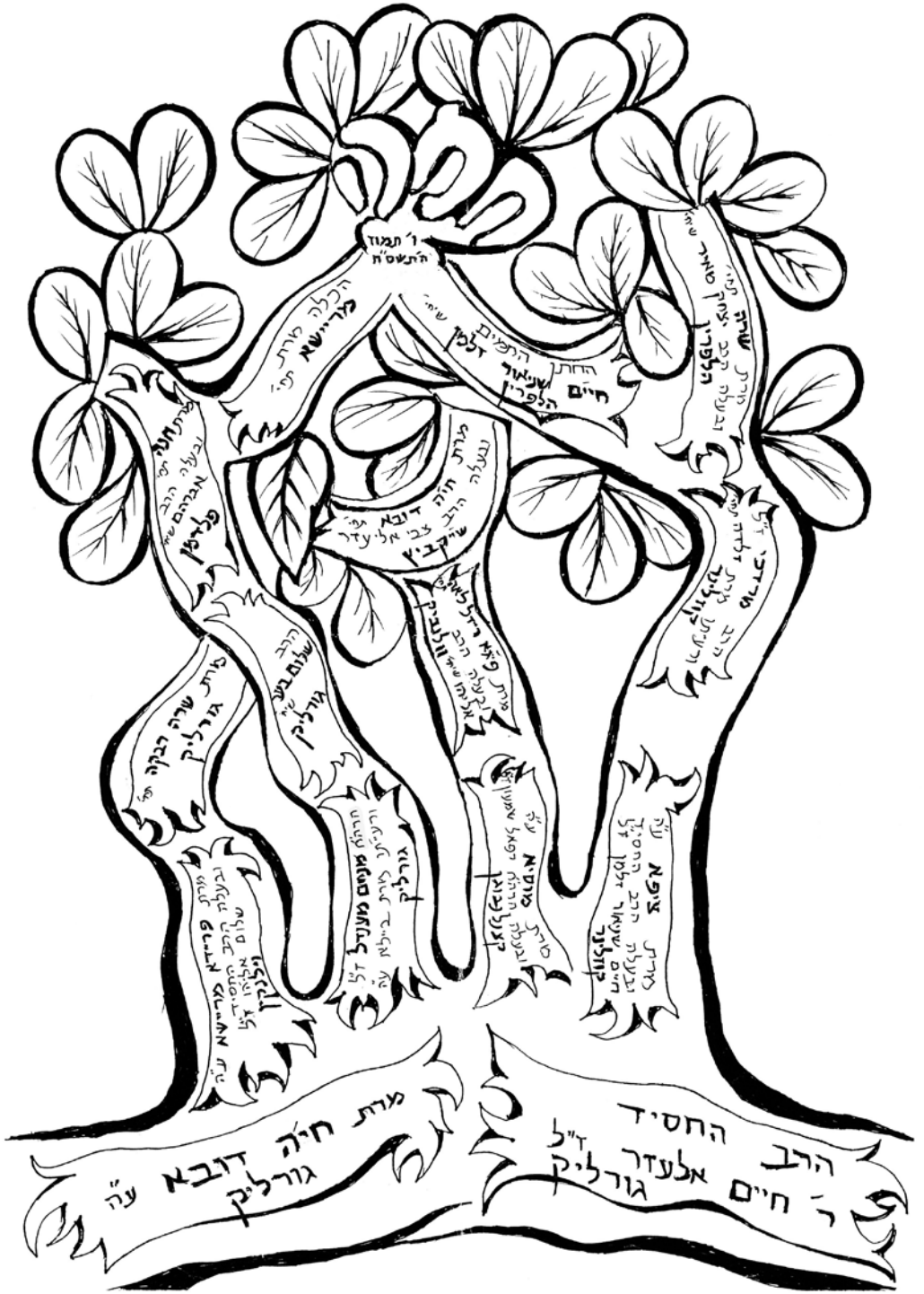

תשורה

משמחת הנישואין של

חיים שניאור זלמן ומריי שא הלפרין

ו' תמוז ה'תשס"ח

גורליק גורליק חיה דבא ע"ה

ה' חיים הרב אלעזר גורליק ז"ל

ה' חיים הרב אלעזר גורליק ז"ל

ה' חיים הרב אלעזר גורליק ז"ל

ה' חיים הרב אלעזר גורליק ז"ל

ה' חיים הרב אלעזר גורליק ז"ל

ה' חיים הרב אלעזר גורליק ז"ל

ה' חיים הרב אלעזר גורליק ז"ל

ה' חיים הרב אלעזר גורליק ז"ל

ה' חיים הרב אלעזר גורליק ז"ל

ה' חיים הרב אלעזר גורליק ז"ל

ה' חיים הרב אלעזר גורליק ז"ל

ה' חיים הרב אלעזר גורליק ז"ל

ה' חיים הרב אלעזר גורליק ז"ל

ה' חיים הרב אלעזר גורליק ז"ל

ה' חיים הרב אלעזר גורליק ז"ל

ה' חיים הרב אלעזר גורליק ז"ל

ה' חיים הרב אלעזר גורליק ז"ל

ה' חיים הרב אלעזר גורליק ז"ל

ה' חיים הרב אלעזר גורליק ז"ל

ה' חיים הרב אלעזר גורליק ז"ל

ה' חיים הרב אלעזר גורליק ז"ל

מעשה אבות סימן לבנים בעולם וזכות אבות מסייעתם

כאשר אנו מתבוננים בשורשים,
של חתן וכלה המתחתנים.
את הפלא של השגחה פרטית רואים,
איך הקב"ה מזווג זיווגים.

לרבי חיים אלעזר הרב החסיד,
שהיה כל ימיו, לומד ומלמד תמיד
במסירות נפש ילדים קטנים,
תורת ה' – תורת חיים.

והוא זכה מצאצאיו להקים
דורות של חסידים תמימים,
שבמסירות נפש תחת שלטון קומוניסטי אכזרי,
עשו הכל כדי הגחלת היהודית להבריא.

והיות שמעשה אבות סימן לבנים,
וזכות אבות מסייעתם כל הימים.
נאחל לחתן והכלה להמשיך שלשלת הדורות,
ולזרז את הגאולה על אדני התורה והמצוות.

ועל ידי התקשרות עם נשיא דורנו,
יזכו לקבל פני משיח צדקנו.
ובתקופת תחיית המתים לראות,
איך בשמחה רוקדים בנים עם אבות.

כתב: הרה"ח ר' אליהו ביסק, ידיד המשפחה

מעשה אבות סימן לבנים

עריכה: שניאור זלמן ברגר

עיצוב: בועז שרון, מענדי ויגלר

הגהה: מרדכי (ברשד"ב) גורליק

מו"ל: זקני הכלה הרב שלום בער ומרת שרה רבקה גורליק

נחלת הר חב"ד

תמוז תשס"ח

פתח דבר

מתוך שמחה והתרגשות פנימיים הבוקעים מעומק לבנו, ביום נישואי נכדתנו **מרישא** עם ש"ב החתן הרה"ת **חיים שניאור זלמן** בן הרב **יצחק מאיר הלפרין** שיחיו. מודים אנו לכל הבאים ליטול חלק בשמחתנו, ומאושרים אנו לכבדם בחוברת זו, כתשורה שתהווה מזכרת נצח מיום שמחת משפחתנו.

החתן והכלה, צאצאים משותפים הם לזקנים גדולים ודגולים, אך טבעי הוא שנשתף את אורחינו במאורעות חייהם הסוערים המשולבים במסירות נפש אמיתית תחת המגף הקומוניסטי, חיים רוויים בחירוף נפש ועמידה איתנה ללא פשרות תוך שמירה על קוצו של יו"ד, למרות השלטון הקומוניסטי העריץ והאכזרי. מה עוד שמתאים הדבר עם הזמן בו אנו עומדים ערב חג הגאולה י"ב תמוז בו נגאל כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, לאחר שנאסר על ידי השלטון הקומוניסטי הנודע לשמצה.

"זה היום עשה ה' נגילה ושמחה בו", זהו הפסוק איתו פתח ועליו ביסס כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ את מאמר החסידות, אותו אמר בפעם הראשונה שנחוג יום גאולתו.

נראה שאין מתאים מפסוק זה, לבטא את השמחה המיוחדת במשפחתנו לענפיה הרבים. כאשר עשרות שנים לאחר שעמדו זקנינו ע"ה שרשי האילן הגדול וחירפו נפשם, על מנת לאפשר חינוך יהודי לבניהם אחריהם ללא פשרות, באים ומתכנסים יחדיו צאצאיהם הרבים לשמחת נישואין משותפת של פירי-פירותיהם. מאורע המשקף יותר מכל את ניצוצות השלהבת הממשיכים את האור ואת הניצחון המופלא של החסידים בראשות רבותינו נשיאינו על כוחות הרשע ששאפו לדכא את הגחלת היהודית בברית המועצות.

תפילותינו לבורא עולם, שיהיה זה בנין עדי עד מיוסד על אותם יסודות שתמכו אבותינו – אדני התורה והמצוה מוארים באור תורת החסידות, מתאים לדברי רש"י על הפסוק 'כי מראש צורים אראנו' הנאמר בשיעור החומש היומי: "אני מסתכל בראשיתם ובתחילת שרשיהם, ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו על ידי אבות ואמהות. בנין שיומשך בדור ישרים יבורך, והכל מתוך בריאות פרנסה, ואושר בגשמיות וברוחניות.

תודתנו נתונה לעורך התשורה, ידידנו הרה"ח ר' **שניאור זלמן ברגר**, אשר ליקט מהכתובים הוסיף נופך מתוך ראיונות בעל פה וערכם לחוברת נאה, המוגשת לכם בהוקרה.

נסיים בברכה, שגם בימינו אלה של סוף הגלות אשר 'החושך יכסה ארץ', נזכה במהרה לראות במוחש את יד ה' הטובה, וכדברי כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ערב גאולתו: "יהי ה' אלוקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו, בקשתנו שהשי"ת יהיה עמנו, והוא וודאי יהיה עמנו", בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

זקני הכלה

הרב שלום בער ומרת שרה רבקה גורליק

יום רביעי ו' תמוז, ה'תשס"ח, קרית מלאכי

תוכן עניינים

- 8.....אגרות קודש של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש - אל הורי החתן והכלה
- 11....פרק ראשון - הרב חיים אלעזר ומרת חיה דובה גורליק - זקניהם של זקני החתן והכלה
- 25.....פרק שני - מרת ציפא והרב חיים שניאור זלמן קוזלינר - הורי זקן החתן
- 43.....פרק שלישי - מרת מוסיא והרב שמעון קצנבלבויגן - דודי זקני החתן והכלה
- 49.....פרק רביעי - הרב מנחם מענדל ומרת ביילא גורליק - הורי זקן הכלה
- 79.....פרק חמישי - מרת פריידא מרייזא והרב שלום אליהו וילנקין - הורי זקנת הכלה
- 97.....פרק שישי - הרב מרדכי ותבלחט"א מרת זלדה קוזלינר - זקני החתן

אגרות קודש

של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

אל הורי החתן והכלה

ברכת הרבי לרגל נישואי
הורי החתן

הלפרין - ירותי - קודלינר

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

בי"ה, י"ט סיון תשמ"ג
ברוקלין, נ. י.

האברך הווי"ח אי"א נוי"ב וכו'
מוה' יצחק מאיר שי
וב"ג תי

שלום וברכה

במענה על ההודעה מקביעות זמן חתונתם ליום
ג' תמוז הבע"ל,

הנני בזה להביע ברכתי ברכת מזל טוב מזל
טוב ושתי' בשעה טובה ומוצלחת ויבנו בית בישראל
בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי שהם
מארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

בברכת מזל טוב
מזל טוב

ברכת הרבי לרגל
הולדת החתן

הלפרין - ק.מ.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

בי"ה, י"ז אדר"ר תשמ"ו
ברוקלין, נ. י.

הווי"ח אי"א נוי"ב וכו'
מוה' יצחק מאיר שי

שלום וברכה

במענה על ההודעה אשר נולד להם בן למזל טוב,

הנה יה"ר מהשי"ת שיכניסוהו לבריתו של אברהם
אבינו, וכשם שיכניסוהו לברית כן יכניסוהו לתורה
ולחופה ולמעשים טובים, ויגדלו ביחד עם זוגי תי
מתוך הרחבה.

בברכת מזל טוב

החתן מקבל 'כוס
של ברכה' מהרבי

פלדמן - גרליק -
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.
ביה, ב' אייר תשמ"ו
ברוקלין, נ. י.

האברך הווי"ח אי"א נוי"נ וכו'
מוה' אברהם שי'
וב"ג ת"י

שלום וברכה
במענה על ההודעה מקביעות זמן חתונתם
ליום כ"ה סיון הבע"ל,
הנני בזה להביע ברכתי ברכה מזל טוב מזל
טוב ושחתי בשעה טובה ומוצלחת וליבנו בית
בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה
כפי שהם מוארים במאור שנתורה זוהי תורה
החסידות.

בברכת מזל טוב
מזל טוב

ברכת הרבי לרגל
נישואי הורי הכלה

פלדמן - חיפה

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

בי"ה, כז' תשרי תשמ"ח
ברוקלין, נ. י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' אברהם שי'

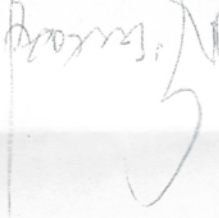
שלום וברכה!

במענה על ההודעה אשר נולדה להם בת למזל טוב

הנה יה"ר מהשי"ת שיגדלה ביחד עם זוג' תי'
לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה.

-ידוע מכ"ק אדמו"ר (מוהרשי"ב) נ"ע, אשר
מנהגנו הוא לאמר גם בלידת בת לתורה ולחופה
ולמעשים טובים, ע"פ מרז"ל (ברכות יז' א) נשים
במאי זכייך באקרוי' כו' באתנוי' כו' ונטרין כו'.

בברכת מזל טוב

ברכת הרבי לרגל הולדת הכלה

פרק ראשון

הרב חיים אלעזר ומרת חיה דובה גורליק
זקניהם של זקני החתן והכלה

ילדיהם:

- מרת ציפא ובעלה הרב חיים שניאור זלמן קוזלינר
- מרת מוסיא ובעלה הרב שמעון קצנלבוין
- הרב מנחם מענדל וזוגתו מרת ביילא (לבית חדש)
- מרת פריידא מרישא ובעלה הרב שלום אליהו וילנקין

מגזע חסידי אדמו"ר הזקן

הרה"ח הרב חיים אלעזר גורליק הידוע בכינויו: "לאזר דער מלמד" (לאזר המלמד), היה מגזע חסידי חב"ד עוד מתקופת רבנו הזקן. הוא נולד בעיירה פאריטש-ביילורוסיה בג' סיון תרל"ב להוריו ר' מרדכי ומרת שרה פייגא רזניק.

כשנולד נקרא שמו בישראל אלעזר, ובילדותו כאשר חלה הוסיפו לו את השם חיים. את שם משפחתו שינה מרזניק לגורליק כאשר הגיע זמנו להתגייס לצבא הצאר. הנוהג באותם ימים היה שמי שהינו בן יחיד פטור הוא מהשירות הצבאי, ר' חיים אלעזר "אימץ" לעצמו שם משפחה חדש, וכך פטר עצמו מהשירות הצבאי, בכדי שיוכל לשקוד על לימוד התורה.

בהגיעו לפירקו, נישא למרת חיה דובה בת הרה"ח מרדכי מנשה ומרת פייגא דבורה, והזוג הצעיר התגורר בתחילה בעיירה שצעדרין שהוקמה על ידי אדמו"ר הצמח צדק.

בת ובן בברכת הרבי

טרגדיה כואבת ביותר, ניחתה על ר' חיים אלעזר ומרת חיה דובה, ורק בגלל חוסנם הנפשי-רוחני הצליחו להתאושש; שנים מספר לאחר הנישואין, זכו לחבוק ששה בנים ובנות: מרדכי-מנשה, אריה-לייב, נח, לאה, חיענא וציפא. אולם למרבה הצער, חמישה מהם נפטרו תוך זמן קצר, ורק בת אחת נשארה: ציפא. אין מילים לתאר את הצער והכאב של ההורים הצעירים, ששיכלו חמישה מילדיהם בזה אחר זה. בני המשפחה היו בטוחים כי הטרגדיה הנוראה באה כתוצאה מעין הרע, בגלל שמרת חיה דובה התחתנה בצעירותה, ותוך מספר שנים נולדו לה ששה ילדים.

כשמרת חיה דובה הייתה בהריון הבא, החששות גרמו לדאגה עמוקה, שהביאה את ר' חיים אלעזר, לנסוע לליובאוויטש אל כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, ובייחודות סיפר על פטירת הילדים וביקש ברכה שהתינוק שיוולד בקרוב יהיה זרעא של קיימא.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, הורה על כמה הנהגות מיוחדות וביניהם לעבור להתגורר בעיר אחרת, וכן שאם רעייתו תלד בת יקראו לה מוסיא, ואם תלד בן יקראו לו מנחם מענדל (על שם כ"ק אדמו"ר הצמח צדק שנקרא רבי מנחם מענדל ורעייתו הרבנית חיה מושקא. השם חיה לא היה רלוונטי, כיון שלרעייתו של ר' חיים אלעזר קראו חיה דובה).

ר' חיים אלעזר שהיה מקושר לרבו בחבלי עבותות אהבה, נהג לפי הוראות הרבי. בשל כך עבר עם משפחתו להתגורר בעיירה רוגצ'וב. ההריון הסתיים בשלום, נולדה בת ונקרא שמה בישראל מוסיא (קצנלבוין). לאחר כשנה נולד בן ונקרא שמו בישראל מנחם מענדל. לשמחת ההורים לא היה גבול, הילדים גדלו בריאים ושלמים. כל ילד שנולד עורר התרגשות עילאית אצל ההורים. מיד לאחר כל לידה, כאשר ר' חיים אלעזר ראה את הרך הנולד לראשונה, היה מנשקו בהתרגשות ומברך 'שהחינו'.

כעבור כמה שנים, הרתה מרת חיה-דובה שוב. ההריון לא היה קל ולפי בקשת ר' חיים אלעזר הגיע הגאון הרגצ'ובר לביתם (מפעם לפעם בא הגאון לבקר את משפחתו בעיר הולדתו), בירך אותה ואף הורה להניח כלי עם מים ליד מיטתה כסגולה ללידה קלה.

הרופאים הזהירו שסכנה לה ללדת, הזמן המשוער ללידה התקרב וגם חודש תשרי התקרב. ר' חיים אלעזר החליט כי אינו מוותר על מנהגו במשך השנים לנסוע לרבי הרש"ב בחגים. בלב כבד הוא נסע לליובאוויטש, ובמהלך שהייתו בצילו של הרבי קיבל הודעה כי נולדה לו בת, לה קרא פריידא מרישא (וילנקין).

הציל את ספר התורה ואחר כך את בנו

שריפה גדולה פרצה באחד הימים ברוגצ'וב, השריפה התפשטה במהירות בין בתי העץ של העיירה, עד אשר הגיעה לבית הכנסת. ר' חיים אלעזר לא נרתע מהאש והעשן, ומיד רץ לבית הכנסת, נכנס בין הלהבות הוציא את ספר התורה למקום מבטחים, ורק אחר כך רץ הביתה להציל את בנו הקטן מנחם מענדל.

מרוגצ'וב לליובאוויטש

בכל מקום שהתגורר ר' חיים אלעזר לימד את ילדי ישראל תורה וראה בכך הצלחה גדולה. היה לו חוש מיוחד ללמד ילדים, והתלמידים אהבו אותו.

הרה"ח יהודה חיטריק ע"ה מציין (בספרו 'רשימות דברים', חלק א' סיפור קלו) כי התלמידים בישיבת 'תומכי-תמימים' בליובאוויטש הגיעו במיוחד מארבע ערים ובהן: "רוגצ'וב - על ידי המלמד החסיד מהור"ר אלעזר גורליק". עוד עיר שמציין הרב חיטריק: "עיר דיסנא פלך וויטעבסק - על ידי המלמד החסיד מהור"ר ברוך יוסף קוזלינר". החתן והכלה זכו להיות צאצאים של שני המלמדים המיוחדים הללו, מהם יצאו תלמידים מצויינים היישר לליובאוויטש.

תרופה וסגולה מהרבי הרש"ב

ניסי ניסים נעשו לו, כאשר מחלת לב קשה ביותר, החלישה את גופו, וכשהתגברה מחלתו, הורו לו הרופאים למעט בדיבור ובודאי שלא ללמד, כי חששו שהמאמץ יכריע את ליבו החלש. אבל ר' חיים אלעזר לא השלים עם הוראת הרופאים, הוא לא יכל לחשוב בכלל על מציאות

שהוא יפסיק ללמד תורה את ילדי החסידים. נסע, אפוא, לרבי הרש"ב, ובהיכנסו ליחידות' תינה את צרתו, כאשר הוא מבקש ברכה לרפואה.

הרבי אמר לו: חס ושלום חס ושלום להפסיק את מלאכת הקודש שלו. ובאשר לדברי הרופאים האומרים שהלב חלש, אתן לך תרופה, אמר הרבי. לפני לכתך לישון תכין ליד המיטה לחם שיפון מרוח בחמאה, וכאשר תקום תיטול ידיך לברכות השחר, ותתחיל בברכה ראשונה "על נטילת ידיים" ותיכף ומיד תברך 'המוציא' ותאכל את הלחם מרוח בחמאה.

את הוראת הרבי ביצע במלואה, ובאופן מופלא ניתנו לו כוחות מיוחדים, והתאושש עד מהרה ממחלתו, וחזר למלאכת הקודש ללמד תורה במסירות נפש ומאז חי עוד כשלושים שנה.

מסירות נפש לחינוך הילדים

המהפכה הקומוניסטית שהחלה בשנת תרע"ח, הביאה עמה צרות רבות לעם היהודי. השלטון החדש דיכא את שומרי המצוות, וחייב את כל האזרחים לשלוח את ילדיהם ללמוד בבתי ספר ממלכתיים בהם חונכו התלמידים באידיאולוגיה קומוניסטית. ר' חיים אלעזר נאלץ להרביץ תורה בתלמידים בתנאים מחתרתיים, ואילו את בנו ר' מענדל שלח ללמוד בישיבות תומכי-תמימים המחתרתיות בחרקוב, בנעוועל ובדנייפרופטרובסק.

בימים הקשים ההם, לא קל היה להורים לשלוח את בנם לישיבה, שכן השלטונות דיכאו ביד קשה את לומדי התורה בכלל והצעירים בפרט, והתמימים שלמדו בישיבות המחתרתיות היו כל העת בסכנה מיידידת של מעצר על ידי אנשי המשטרה החשאית. קשה עוד יותר לתאר את הרגשות של הורים, אשר שיכלו חמישה מילדיהם, וכעת נפרדים מבנם, מבלי לדעת האם חס ושלום ילכד על ידי כוחות הרשע, ואז איש אינו יודע איזה עונש קשה יוטל עליו.

ר' חיים אלעזר ומרת חיה דובה, כבשו את צערם, התגברו על חששותיהם ושלחו את בנם ללמוד בתומכי תמימים, כאשר הוא נאלץ בגין הרדיפות, לנדוד יחד עם ידידיו מעיר לעיר, בכדי לשקוד על לימוד תורת הנגלה ותורת החסידות, ולקיים אורח חיים חסידי למרות הכל.

את בנותיו ציפא ומוסיא נאלץ לשלוח ללמוד בבית ספר, אם כי בשבת היו מתחמקות מהלימודים. ההיעדרות הקבועה בשבת, עוררה את זעמם של המורים והנהלת בית הספר שקראו לו בשל כך לפגישה דחופה. הוא לא נרתע ובפני המנהלת והמורים הצהיר כי בנותיו לא תלכנה ללימודים בשבת. נס היה לו שדברים אלו לא הועברו הלאה - לנ.ק.ו.ד. והבנות המשיכו להיעדר בשבתות.

אימץ את משפחת מסקאליק

למרות שבשנים ההם המצב הכלכלי בברית המועצות היה בשפל חמור, ור' חיים אלעזר שלימד ילדים במחתרת, התפרנס בדוחק ובקושי רב הביא הביתה אוכל לרעייתו וארבעת ילדיו, הסכים לאמץ את ילדי משפחת ידידו החסיד המפורסם הרה"ח ר' יעקב מסקאליק.

מספר הרה"ח ר' ראובן גלפרין:

"בתרפ"ג נפטרה סבתי, ובעלה החסיד הנודע ר' יענק'ל ז'וראוויצער-מסקאליק, נותר אלמן. הקומוניסטים רדפו אותו, ולעיתים היה עליו להסתתר. והיכן ישאיר את ילדיו הקטנים? ר' חיים אלעזר גורליק הסכים 'לאמץ' את ארבעת ילדיו. הם חיו אצל משפחת גורליק כשש שנים. ומאז ועד היום שוררת ידידות אמת בין המשפחות, שבאותם ימים קשים היו למשפחה אחת".

ר' יעקב מאסקאליק כתב לרבי הריי"צ כי רעייתו נפטרה, והוא השאיר את ילדיו אצל משפחת גורליק, והוא דואג לילדים. הרבי הריי"צ השיבו, שאם הם אצל משפחת גורליק אין לו מה לדאוג.

מרוגזוב עבר ר' חיים אלעזר לעיירה לוקוניה, שם כיהן כרב. לאחר כשנתיים עבר להתגורר בעיירה סטרירוסיה, שם המשיך ללמד ילדים במחתרת.

בסטירוסיה לא היו יהודים רבים שומרי מצוות, ור' חיים אלעזר חשש מהשפעת הסביבה על ילדיו. זו הסיבה שבשנת תרצ"ה עבר להתגורר במלחובקה שעל-יד מוסקבה, שם היה באותה עת ריכוז של חסידים. לפרנסתו מצא עבודה כשומר לילה, ובשעות היום לימד את ילדי החסידים בהיחבא. שלושה חודשים חלפו מאז הגיע למלחובקה ור' חיים אלעזר ובנו ר' מענדל נעצרו.

אב ובנו במעצר אחד

היה זה בחודש אלול תרצ"ה, כאשר אנשי הנ.ק.ו.ד. ביצעו גל מעצרים באזור מוסקבה, כשבראש המבוקשים היה הרה"ח ר' אברהם מאיור-זרייזין שהיה עד כמה שנים לפני כן מנהל ישיבות תומכי-תמימים בברית המועצות. את ר' אברהם מאיור לא הצליחו לעצור, אבל בגל המעצרים נעצרו שבעה חסידים ובהם ר' חיים אלעזר ור' מענדל. בעצורים היו גם: ר' יעקב מסקאליק שהיה כאמור ידיד טוב של משפחת גורליק, ר' מאיר אבצן, ר' יצחק גולדין, ר' שלמה מטוסוב ור' אבא לוין.

באותן שנים, מי שנעצר היה בסכנה גדולה. החקירות והעינויים היו קשים ביותר, ובשלב הבא מגיע גזר הדין שיכול להיות מאסר ארוך, גלות בערבות סיביר ובמקרים קשים אף הוצאה להורג.

בעקבות גל המעצרים הריצו כמה חסידים מכתבים לרבי הריי"צ, בהם הודיעו על האסון הנורא שניחת לפתע וביקשו ברכה לעצורים ולכלל החסידים החוששים שיעצרו אותם. הרה"ח ר' זלמן אלפרט (קורניצער), שנעצר ושוחרר בנס כמה חודשים לפני כן, קיבל מענה מוצפן על מכתבו בנידון (חולי ורפואה הכתובים במכתב הם כינוי למאסר ושחרור):

"עד אשר ירחם השם יתברך ויבריאו בעזרת השם בקרוב כל החולים שיחיו. צריכים להיות בזהירות, והשי"ת ישלח רפואה שלמה להחולים שי' וישמור כל הבריאים ויזמין להם את פרנסתם בריוח ובמנוחה ויהיו הם ובני-ביתם שי' כולם בריאים ושלמים בגשמיות וברוחניות". (אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, חלק י"א עמוד רסח).

טרור של מעצרים

בעיתון 'מארגען זשורנאל' שיצא לאור בניו יורק פורסמה סקירה על גל המעצרים. בעיתון מדווח כי מתוך מכתבים שהגיעו מברית המועצות, עולה כי נערכו מעצרים במוסקבה, קאפוסט, סמרקנד וערים אחרות.

(תרגום חופשי מאידיש) "הטרור של המעצרים, הלך כל כך רחוק, עד שיהודים דתיים מעצמם גילחו את זקנם, בכדי להתחבא מאימת הנ.ק.ו.ד.. כמו כן רבנים וגם בעלי-בתים רבים ברחו בכדי להציל את עצמם, והם כעת 'נע ונד'..."

"בין העצורים הרבנים החסידים: הרב יעקב מאסקאליק, הרב יצחק גולדין, הרב אלעזר גורליק ובנו הבחור מענדל, הבחור מאיר אבצן, הרב אבא לויין והרב זלמן בוטמן. האחרון נאסר לפני כמה חודשים..."

"בין הנמלטים נזכרו במכתבים: הרב שמואל לעויטין, הרב ניסן נימנוב, הרב אברהם דרייזין, הרב בן-ציון שם-טוב, ורבים אחרים".

גזר הדין: גלות

העצורים הועברו למטה המשטרה החשאית במוסקבה 'לוביאנקה', שם עונו על ידי חוקרי הנ.ק.ו.ד., שתבעו מהם לספק מידע מי ארגן את החדרים והישיבות? מי לימד? ומי ההורים ששלחו את ילדיהם למוסדות אלו? החסידים כולם, לא נידבו מידע כלל, אלא מילאו את פיהם מים. בתום החקירות הועברו לכלא 'בוטירקה' שם ישבו עד למתן גזר הדין.

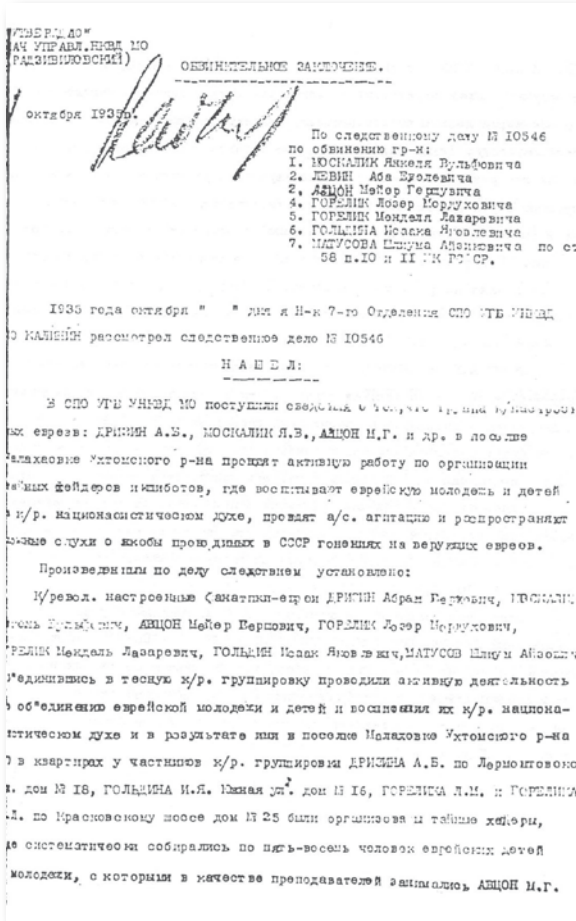
לאחר שבועות ארוכים של חששות ודאגות, הוקרא בפני העצורים כתב האשמה:

"האשמים ארגנו לילדים ונערים צעירים לימודים הנקראים חדר וישיבה, במלחובקה שליד מוסקבה. הלימודים התקיימו בדירות של קונטר-רבלוציונים [כך נקרא מי שפעל נגד המהפכה הקומוניסטית]. הם אספו צעירים שהיו ברמה אינטלקטואלית כזו שיכלו לשמש מורים ואותם לימדו כדי שישמשו כמורים. הם לימדו תלמוד ואת מצוות הדת השונות".

בכתב האשמה המתפרסם על ששה עמודים, מצויינות עשרות פעמים המילים 'אנטי סובייטי' כדי לבסס את האשמה הסופית: סעיף 58 - 'בגידה במולדת', שמשמעותה אחת: מוות בירייה. אולם

הרב חיים אלעזר במדי אסיר – מתוך ארכיון הק.ג.ב.

כתב אשמה מתוך ארכיון הק.ג.ב.
 נאשם מספר 4- "גורליק לזר", נאשם מספר 5- "גורליק מענדל"

לבסוף קיבלו כולם עונש 'קלי יחסית':
 שלוש שנות גלות בקזחסטן.

ר' חיים אלעזר התבטא פעם על
 העונש, כי נס עשה לו בורא עולם
 שנעצר בשנת תרצ"ה, ולא שנתיים-
 שלוש יותר מאוחר אז רוב החסידים
 שנעצרו נשלחו לתקופות מאסר
 ממושכות בסיביר, וחלקם הוצא
 להורג מיד לאחר מעצרים.

פרידה מרגשת

על הפרידה המרגשת מבני
 המשפחה, טרם הנסיעה לגלות,
 סיפרה הבת מרת מוסיא ע"ה:

"הייתי יחד עם אמא בפגישה
 האחרונה לפני שאבא ואחי מענדל
 נסעו לקזחסטן. עמדנו מאחורי
 סורגים ושוחחנו במשך מספר דקות,
 בהם הדמעות זרמו כמים. אבא
 אמר לי: "יש צרות גדולות, כולם
 יושבים".

המראה של אבא באותם רגעים
 לא ישכח ממני לעולם. על ראשו
 הייתה מונחת מגבת, ובתחילה לא
 ירדתי לסוף דעתו, עד שהבנתי כי
 בכלא אוסרים לחבוש כיפה כיון שזוהי מצווה דתית, לכן אבא מניח מגבת לראשו".

הזילה דמעות מידי יום

גיהנום עלי אדמות, זהו התיאור ההולם את הגלות בציימקנט. מקום נידח עם תנאים קשים.
 אמנם לא נגזר על הנידונים במקום זה עבודת פרך, אבל מאידך היה עליהם למצוא עבודה
 בכדי לפרנס את עצמם, ומלבד זאת תנאי המקום קשים ביותר, שכן בציימקנט של אותם שנים
 לא היה חשמל ומים, התושבים גרו בבתי חימר, המצוקות היו גדולות, ובודאי שאיש לא דאג
 ליהודים שהוגלו בעוון בגידה במדינה.

בשל כך הבת הצעירה מריישא החליטה לנסוע לצ'ימקנט בכדי לסייע לאביה. הייתה זו מסירות אדירה מצידה למען אביה ואחיה. היא יצאה ברכבת רגילה, בזמן שאביה יצא ברכבת של אסירים. כשהגיעה התברר לה כי המשלוח של האסירים בו נמצא אבא עדיין לא הגיע. באופן זמני התגוררה בבית של קזחית, לה סיפרה כי ברחה מהבית.

כל יום הגיעה לתחנת רכבת וציפתה למשלוח שיגיע, היא חששה מאוד מהאיחור, ובאותם ימים הזילה דמעות מידי יום כשהיא מתפללת שאבא יגיע מהר ובשלום. מספר שבועות חלפו עד שהיא ראתה את אביה ואחיה יורדים מהרכבת.

את הנסיעה ממוסקבה לגלות קזחסטן מתאר בקצרה הרב שלמה מטוסוב ע"ה [אז בחור, ולימים שליח הרבי נשיא דורנו במרוקן] בספרו 'רשמי ביאורים':

"אחר חודש תשרי, העבירו אותנו לרכבת אסירים, והחזירו לנו התפילין שלקחו מכולנו, ועוד חפצים. וגם נתקבלו חבילות מזון מהמשפחות, וכבר היינו לעשירים בעלי מטען. העבירונו מתחנה לתחנה כמו אסירים גמורים. ובכל מקום חניה בעל חשיבות, הוליכונו לבית הסוהר המקומי, וככה עברנו חודש ימים או יותר.

"הגענו לטשקנט עיר הבירה של אוזבקיסטן, ושם היינו בבית סוהר כמה ימים. ואחר כך הגענו לאלמא אטא בירתה של קזחסטן, ומשם נסענו לצ'ימקנט עיר מחוזית בקזחסטן, זו הייתה התחנה האחרונה... את הגורליקים - אב ובנו הניחו לגור בעיר צ'ימקנט... את ר' יצחק גולדין ור' מאיר אבצן שלחו לעיר טורקיסטן. את ר' יעקב מאסקליק ור' אבא לוין ואותי שלחו לכפר קטן, מרוחק מצ'ימקנט 35 ק"מ בשם האלקינא".

לאחר חצי שנה הגיעו למקום גם מרת חיה דובה והנכד שלהם ר' מרדכי קוזלינר שבא ללמוד תורה אצל הסבא.

לא היה פשוט כלל ועיקר לשלוח את הילד לאיזור בו מפעם לפעם התפרצו מגיפות מסוכנות. אמו מרת ציפא שהכירה והוקירה את כוח החסידים, ניגשה עם ילדה אל חסידים שישבו והתוועדו, וסיפרה כי היא עומדת לשלוח את בנה לצ'ימקנט, וביקשה שיברכוהו שלא יחלה. החסידים בירכוהו, וכידוע מה שהתוועדות חסידית יכולה לפעול אין מלאך מיכאל יכול לפעול, ומרדכי הצעיר, במשך חמש שנות שהותו בגלות צ'ימקנט, לא נזקק ולו למדידת חום.

מספר ר' בערל וילנקין:

"אמא מרת מריישא הייתה תופרת במקצועה, ומזה פירנסה בצ'ימקנט את בני המשפחה. כך גם סייעה בבישול ועוד. הסבא התפעל מאמא שכבר הייתה בגיל שידוכין, ובמקום לחפש שידוך היא גלתה מרצונה הטוב בכדי לסייע. לכן הוא בירך אותה שתקבל חתן טוב. תפילתו של סבא נענתה, ואמא אכן זכתה להתחתן עם אבי ר' שלום אליהו בנו של ר' שניאור זלמן וילנקין המלמד של הרבי".

גפרור מחולק

הנכדה גב' דבורה פייגא בורושנסקי מספרת:

"היה זה בשנים בהם גרנו בסמרקנד, פעם כעסתי כאשר לא הצלחתי להדליק את התנור. בבית התארח הרה"ח ר' בערל יפה שאף הוא שהה בגלות ציימקנט, והוא אמר לי בקול נרגש: 'את כועסת על התנור שלא נדלק, אנחנו בצימקנט היינו מחלקים כל גפרור לאורכו, כי היה מחסור בגפרורים. ולהדליק בגפרור מחולק זה מסובך מאוד...".

הנכדה מרת שרה רבקה גורליק (בתה של מריישא, וכלתו של ר' מענדל) נזכרת כי אימה תיארה את הקושי להשיג אוכל:

"היה קשה במיוחד להשיג כלים. לכלים חדשים לא היה להם כסף, לכן היו צריכים למצוא כלים ישנים אותם ניתן להכשיר. אמא הייתה נזכרת כיצד השיגה לאחר מאמצים רבים, כלי אחד אותו הצליחו להכשיר ולהשתמש בו...".

הגולים השתדלו לשמור על חיים יהודיים, עד כמה שניתן במקומות נידחים אלו בערבות קזחסטן. לימים סיפר ר' מענדל גורליק כי באחת השבתות הצליחו לארגן מנין בביתו של ר' בערל יפה. בדרך-לא-דרך הגיעו גולים נוספים שהיו באזור, בהם ר' יעקב מאסקליק. במשך כל השבת התקיימו תפילות במנין, וכן התועודויות בהם נשפכו 'משקה' ודמעות לרוב...

במוצאי שבת, כשיצאו לקדש את הלבנה, נענה ר' יעקב מאסקליק במר לבו: "הלבנה בוכה עלינו כשרואה באיזה מצב קשה אנו נמצאים"... הייתה זו הפעם האחרונה בה ר' חיים אלעזר ור' מענדל ראו את ר' יעקב מאסקליק, שכן לאחר זמן נעצר בתוככי הגלות, ועקבותיו אבדו. הי"ד.

ריקוד של מצוה

מידי שבוע היה על הגולים לחתום במטה הנ.ק.וו.ד., וזאת בכדי למנוע בריחה של הגולים ממקום גלותם. החתימה היא אכן אקט פרוצדוראלי בלבד, אלא שבא' הפעמים התבקשו ר' חיים אלעזר ור' מענדל לבוא לחתום בשבת ובבית משפחת גורליק המבוכה הייתה גדולה, שכן להתחמק במקרה זה, היה קשה מאוד.

כאשר השבת התקרבה, הגו בני המשפחה רעיון. ר' חיים אלעזר הצהיר כי הוא חולה ולא יכול להגיע לחתום, ואילו ר' מענדל חבש את ידו הימנית והוריו סייעו לו לשפוך יוד על היד, בכדי שיראה כאילו נפצע. בשבת יצא ר' מענדל אל מטה הנ.ק.וו.ד., והחרדה בבית הייתה גדולה; הוריו חששו פן אנשי הנ.ק.וו.ד. יגלו את התרמית או לחלופין יחייבו אותו לחתום ביד שמאל.

עברה שעה קלה, והנה ר' מענדל נכנס הביתה, כולו קורן מאושר על הצלחתו לשמור על השבת, מבלי להיענש. השמחה הייתה כה גדולה, עד שבני המשפחה פרצו בריקוד חסידי, בו הביעו את שמחתם הגדולה על כך שהצליחו גם במקרה זה לשמור שבת.

הגלות מתארכת

שלוש שנים חלפו, ובני משפחת גורליק כבר המתינו בקוצר רוח לשוב לביתם, אלא שלקראת תום תקופת הגלות, התברר לדאבונום שהמסמכים המעידים כי הגלות היא למשך שלוש שנים - אבדו, אי לכך יאלצו ר' חיים אלעזר ור' מענדל להישאר בגלות עד שימצאו את המסמכים. הגלות התארכה, ואיש לא ידע מתי היא תסתיים.

הישועה הגיעה בזכות ברכת הרבי הרי"צ, באמצעות הבת מרת מוסיא קצנבלויגן. הפרשיה החלה כאשר בשלהי שנת תר"צ נקרא ר' מענדל גורליק לשרת בצבא, ובהוראת הרבי הרי"צ דאגה מרת מוסיא לשחרורו באמצעות רופא שהתגורר בעיירה סטרי רוסיה. בתקופה הבאה שלח אליה הרבי הרי"צ כמה תמימים הזקוקים ל'פטור' מהצבא בכדי לסייע להם באמצעות הרופא הנזכר.

בתקופת הגלות של אביה, הרבי הרי"צ שלח אליה את ר' נחום זלמן גורביץ בכדי שתסדר לו פטור. חרף כל הקשיים שניצבו בדרכה, הצליחה לסדר את הפטור. בעקבות הצלחה זו שיגר אליה הרבי הרי"צ גלויה ובה ברכה על שסידרה פטור לר' נחום זלמן גורביץ, וברכות שה' יעזור במה שהיא צריכה.

לימים סיפרה גב' מוסיא כיצד פירשה את דברי הרבי:

"כל מה שלא טוב [דהיינו שאבדו המסמכים לאבא] יעבור, וה' יעזור במה שאין לך" [הכוונה שלא היו לי ילדים עד אז - שש שנים לאחר החתונה; הלכנו לטובי הרופאים שערכו סידרת בדיקות וקבעו שאני ובעלי בריאים ואין סיבה בעולם שלא יהיו לנו ילדים, המשכנו ללכת לרופאים אבל לא כתבנו לרבי כיון שלא ראינו שיש בעיה רפואית].

בעת שקיבלתי מענה כה ברור בנוגע לשחרור ובנוגע לילדים התמלאתי בביטחון גמור כי דברי הרבי יתקיימו במילואם ואכן הברכות הגיעו מהר וביחד. בשנת תרצ"ט ילדתי את בתי - פייגא [וולוביק] ובאותם ימים הוחלט לשחרר את אבא, והורי עם אחי ר' מענדל הגיעו מהגלות וכשיצאתי מבית-הרפואה נפגשנו לראשונה. השמחה הייתה כה גדולה עד שאבא בירך שהחינו.

מספר ר' חיים-אלעזר (לוזיק) וילנקין: שמעתי כי פעם אמר הסבא הרב חיים-אלעזר לסבתא: "באם היו נותנים לי מיליון רובל לא הייתי חוזר לגלות בצי'מקנט, אבל את הזכות להיות בגלות בצי'מקנט לא אמכור גם תמורת מיליון רובל".

משנן בעל פה בגיל שבעים...

בימי מלחמת העולם השנייה, נמלטה משפחת גורליק מאימי המלחמה לסמרקנד שבאוזבקיסטן. בשנות המלחמה, כאשר ר' חיים אלעזר היה כבן שבעים, החל ללמוד את י"ב פרקי התניא הראשונים בעל פה, וזאת על פי הוראת הרבי הרי"צ לכלל החסידים באותם שנים.

מידי פעם היה מבקש מחתנו ר' שלום וילנקין לבחון את ידיעותיו. ר' שלום, היה אחוז התפעלות מחמיו שמשנן תניא בעל פה חרף גילו המתקדם.

בד-בבד עם לימוד התניא, דאג ללמד את נכדיו ונכדותיו, כל אחד לפי גילו. את נכדו ר' שלום דובער גורליק לימד חומש, ואילו את הנכדות לימד א-ב.

בתום המלחמה, חסידים רבים הבריחו את הגבול לפולין דרך העיר לבוב. ר' חיים אלעזר ורעייתו נסעו יחד עם בתם מרת מרישא, בעלה וילדיהם למוסקבה, בדרכם ללבוב.

במוסקבה חלה ר' חיים אלעזר בדלקת ריאות קשה, שהתווספה למכאובים והמחלות שהיו מנת חלקו בשנים האחרונות. בגין המחלה, נותרו ר' חיים אלעזר, רעייתו, בתו ובני משפחתה במוסקבה, בתקוה כי ירפא במהרה, ויוכלו להמשיך בדרכם. אולם, מצבו הלך והידרדר, וביום שני ט' כסלו תש"ז נפטר, ונטמן בבית העלמין במלחובקה, ליד קברו של הרב משה לייב גינזבורג, חתנו של כ"ק אדמו"ר מהר"ש.

באותה שעה בה נקבר במלחובקה, הוכנס נכדו - בנו של ר' מענדל - בבריתו של אברהם אבינו בעיר לבוב. הרך הנימול נקרא על שם הסבא: חיים אלעזר.

לאחר הפטירה נסעה מרת חיה דובה עם בתה מרת מרישא וחתנה ר' שלום וילנקין, ללבוב, וכעבור כחודש בעקבות ההברחה דרך לבוב, נאסרו בנה ר' מענדל וחתנה ר' שמעון קצנלבוויגן,

מצבת מרת חיה דובה גורליק בצ'רנוביץ

החתן הרב חיים הלפרין ליד קבר הסבתא מרת חיה דובה גורליק

הנכד הרב שלום בער גורליק על קבר הסבא
הרב חיים אלעזר גורליק – במלחובקה

בנוסף לכך שבתה
ציפא כבר הייתה
במעצר. מרת חיה
דובה נרתמה אפוא
למשימת חינוך נכדיה
שהפכו ל"יתומים
חיים".

כעבור זמן עברה
להתגורר בצ'רנוביץ
יחד עם בנותיה
ונכדיה, ושם נפטרה
בכ"ד תשרי תש"י.

לר' חיים אלעזר
ומרת חיה דובה, היה
בן אחד - ר' מענדל,

והוא כמעט ולא אמר קדיש על הוריו: כחודש לאחר שאביו נפטר, ר' מענדל נאסר ונשלח לגלות,
בה שהה גם כאשר אמו נפטרה. את הקדיש אמר גיסו הרב שלום אליהו וילנקין.

עובדה זו ציערה את ר' מענדל עד מאוד, ומפאת כך בכל יארצייט של הוריו, הקפיד מאוד
לציין את היום בתענית ובסיום מסכת והתוועדות רבתי.

פרק שני

מרת ציפא ובעלה הרב חיים
שניאור זלמן קולזינר
הורי זקן החתן

ילדיהם:

- הרב מרדכי ע"ה ותבלחט"א זוגתו מרת זלדה תחי' (לבית קפובסקי) - זקני החתן
- מרת דרייזא ובעלה הרב שלום-דובער לוינ
- מרת דבורה פייגא תחי' ובעלה הרב שמואל-משה ע"ה בורושנסקי

סבל ומסירות נפש

מאסרים - הם ציוני הדרך החשובים בחייה של מרת ציפא קוזלינר, הסבתא-רבה של החתן. אביה ואחיה ר' מענדל נאסרו, בעלה נאסר, היא נאסרה, בנה נעצר, אחיה ר' מענדל נעצר בשנית, ולאחר ששוחררה - נכלא בעלה בשנית. הסבל ומסירות הנפש היו חלק מחייה, אולם היא המשיכה תמיד להיות אמיצה ומסורה למען הזולת במעשי חסד.

מרת ציפא גדלה בשצעדרין, וחונכה על ידי הוריה הרב חיים אלעזר וחיה דובה גורליק, לשמור מצוות במסירות נפש, ומה שספגה בבית אבא נותר עמה כל חייה.

בילדותה לא הלכה לבית ספר בשבתות, למרות איומים והפחדות, וכאשר הגיעה לפרקה השתדכה עם התמים חיים שניאור זלמן קוזלינר שהיה כבר בבחרותו מזכירו ואיש סוד של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ. מפאת היותו מקורב לרבי, היה ברור כי השלטונות יכולים לעוצרו בכל רגע, חרף זאת רצתה מרת ציפא להינשא להרה"ח חיים זלמן שהיה מבחירי התמימים.

"חז"ק"

הרב ברוך יוסף קוזלינר

הרה"ח הרב חיים שניאור זלמן קוזלינר, כונה בפי החסידים ר' חיים זלמן וידוע גם בכינויו המחתרתי 'חז"ק' ראשי התיבות של שמו. נולד בשנת תרס"א בעיירה דיסנא שבביילורוסיה, ונקרא שמו בישראל: שניאור זלמן. את השם 'חיים' הוסיפו לו בצעירותו, בעת מחלה ממנה סבל.

אביו, ר' ברוך יוסף מדיסנא, שכונה גם ר' ברוך יוסף דער מלמד, היה מחשובי חסידי חב"ד ומהמקורבים ביותר אל כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע. הרב החסיד ברוך יוסף לימד במסירות רבה את ילדי החסידים, ורבים מהם כשבגרו חבשו את ספסלי ישיבת תומכי-תמימים בליובאוויטש.

בשנות ילדותו של ר' חיים זלמן, התגורר בביתו במשך תקופה ארוכה המשפיע הנודע הרה"ח ר'

ישראל נח הגדול (בליניצקי). ר' ישראל נח התחתן עם מרת שטערנא, בתו של הרה"ח ר' איצ'ה דיסנער (יפה). לאחר חתונתם ביקשו לגור בדיסנא מקום מגורי הורי הכלה, אלא שלא היה באפשרותם לשכור בית. לעזרתם נחלץ ר' ברוך יוסף קוזלינר, שהיה ידיד נפש של אבי הכלה, ואירחם בביתו מאז החתונה ולמשך כמה שנים. כך שמלבד החינוך החסידי שקיבל מאביו, היה לו המשפיע הדגול הרב "ישראל נח הגדול" לדוגמא חיה של 'עובד' ומשכיל'.

באותם שנים ר' איצ'ה דיסנער חלה במחלת הטיפוס, וכעבור זמן קצר נפטר. בעיה גדולה נוצרה לאחר פטירתו כאשר הרופאים אמרו שסכנה לקבורו מחשש להידבקות, בני המשפחה לא ידעו את נפשם. הם לא השלימו עם העובדה שאבי המשפחה ייקבר בקבר אחים גדול כמו כל חולי הטיפוס. לעזרתם נחלץ שוב ידיד המשפחה ר' ברוך יוסף. הוא לא הסכים שחברו הטוב לא יבוא לקבר ישראל ועשה מעשה. הוא שתה כוס ספירט ואמר: עכשיו אני נקי [סטריילי] הטיפוס לא יזיק לי, ר' ברוך יוסף קבר את ר' יצחק ובנס לא נדבק מהמחלה הנוראה.

דיסנא בשנים ההם כונתה 'עיר החסידים', כיון שכל תושביה נמנו על משפחת חסידי ליובאוויטש. אף שלא כולם נהגו בדקדוק ובהידור בכל מנהגי החסידים, אך כשנגע הדבר לעריכת התועדות חסידית, כולם היו משתתפים במלוא החום וההתלהבות החסידית.

ראש ברזל

בגיל תשע נסע עם אביו לליובאוויטש, שם הוכנס ללמוד ב'חדר'. כשבגר נכנס ללמוד בישיבת תומכי-תמימים בליובאוויטש, בצל רבותינו נשיאינו. באותם שנים למד בישיבה גם אחיו ר' אפרים ע"ה. ידידיו הטובים בישיבה היו המשפיע הרה"ח ר' ניסן נמנוב, הגה"ח רבי זלמן שמעון דבורקין (לימים רבה של קראון הייטס), והרה"ח ר' שלום פויזנר. ידידות אמת זו נמשכה כל השנים.

האבא ר' ברוך יוסף נהג מפעם לפעם לערוך נסיעות בקהילות היהודית בביילורוסיה, בכדי להביא עוד תלמידים לישיבה בליובאוויטש. שנים רבות אחר כך, פנה הרה"ח זלמן זארוב ז"ל אל הנכד הרב מרדכי קוזלינר, וסיפר כי בילדותו התייתם מאביו, ואמו התפרנסה בדוחק רב. יום אחד הגיע הרב ברוך יוסף אל ביתו באחת העיירות בביילורוסיה, וביקש מאמו לשלוח את בנה לליובאוויטש, היא הסכימה אלא שתינתה את צערה כי אין בידה פרוטה, וכיצד תוכל לשלם את הנסיעה עד הישיבה. ר' ברוך יוסף נענה מיד ואמר כי הוא ישלם מכספו את הנסיעה. ר' זלמן זארוב הגיע לישיבה, למד בה, ולעת זקנותו כאשר זכה לעלות לארץ הקודש, התיישב בנחלת הר חב"ד וקיבל סיוע רב מהרב חיים זלמן קוזלינר ובני משפחתו.

במסגרת תפקידו, הירבה ר' ברוך יוסף להגיע לישיבה, בנו ר' חיים זלמן שם אל ליבו כי אביו משוחח בכל פעם שעה ארוכה עם מגידי-השיעורים והמשפיעים, הוא הסתקרן האם אביו מדבר אודותיו. הוא ניגש לאחד מהמשפיעים ושאלו האם אבא שואל על התמדתו בלימודים והנהגתו החסידית, ולמרבה הפלא קיבל תשובה שלילית. 'אביך מעולם לא שאל אותי עליך'.

בהתפעלות ובמעט כעס ניגש מיד לאביו שעוד שהה בתחום הישיבה, ותמה על כך שהוא כאבא לא מתעניין בו. ר' ברוך יוסף הרהר כמה רגעים וענה: 'מסרתי אותך לתומכי-תמימים, האם אני צריך לשאול עליך? אני סומך על הנהלת תומכי-תמימים שמחנכים אותך כראוי. ואכן, ר' חיים זלמן נחשב ללמדן. לא בכדי אמרו עליו חבריו כי ניחן ב'איזנע קאפ' (ראש ברזל).

נדודי הישיבה

רוחות רעות החלו מנשבות בברית המועצות. בשנת תרע"ד פרצה מלחמת העולם הראשונה, וכשהמלחמה הייתה בעיצומה החלה המהפכה הקומוניסטית. בגלל מאורעות המלחמה והמהפכה, עקרה ישיבת תומכי-תמימים מליובאוויטש ונדדה בערי ברית המועצות. ר' חיים זלמן נדד יחד עם תלמידי הישיבה בערי ברית המועצות, עד אשר בחודש תשרי תרפ"ד הודיע הרבי הריי"צ כי הוא מבקש מתלמידי התמימים לחזור מכמה מקומות שם למדו אל רוסטוב, אז נסע יחד עם עוד תמימים לרוסטוב.

באותם ימים, למדו בישיבה מי שלימים היו את האריות שבחבורה: המשפיע הרה"ח ר' ניסן מננוב ע"ה, המשפיע הרה"ח ר' נחום גולדשמיד ע"ה, הרה"ח ר' דובער גארפינקל הי"ד (לימים מנהל רוחני בישיבת תומכי-תמימים באוטווצק), הרה"ח ר' אהרון יוסף בליניצקי ועוד.

על קורות התלמידים עם הגיעם לרוסטוב סיפר ר' מיכאל יהודה ליב הכהן בזכרונותיו ('תולדות חב"ד ברוסיה הסובייטית' עמוד רסא) כי בשבת בראשית אמר הרבי הריי"צ מאמר ועל פי הוראת הרב יחזקאל פייגין [שהיה באותה תקופה מה'חוזרים' של הרבי הריי"צ] למדו כל התמימים את המאמר בעל פה תוך ג' ימים ומאז נעשה סדר מידי שבוע שלומדים בעל פה את המאמר שאמר הרבי בשבת.

בקודש פנימה

חצי שנה התקיימה הישיבה ברוסטוב, עד שנסגרה בגין עזיבת הרבי הריי"צ ללנינגרד בעקבות רדיפות מצד השלטונות הקומוניסטים. עם סגירת הישיבה, הורה הרבי הריי"צ להקים ישיבות מחתרתיות בכמה ערים ברחבי ברית המועצות, ואחד מראשי העוסקים בנושא בהוראת הרבי היה ר' חיים זלמן.

בתקופת נישואיו שימש כמזכירו ואיש סודו של הרבי הריי"צ. תפקידו המרכזי כמזכיר הייתה אחריות על גיוס וחלוקת הכספים של ישיבות תומכי-תמימים המחתרתיות.

סיפורים מה'קודש פנימה' הם מרתקים, אבל הרה"ח חיים זלמן היה איש סוד ולכן נמנע כמעט מלספר אודות הימים בהם עבד את עבודת הקודש בחדר אחד יחד עם הרבי הריי"צ.

אולם יש סיפורים ידועים בין החסידים אודות עבודתו המיוחדת:

כאשר ישב בחדרו של הרבי הריי"צ, הם בדרך כלל לא שוחחו ביניהם כי הרי 'אוזניים לכותל', אלא דיברו בעיניים, הרמזים של הרבי הריי"צ הספיקו לר' חיים זלמן בכדי להבין את הכוונה. התקופה החשוכה בה המשטרה החשאית נאבקה בעוז בתנועת ליובאוויטש, נתנה את אותותיה, לכן נאלצו החסידים לנקוט באמצעי זהירות מירביים כדי שלא יודע לאיש על דבר פעולותיהם למען הפצת היהדות והחסידות.

אולם קרה ויחד ליבנו נושא חשוב, כל אחד אמר את דעתו והחל כעין פלפול בדברים שנאמרו. לפתע הרים הרבי הריי"צ את עיניו והביט במבט נוקב בר' חיים זלמן, והוא נאלם דום. הוא הבין כי עם רבי לא מלבנים סוגיות, אלא שומעים הכול בקבלת עול.

'שכני הגוי יורד לחיי, התלונן פעם אחת בפני הרבי הריי"צ, וקיבל מענה קצר אבל חריף: "תצא רוחו ישוב לאדמתו". ר' חיים זלמן הבין את אשר אמור לקרות, והוא רץ כל עוד נפשו בו לכיוון ביתו, בכדי לומר לשכן שכדאי לו לבקש סליחה, לפני שהוא יסיים את חייו. כאשר הגיע הביתה, החל מסע ההלוויה של השכן...

החתן יצא ללנינגרד

בשלהי שנת תרפ"ו השתדכו ר' חיים זלמן ומרת ציפא, אלא שבגין התקופה הסוערת של אותם ימים עיכבה החתונה התעכבה עד חודש סיון תרפ"ז.

באור ליום רביעי ט"ו סיון תרפ"ז, נאסר הרבי הריי"צ. ולמחרת באור לט"ז סיון, התחתן ר' חיים זלמן עם רעייתו מרת ציפא. החתונה התקיימה בעיר מגורי הכלה רוגצ'וב, למחרת החתונה קיבל מברק מחשובי החסידים לשוב מיידית ללנינגרד בכדי לסייע בפעולות הנדרשות לשחרור הרבי.

בצער רב, נאלץ ר' חיים זלמן לצאת את ביתו, למחרת החתונה בכדי לסייע להמשך הפעילות החב"דית בברית המועצות.

דבר מאסרו של הרבי הריי"צ עבר בתוככי ברית המועצות מפה לאוזן, ובכל אופן השמועה לא הגיעה לכל מקום. ואם בתוך ברית המועצות חששו להודיע, הרי שלחסידי חב"ד בארצות הברית בודאי איש לא חשב לכתוב מכתב לחוץ לארץ בו ידובר על 'בוגד' במדינה.

הראשון שהגין לשגר מכתב בנידון אל חסידי חב"ד בארצות הברית היה הרב ברוך יוסף קוזלינר אביו של הרב חיים זלמן. אחד מאנ"ש, שלח אליו מכתב עבור יהודי ארצות הברית בו מתבקשים החסידים להרעיש שמים וארץ עבור שחרור הרבי. אותו חסיד כנראה לא יכל או חשש לשלוח את המכתב לארצות הברית ומי ששלח היה ר' ברוך יוסף.

פיקדון מהרבי

מספר חודשים חלפו מחתונתם, והרבי הרי"צ יצא מברית המועצות. בנו הרב מרדכי קוזלינר סיפר: "לפני צאת הרבי הרי"צ מברית המועצות, הפקיד בידי אבא ספר, בו היו רשומים כל אנשי המפתח של הרבי שבכל מקום ומקום. את הספר שמר אבא קבור באדמה יחד עם גלופת חותמתו "חז"ק" וכן את הנגטיב של תמונת הרבי הרי"צ, אותו קיבל ממנו עבור תומכי-תמימים טרם צאתו את רוסיה".

ממנהלי הישיבה בנעוועל

תקופה קצרה גרו ברוגצ'וב ולאחר זמן עברו ר' חיים זלמן ומרת ציפא להתגורר בעיירה נעוועל. למרות שידע כי המשטרה החשאית מתחקה אחר עקבותיו, המשיך לפעול למען ישיבות תומכי-תמימים, במסגרת הנהלת ישיבה ובית מדרש לרבנים ושוחטים בנעוועל, שהיוותה בפועל את הסניף המרכזי של תומכי-תמימים בברית המועצות. יחד עמו פעלו למען הישיבה חשובי החסידים: המשפיע הרה"ח ר' שמואל לויטין, המשפיע הרה"ח ר' ניסן נמנוב, הגה"ח רבי יהודה עבער והרה"ח ר' זלמן אלפערט.

בישיבה למדו עשרות תמימים שחיטה ורבנות וכאשר הוסמכו לתפקידם נשלחו לערי ברית המועצות, בכדי לסייע לקהילות שנהרסו עד היסוד על ידי היבסקציה.

הגה"ח רבי יהודה עבער, ראש הישיבה, כתב לאחר שנסגרה (תולדות חב"ד ברוסיה הסובייטית' עמוד רסח) כי בשנים הטובות של הישיבה, למדו בה שמונים תמימים, שנים אלו היו "בבחינת ליובאוויטש בזעיר אנפין", שהכוונה לישיבת תומכי-תמימים בליובאוויטש בה למד.

רדיפות רבות סבלו הנהלת ותלמידי הישיבה, עד שבחודש כסלו תרפ"ט נסגרה הישיבה. הרב שמואל לויטין, המנהל הראשי נאסר, ושאר המנהלים ואנשי הצוות הרוחני ירדו למחתרת. כל הנעשה דווח מיד לרבי הרי"צ והוא כתב על כך:

"בטח קראו ככל הנעשה בהנהלת הישיבה בנעוועל, ומנהלי הבית מדרש לרבנים ושו"בים, ירחם השם יתברך ובקרוב יצאו לחופשי, אבל ת"ל הנה תמורתם יושבים ממונים אחרים ועוסקים עם התלמידים ש"י אשר הרבה מהם יצאו נסעו למקומות אחרים" (אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהור"צ, חלק ב' עמוד תכג).

'פדיון הבן' ממקום המסתור

בנו בכורו, המשפיע הרה"ח ר' מרדכי (זקנו של החתן דנן), נולד באחרון של פסח תרפ"ט. זמן קצר לאחר לידתו, המשטרה החשאית הידקה את טבעת החנק סביב האבא, הרב חיים זלמן, והוא נאלץ לברוח מהעיר.

כאשר חלף חודש מהלידה, החלה רעייתו מרת ציפא לדאוג, כי כבר הגיע הזמן לפדיון הבן ובעלה לא בבית. לא חלף זמן רב והיא קיבלה מברק מבעלה, בו כתב: 'מזל טוב על הקנייה'. אז הבינה כי במקום מסתורו ערך הוא 'פדיון הבן' כדת וכדין.

באחת מהתקופות בהן נמלט מביתו, שהה בחרקוב, שם פתח משרד מחתרת, ממנו התנהלו סניפי ישיבות תומכי-תמימים שפעלו במחתרת. הרב יהודה חיטריק ע"ה סייע בעדו, וסיפר על כך לאחר שנים רבות: "עזרתי בבית המשרד של תומכי-תמימים עם הרב התמים חיים זלמן קאזלינער, בכתיבת מכתבי התעוררות לתמיכה בישיבת תומכי-תמימים".

גלות יחד עם ר' ניסן

לאחר כמה שנים עבר להתגורר בצ'לקובה שבפאתי מוסקבה. באזור מוסקבה באותם שנים היו כמה גלי מעצרים, והחששות תמיד היו בבית משפחת קוזלינר. ביתם היה מרכז לפעילות מחתרתית חב"דית, וחסידיים רבים מצאו בבית זה מקום מסתור. ביתם בצ'לקובה נבחר למגורים משום היותו נוח למסתור, שכן ניתן היה להגיע אליו משלוש תחנות רכבת.

בביתם התנהלו אסיפות חשאיות, גורלות והחלטות נקבעו בו. בין המתכנסים בקביעות בביתם היו: המשפיע ר' ניסן נמנוב (שגם התחבא תקופה בבית זה), החסיד המפורסם ר' בן ציון שם טוב, ר' פיניע לויטין, ר' יונה כהן, ר' דוד ברוומן ועוד. קשה לתאר את גודל מסירות הנפש של הרב חיים זלמן שידע כי גזר דין קשה ממתין לו, שכן השלטונות יודעים כי הוא ממנהלי הישיבות המחתרתיות, וחרף כל זאת, הוא מנהל מביתו פעילות מחתרתית.

ואכן, בלילה אחד החשש התממש. הדפיקות המחרידות נשמעו בדלת.

אל הבית נכנסו אלמונים לבושים מעילים שחורים, ובמבט קפוא שלפו באחת את התעודות האדומות של הנ.ק.ו.ד. והודיעו לו על מעצרו. הוא נלקח לחקירות, ומרת ציפא נותרה לבדה עם ילדיה, עם כל הקשיים הכרוכים בכך.

לאחר סבל ועינויים במרתפים חשוכים, נגזר דינו למחנה עבודה בכפיה בסיביר. לאחר נסיעה ארוכה ומתישה הגיע למחנה עבודה, שם שהה תקופה ארוכה יחד עם ידידו הרב ר' ניסן נמנוב.

בתום תקופת הגלות לאחר ששב לביתו, הבינו בני-הבית כי דבר-מה מעיק עליו מלבד התלאות שעבר בסיביר, כאשר נשאל על כך, אמר שהוא מיצר שנאלץ להתגאל במאכלות אסורות. לרגע השתררה מבוכה, ואז הוא הסביר את עצמו:

האסירים במחנה העבודה, עבדו בחטיבת עצים. העבודה מפרכת ומסוכנת, ובסיום יום עבודה מקבל כל אסיר את מנת האוכל הזעומה שכללה גם מרק טרף. הוא ור' ניסן שפכו את המרק הטרף והסתפקו בלחם ומים. אולם אסירים יהודיים שהתיידדו עמם התחננו לקבל את המרק. שני החסידים ידעו כי מכיוון שבמחנה האוכל ניתן במשורה, ואילו העבודה והקור מזיקים ביותר, כל פירור יכול להציל חיי אדם. אבל מאידך האם יתנו ליהודי אוכל טרף?

בשאלה קשה זו נחלקו שני החסידים. ר' ניסן לא היה מסוגל לתת אוכל טרף ליהודים, ואילו ר' חיים זלמן החליט כי מכיוון שפיקוח נפש דוחה את כל התורה כולה, על ידי המרק יכול הוא להציל יהודים. מידי יום מסר את המרק לאסירים יהודים באומרו: תאכלו, רק אל תמצצו את העצמות.

מעשים אלו העיקו עליו יותר מאשר כל הסבל, החל מחדרי החקירות וכלה בגלות סיביר. הוא ראה את הדבר כאילו הוא עצמו אכל טרף...

גוף אחד ונשמה אחת

בתקופה לאחר שחזרו שניהם מהגלות, נרדף ר' ניסן על ידי הקומוניסטים, לכן נאלץ להתחבא בביתו של ידידו הטוב ר' חיים זלמן. חדר מוסווה בבית משפחת קוזלינר הוקצה לר' ניסן, וכל דפיקה בדלת, החזירה את ר' ניסן למחבוא שנקרא בפי בני המשפחה: 'המקרה', מכיוון שבגלל בעיה טכנית לא הייתה בו הסקה, ובימי החורף שרר בחדר קור עז.

ידידותם הטובה של שני חסידים אלו, הביאה את החסידים בדור ההוא לומר עליהם: ר' חיים זלמן ור' ניסן איין גוף און איין נשמה' (גוף אחד ונשמה אחת).

מקרב לחסידות

בימי מלחמת העולם השנייה נמלטו ר' חיים זלמן ומרת ציפא מאימת הנאצים שהלכו וכבשו חלקים נרחבים מברית המועצות. עמם היו ילדיהם הקטנים: הרב מרדכי, ותבלחט"א מרת דרייזא (דריישקא לוי) ומרת דבורה פייגא (בורושנסקי). הם מיהרו לארוז מעט בגדים ואוכל ויצאו ברכבת עם עוד בני משפחה, ולאחר תלאות ונדודים הגיעו לסמרקנד שבאוזבקיסטן.

הפליטים שהגיעו לסמרקנד, סבלו מרעב ומחלות. החסידים עשו רבות בכדי לסייע ליהודים הרבים שהגיעו לעיר בחוסר כל, ולצד הגשמיות, דאגו גם לרוחניות. סניפי ישיבות תומכי-

מרת דרייזא עם בעלה ר' שלום לוין

גב' דבורה פייגא ברושנסקי עם אמה מרת ציפא קוזלינר

תמימים נפתחו בסמרקנד, וחשובי החסידים ובתוכם ר' חיים זלמן לימדו נגלה וחסידות את צעירי הצאן.

הרה"ח ר' בעריש רוזנברג ע"ה (לימים משפיע שיכון חב"ד בלוד) החל להתקרב לחב"ד כשהתגורר בסמרקנד. ר' חיים זלמן קירבו מאוד ואף היה מגלה לו היכן מתקיימות התוועדויות. באותם ימים של שלטון הקומוניסטים מיקום ההתוועדות היה בבחינת סוד גמור ונמסר מפה לאוזן לחסידי חב"ד בלבד, מחשש שהדבר יודע לזרים. אולם ר' חיים זלמן הכיר כי ר' בעריש רוצה מאוד להתקרב לחב"ד ולכן גילה לו בכל פעם היכן תהיה התוועדות. הקשר שנוצר אז המשך כל השנים. ידידותם הייתה כה גדולה, עד שכאשר נפטר ר' בעריש לא הודיעו לר' חיים זלמן על כך בגלל מצב בריאותו.

מתחבא במיטה

בשנות המלחמה גייסו את כל הגברים לצבא, והחיפושים אחר עריקים היו דבר יום ביומו. ר' חיים זלמן היה עריק, בכל פעם שבאו חיילים לביתו, הוא הצליח לחמוק. פעם אחת החיילים התדפקו על הדלת, וכבר היה מאוחר מלהימלט. ומי שהציל אותו היו בנותיו, הן הורידו את המזרון מהמיטה, הוא נשכב ועליו הניחו מזרון ושמיכות. במהירות הן סידרו את המיטה בקפידה, והחיילים שהגיעו חיפשוהו ויצאו בידיים ריקות.

המלחמה הסתיימה ועם הזמן הלכו והתבהרו מימדי הרצח ההמוני ביהודי אירופה. נוסף לאסון הכללי היה לר' חיים זלמן גם אסון משפחתי: אמו, מרת רחל מרים, אחיו ואחיותיו, נרצחו על ידי הנאצים בעיר מגוריהם דיסנא. הי"ד (אביו, ר' ברוך יוסף, נפטר כמה שנים לפני המלחמה).

התוועדות חסידית בסמרקנד. מימין לשמאל: הרה"ח אליהו ליון, הת' בצלאל שיף, ר' דובער יפה, ר' חיים זלמן קוזלינר, ר' פייביש גנקין

מעצר פתאומי

בתום מלחמת העולם השנייה, הגיעו ר' חיים זלמן ומרת ציפא לעיר לבוב בכדי להבריח את הגבול לפולין, בבריחה הידועה. ר' חיים זלמן ומרת ציפא עשו לילות כימים בכדי שעוד ועוד חסידים יצאו למדינות בהם אפשרי לקיים מצוות ללא מורא ופחד. מרת ציפא נחשבה כפעילה חשובה בארגון ה'בריחה'; ופעלה בדרכים מחוכמות אבל מסוכנות, בכדי לסייע למאות חסידים לצאת את ברית המועצות.

ניסיונות ההברחה לוו בקשיים רבים, לעיתים כאשר כבר הצליחו לסדר מסמכים למשפחות רבות, היה נראה כי הנה השלטונות עלו על החסידים, ובעת שיעברו את הגבול יתפסו כולם יחדיו. והנה בחודש מרשון תש"ז התברר כי פקידי השלטון מוכנים לאשר תעודות, אך הדבר צריך לעלות סכומים נכבדים. הועד שעסק בהברחת החסידים, השיג כסף בהלוואה, ולאחר התארגנות זריזה, הושגו תעודות עבור למעלה מחמש מאות נפש.

בשלב זה היה צורך להביא את התעודות והמסמכים עם הכסף לאישור השלטונות, למטרה זו נבחרה מרת ציפא, בגין היותה בעלת אחריות, אמיצה, היודעת לכלכל בחכמה את מעשיה, ובעיקר - אשת סוד אמיתית.

במשך כשבועיים נפגשה עם פקידים שונים עבור עניינים אלה, שילמה את הכסף לאחד האנשים העוסקים בעניין ואמרה זה לך 'מתנה' מבית חרושת לאריגה. ובשלב הבא, נקבע מועד להבאת התעודות ל'אוביר' (משרד ההגירה).

ביום שישי פרשת תולדות, שבת מברכים חודש כסלו תש"ז, נשאה מרת ציפא שישים ושמונה תעודות - תעודה לכל משפחה - ועליהן מודבקות תמונות ראשי המשפחה. היו אלו תעודות עבור מאות חסידים. כולם ידעו את גודל הסכנה בהתעסקות בעניינים אלו, בפרט שבעלה מבוקש בגין 'עבירות חמורות'.

בדרכה ל'אוביר', עברה דרך השוק הנקרא 'קרקובסקי רינוק'. כאשר הבחינה שעוקבים אחריה, סימנה לשני החסידים שליוו אותה ממרחק כי עליהם לברוח, והללו נמלטו כל עוד נפשם בם.

מרת ציפא, למרות הפחד האיום, לא איבדה את עשתונותיה, ורצה במהירות אל השירותים הציבוריים שהיו בסמוך, שלפה במהירות את המסמכים מתוך התיק בכדי לזרוקם לאסלה, ולפתע יד אימתנית לפתה את ידה בחוזקה, והיא הובלה מיד אל רכב המשטרה החשאית שהמתין בחוץ.

בחקירתה הראשונית טענה בתוקף, כי מצאה את התיק מושלך בשוק, ובכדי שלא יחשדו בגניבה, ביקשה להיפטר מהתכולה. עד מהרה הבינה, כי תירוצה המחוכם לא יועיל כלל, התברר כי הייתה זו מלכודת מתוכננת. השלטונות ידעו כי החסידים מתכננים להבריח את הגבול, ולכן ביקשו לבוא שוב ושוב, עד שהגיע השלב בו הביאה עמה את תמונות מאות החסידים שביקשו לעבור את הגבול, כך רצו הקומוניסטים לקבל את תמונותיהם של החסידים, בכדי למנוע מהם את הברחת הגבול. במשרדים לא לקחו ממנה את התעודות, בכדי שבעת המעצר הן יהיו בידה כחומר מפליל.

הבן והאח נעצרים

למחרת, בשבת לפנות בוקר, פשטו אנשי המשטרה החשאית על כמה מבתי החסידים, ערכו חיפושים וביצעו מעצרים. כאשר הגיעו לבית משפחת קוזלינר, אמר להם הבן ר' מרדכי שאינו יודע היכן אביו (ר' חיים זלמן נמלט מבעוד מועד) ואז במפתיע החליטו לעצור את התמים מרדכי, שהיה בחור צעיר, הם ביקשו להוציא ממנו מידע שיכול להפיל את הוריו.

ר' מרדכי נחקר במשך שעות ארוכות. החוקרים אמרו לו כי הם יודעים שהיהודים שנוסעים לפולין אינם אזרחי פולין אלא נוסעים מפולין למדינות אחרות. כמו כן הם 'בישרו' לו, כי בידי אמו בזמן המעצר נמצאו פספורטים של אלו שביקשו לנסוע.

בשבת לפנות ערב השתחרר ר' מרדכי כשמעתה מוטלת עליו האחריות לשתי אחיותיו הקטנות. שכן אמו במעצר ואביו ירד שוב למחתרת.

עצורים רבים

המצב שנוצר עם מעצרה, היה נורא ואיום. אנשים הוציאו סכומי עתק, שמותיהם ופרטיהם נמצאים בידי השלטונות, והייאוש היה גדול. אך למעשה עתה אירע נס ההצלה האמיתי, אור הזרקורים הופנה אל העצורה, כאשר השלטונות חשבו שהנה תפסו את ראש המבריחים, ובינתיים אנ"ש התארגנו מחדש ובשבועות הבאים עברו שלוש 'אשאלונים' (קבוצות גדולות) של חסידים מלבוב לפולין.

כאשר ראשי הנ.ק.ו.ד. גילו את הבריחה ההמונית, כעסם היה גדול מאוד. מאמצים גדולים נעשו בכדי לתפוס את כל מי שקשור בבריחה, ומיד נעצרו עשרות מחשובי חסידי חב"ד ובהם כאלו הקשורים בבריחה, ביניהם כמה מקרובי משפחתה של מרת ציפא: אחיה ר' מענדל גורליק, גיסה ר' שמעון קצנבלויגן, גיסה ר' שלום וילנקין ועוד.

יש לשחד את החוקרים

בנסיבות אלה גברה הדאגה לגורלה, שבגלל פעילותה נחשבה כאוייבת העם ממדריגה ראשונה. הרבי הריי"צ העביר שדר, שיש לשחד את החוקרים בכדי שיתאפשר לפחות קיום משפט.

כל אנ"ש לא פסקו מאמירת תהילים לשלומה. במעצרה היא נחקרה בעניינים קשים אודות האנשים ששלחו אותה, והיא כמובן לא פצתה את פיה ולא גילתה מאומה. כשסיימו את החקירה שלחו את הפרוטוקולים למוסקבה, אולם שם טענו כי החומר דל, והחקירה אינה מעמיקה דיה, לכן שלחו ממוסקבה שני חוקרים אחד בשם גרץ והשני בשם יוסוב, על מנת שיתחילו את החקירה מראשיתה, והפעם החקירות היו ארוכות יותר וקשות יותר. גם שני החוקרים ממוסקבה ראו כי בידם חומר קשה לפיצוח ואמרו לה: "מה את חושבת לך? אנחנו כבר השתלטנו על בעלי מוחות חריפים יותר, וכי עליך לא נשתלטי?".

במעצר עברה תלאות רבות. היו חוקרים אותה כל לילה במשך כל הלילה. החקירה הייתה מסתיימת בשש בבוקר. לפי חוקי בית הסוהר, היה אסור לישון בתא בשעות שאינן מיועדות לשינה, לכן כשהייתה נרדמת מיד העירו אותה. בשעת החקירה כאשר הייתה נרדמת באפיסת כוחות, העירו אותה לחקירה למשך לילה שלם. כל זה נעשה על מנת להתישה ולשבור את רוחה, אולם היא לא נשברה והחליטה בעקשנות כי אינה מגלה מאומה.

היא טענה כי אינה מכירה את אלו שמסרו בידה את החבילה, ורק אמרו לה למסור ליעד מסויים, ובתמורה תקבל אוכל ומקום מגורים.

קשורה לועד מבריהי הגבול

בסופו של דבר נערך משפט שלא בנוכחותה. ואך בנס נגזרו עליה עשר שנות גלות, למרות היותה דמות מפתח בארגון הבריהה, ולמרות שנתפסה 'על חם' עם מאות מסמכים מזוייפים.

בספר "חסידים בהצלת העם" נחשפים פרטים מתוך כתב האשמה של גב' "גורליק-קוזלינר": "גרה בלבוב. היתה קשורה לועד של מבריהי גבול לא ליגליים, של הקהילה היהודית. בנובמבר 1946 נעצרה... נעצרה בזמן שנשלחה עם חבילה ובה כסף ופספורטים מזוייפים".

ביום בו ניתן לה פסק הדין, חלמה בלילה חלום ובחלום היא יושבת מול שלושה יהודים מבוגרים, המהווים בית דין והיא מספרת שגזרו עליה עשר שנות מאסר. והאנשים עונים לה: "אל תדאגי, יותר משנה לא תשבי". וכל אחד מהם ברך אותה. מרת ציפא האמינה לחלום, וגם בני ביתה אליהם העבירה את דבר החלום האמינו.

צינוק תקופה ארוכה

עם מעצרה, החסידים שיצאו בזכותה את ברית המועצות, ראו חובה לעשות למען שחרורה. כמה חסידים ביקשו שוב ושוב מהרבי הריי"צ ברכה, אבל הרבי לא נתן. רק לאחר בקשות חוזרות ונשנות בירך אותה הרבי שתצא מהר ממאסרה.

ברכת הרבי ליותר אותה, והנס הראשון אירע - נגזר עליה עשר שנות עבודה בסיביר בלבד, והיה ברור אפוא שהיא תוגלה לסיביר לשם הוגלו אסירים פוליטיים. מבית הסוהר בלבוב הועברה לתחנת-ביניים, משם מופנים האסירים למקומות אליהם מוגלים. במקום זה, שהיה בתחומי העיר לבוב, נפגשה לראשונה לאחר המעצר עם בני משפחתה. בני המשפחה התקשו להכירה. הם נדהמו לראות כי היא סובלת מנפיחות בכל חלקי גופה. התברר כי היא ישבה בצינוק ללא אפשרות תזונה, במשך תקופה ארוכה, בגלל סירובה לדבר בחקירות.

הנס השני היה שבמקום לשולחה לסיביר, נשלחה מתחנת הביניים למחנה עבודה סמוך ללבוב, שם עבדה במפעל לייצור נורות.

למחנה העבודה הזה, הוגלו אסירים פליליים מסוכנים. לימים סיפרה כי בפגישה האחרונה לפני שהועברה למחנה, קיבלה מבנותיה חבילה של מוצרי מזון כשרים. אלא שהיא לא נהנתה ממנה כלל. החבילה מצאה חן בעיני חברותיה לתא. בלילה הראשון כאשר שכבה על מיטתה, שמעה כמה אסירות מדברות: נהרוג את הז'ידובקה [שם גנאי ליהודיה] וניקה את החבילה. היא קמה מיד ממקומה מסרה לאסירות את החבילה, ואמרה שהיא לא אוהבת את המאכלים ששלחו לה מהבית.

נדודי הילדים

לאחר מעצר אם-המשפחה, חיי משפחת קוזלינר נהפכו למרים כלענה. ר' חיים זלמן התחבא כל העת, וילדיו נדדו בין משפחות שהסכימו לארחם. תקופה מסויימת שהו הילדים בביתו של הרב יעקב נחמובסקי בלבוב. בתקופה מאוחרת יותר, עבר ר' חיים זלמן לצ'רנוביץ וגם הילדים עברו לעיר זו.

בצ'רנוביץ התגוררו אצל משפחת הרה"ח ר' אברהם לבנהרץ ולאחר מכן גם במרתף של הרב יואל איטקין, בן דוד של הרבנית חנה שניאורסאהן אמו של הרבי. המארחים, שידעו על מקום מחבואו של ר' חיים זלמן, דאגו להביאו לביתם פעם בכמה חודשים בכדי שיראה את בתו. הוא היה מגיע באישון ליל, משוחח עם בתו הקטנה וחוזר להתחבא.

ברכת הרבי הריי"צ התגשמה

הפעילות לשחרורה של מרת ציפא נעשתה בפועל על ידי אחותה מרת מוסיא. בנותיה של ציפא דאגו לה מאוד, וביקשו מהדודה מרת מוסיא קצנלבוין שתנסה לעשות למען שחרורה המוקדם של אחותה. מרת מוסיא פעלה למען אחותה לאחר שקיבלה את ברכתם של שלושה חסידים ובהם החסיד הנודע הרה"ח ר' ברק'ה חן. בתחילה ניסתה לברר במחנה עבודה, מה אפשר לעשות בכדי לשחרר את אחותה. מפקדי המחנה הבהירו כי כל האסירים במחנה הם פליליים ועבורם אפשר לחשוב על ערעור או קיצור העונש, אבל למי שמואשמת בבגידה והתארגנות להברחת גבול, אין אפשרות כל שהיא לנסות לשחררה מוקדם מהזמן שנגזר עליה – עשר שנים.

בינתיים, אושפזה מרת ציפא, שסבלה ממחלת לב, במרכז רפואי של מחנה העבודה. מרת מוסיא יצרה קשר עם הרופאה המטפלת, ובנס בדיוק באותו זמן נקרתה הזדמנות לקצר את העונש.

במחנה העבודה רצח אחד האסירים את חבריו, בשל כך הגיעו למקום ועדה מיוחדת ששימשה כעין בית משפט, בכדי להחליט בנידון. מקרה נדיר הוא שמגיעים 'שופטים' למחנה עבודה. והרופאה החליטה להיטיב עם מרת ציפא, היא 'ניפחה' את מחלתה ואת התיק העבירה לידי ה'שופטים' בצירוף המלצה שכדאי לשחרר את 'החולה המסוכנת'.

מרת ציפא התקשתה להאמין, כאשר השופטים הודיעו כי היא משוחררת. ברכת הרבי הרי"צ התגשמה.

בתשעה באב תש"ח, שנה בדיוק לאחר שנכנסה למחנה, השתחררה מרת ציפא ובכך התגשם החלום שלה. בעת השחרור, עלתה לרכבת יחד עם אחותה מרת מוסיא ואז מפקד המחנה החל לחפש את מרת מוסיא, הוא רצה לנקום בה על כך שהצליחה לשחרר את אחותה. הוא עלה לרכבת בפנים זעופות וחיפש אותה בכל הקרונות אבל היא הספיקה להחליף מטפחת, ושכבה בעצימת עיניים והוא לא זיהה אותה. הפחד היה מאוד גדול, עד שהרכבת יצאה לדרך. רק אז נשמו האחיות לרווחה.

למפרע נודע כי בהתוועדות י"ב תמוז בירכה הרבי הרי"צ בברכות רבות.

לאחר שחרורה, נאסר עליה להתגורר בעיר גדולה, ולכן עברה המשפחה לגור בכפר קטן ליד צ'רנוביץ.

קוזלינר נכנע

כעבור כחודשיים בשבת סליחות, נעצר ר' חיים זלמן בחשד שסייע לכמה חסידים להשיג מסמכים מזוייפים בכדי לברוח מברית המועצות.

לאחר שנים רבות, חשף טפח מתקופת המעצר והחקירות:

"כשנכנסתי לבית סוהר החלטתי לא להישבר כלל, ולא למסור חס ושלוש אחרים. לכן חשבתי לא לגלות מאומה, וכשארגיש שאני נשבר אגלה להם כאילו את סודי, ובאמת אמסור להם פרטים בדויים. כצפוי הם עינו אותי בעינויים קשים ומרים, אבל אני החשבתי את עצמי כמת, אין אישה אין ילדים אין חיים בחוץ ואין סבל, כלום לא מעניין אותי. וכך שרדתי.

"עם הזמן העינויים הלכו ותכפו, הלכו והתגברו. הם הניחו לי על הכתף ברזל מלובן, הכריחו אותי לעמוד בצורת ישיבה ללא כסא מתחתי במשך ימים ארוכים, כשלידי עומד סוהר, ביודעי שאם איני עושה כמצוותו אחטוף ממנו מכות הגונות. הסבל היה רב ואני לא נשברתי.

"שלושה שבועות עברו, לילה אחד בארבע לפנות בוקר, הודעתי להם שאני מוכן לגלות להם את הסוד מי זייף עבורי את הפספורט. מיד הזעיקו מכל החדרים את החוקרים הרבים. הכניסו אותי לחדר החקירות ושם כבר הייתה חגיגה, כולם חייכו: קוזלינר נכנע, הוא הולך לספר את כל האמת.

"אבל אני לא חשבתי חס ושלוש לגלות ולו משהו מהאמת. במשך הזמן שהייתי במעצר חשבתי בראשי על יהודי זקן שהיה נשוי לגויה, ונפטר לא מכבר. החלטתי להפיל עליו את התיק, הוא הרי נפטר ולא ינצק... סיפרתי כי היהודי הקשיש הוא 'זייפן מומחה' ותמורת סכום הגון דאג לי למסמכים מתאימים.

בחנות הנכדה. מימין לשמאל: בנו ר' מרדכי קודלינר, ידידו ר' אלימלך לבנהרץ (עומד), ר' חיים זלמן, ידידו המשפיע ר' מענדל פוטרפאס

"הם קנו את הסיפור, והלכו לחפש בביתו. לאחר שיצאתי מבית הסוהר שמעתי כי הם הפכו את הבית חיפשו וחיפשו ולא מצאו כלום. אשתו הגויה קיללה את בעלה קללות נמרצות על כך שעבד עליה במשך שנים היא חשבה שהוא קומניסט מושבע, והנה הוא זייף מסמכים. הם חיפשו ולא מצאו והיו בטוחים שהוא הצליח להשמיד או להחביא במקום מסתור את כל המסמכים המזוייפים".

גזר דינו היה עשר שנות גלות ועבודת פרך בסיביר. הוא ישב במחנה עבודה 'ספעס', מחנה הידוע לשמצה שאין סיכויים לשרוד בו. רק פעמיים בשנה מותר היה לכתוב מכתב הביתה. במחנה עבד עבודות פרך תוך שהוא מקפיד לשמור מצוות במסירות נפש עילאית.

בשנת תשי"ג מת הרודן סטלין, והשלטונות החלו מעט להרפות את הדיכוי הקשה שהנהיג הרודן סטלין. אסירים פוליטיים ודתיים רבים שוחררו באותה הזדמנות ובהם ר' חיים זלמן. על פי חוק ממחנה זה נשלחים לגור באחת מערי סיביר, ללא גלות, אבל גם ללא תנאי מחיה

באירוע משפחתי. מימין לשמאל: אחיינו ר' שלום דובער גורליק, ר' צבי מילבסקי, ושלושת הגיסים – ר' שלום וילנקין, ר' מענדל גורליק ור' חיים זלמן קודלינר. בקדמת התמונה: חתנו ר' שמואל משה ברושנסקי ונכדו ברוך יוסף

ואמצעי קיום. אך בהשתדלות מיוחדת ובערבות כספית קיבל רשות לשוב לביתו בצ'רנוביץ. אלא שבכל חודש היה עליו להתייצב ולהירשם במטה הנ.ק.ו.ד ואסור היה לו לצאת מהעיר.

ר' מענדל התגורר בביתו

לאחר שחרורו התגורר יחד עם בני משפחתו בעיר צ'רנוביץ. כאשר המשפיע הנודע הרה"ח ר' מענדל פוטרפס שוחרר מסיביר, ובני משפחתו התגוררו כבר בלונדון, כידוע, שהה ר' מענדל תקופה בביתו של ר' חיים זלמן. כאשר נישאה בתו הצעירה של ר' חיים זלמן, מרת דבורה פייגא (בורושנסקי), ועברה להתגורר בסמרקנד לצד הורי בעלה, שיכנע ר' מענדל פוטרפס את ר' חיים זלמן כי עליו לעבור לגור ליד אחד מילדיו. ר' חיים זלמן וזוגתו קיבלו את ההצעה ועברו להתגורר בבית בתם מרת דבורה פייגא (בורושנסקי) בסמרקנד.

כעבור תקופה, שיכנע ר' חיים זלמן את ר' מענדל להגיע לסמרקנד. ר' מענדל נענה, וכאשר הגיע לסמרקנד התגורר במשך תקופה אצל הרב שמואל משה ורעייתו דבורה פייגא בורושנסקי, בתו וחתנו של ר' חיים זלמן.

בכל מקום ובכל זמן גידל ר' חיים זלמן זקן עבות, למרות שהדבר היה כרוך במסירות נפש. בתקופות שלא היה במחתרת, הירבה להתוועד עם החסידים, ועודדם להמשיך לפעול על פי הוראות רבותינו נשיאינו למרות המכשולים הרבים הניצבים בדרך.

לא אשב בד' אמות של הרבי

בתחילת שנות הלמ"דים עלו ר' חיים זלמן ומרת ציפא לארץ הקודש, והשתקעו בנחלת-הר-חב"ד שבקרית מלאכי.

בשנת תשל"ז כאשר הרבי עורר על מינוי משפיעים בכל קהילה, ביקשו תושבי נחלת-הר-חב"ד למנות את ר' חיים זלמן כמשפיע והוא סירב. גם כאשר הלחצים גברו מאוד הוא עמד בסירובו בתוקף.

ר' חיים זלמן היה חסיד עם תוקף של קדושה, פיקח, צנוע ואיש סוד. על צניעותו תעיד על כך העובדה שבעת ביקוריו ב-770 סירב לבקשת חבריו לשבת יחד עם זקני וחשובי החסידים מאחורי הרבי, באומרו: "אני לא אשב בד' אמות של הרבי".

ר' חיים זלמן ומרת ציפא כמעט ולא סיפרו על הייסורים והתלאות שעברו בברית המועצות, ולשאלות בני משפחתם היו עונים תשובות קצרצרות וסתמיות. עקב כך ידוע מעט מאוד על פועלם הרב, וכל המסופר בפרק זה הוא רק כטיפה מן הים.

בי"ג תשרי, יום הסתלקות כ"ק אדמו"ר מהר"ש, בשנת תשמ"ו נפטר הרה"ח חיים זלמן. מפליא הדבר שאביו ר' ברוך יוסף נפטר ממחלה ביום זה כחמישים שנה קודם לכן, וגם רעייתו של ר' חיים זלמן, מרת ציפא, נפטרה בי"ג תשרי תש"ס!

פרק שלישי

מרת מוסיא והרב שמעון קצנלבוין
דודי זקני החתן והכלה

בתם:

- מרת פייגא-רייזל-לאה ובעלה הרב אליהו וולוביק

המאסרים הלמו פעם אחר פעם

מרת מוסיא קצנלבוניגן ע"ה נולדה בתחילת חורף תרס"ח ברוגוצ'וב, להוריה הרב חיים אלעזר ומרת חיה דובה גורליק.

בשנת תרצ"ב הקימה את ביתה בברכת הרבי הרי"צ עם הת' שמעון קצנלבוניגן, בן להרב מיכאל ומרת שרה - אשת מסירות-הנפש, הידועה בכינויה "מומע שרה".

ר' שמעון נולד בכ"ט תמוז תר"ע. בילדותו התגורר בעיירה ליובאוויטש ולאחר מכן עברו הוריו לעיירה סטארי רוסיה. כאן התגוררו ר' שמעון ומרת מוסיא לאחר נישואיהם.

בחלוף שנתיים עברו לגור במלחובקה שבפרברי מוסקבה. חלפו שנים ספורות של שלוה יחסית, והמאסרים הלמו בזוג הצעיר פעם אחר פעם. בתחילה היה זה מאסרם של אביה ואחיה, ובשנים הבאות נאסרו בני משפחתה ומשפחת בעלה, חלקם הוגלו, וחלקם אף נפחו את נשמתם בבית המאסר.

חיינו בדוחק רב

משמאל לימין: מוסיא קצנלבוניגן, בתה פייגא וולוביק, בת אחותה שרה רבקה גורליק

בתקופת מלחמת העולם השנייה ברחו לסמרקנד, שם סבלו מתנאים קשים כמו יתר הפליטים, כפי שסיפרה מרת מוסיא:

"להשיג אוכל בתקופת המלחמה היה קשה, ומי שלא השיג חלה ומת מרעב. מכרנו חפצים מהבית ובעלי עבד בצילום, כמובן שלפליטים לא היה כסף להצטלם אלא רק למקומיים. לכן בתקופת המלחמה חיינו בדוחק רב".

מבריהי הגבול

התחנה הבאה הייתה לבוב, משם ניסו מרת מוסיא ובעלה להבריה את הגבול. בני משפחתם, הן מצד גורליק והן מצד קצנלבויוגן, עסקו באינטנסיביות בארגון הברחת החסידים מעבר לגבול, בכדי שיוכלו לחיות במדינות בהם מותר לשמור מצוות ללא חשש.

מרת מוסיא חששה מאוד, שכן אחיה (ר' מענדל גורליק), אחותה (מרת ציפא קוזלינר) וחמותה ('מומע שרה') היו מראשי הפעילים, והפחד מפני הבאות היה בלתי נתפס. לדאבון לב, חששותיה התממשו. בני משפחתה ובהם בעלה ר' שמעון, אחיה ר' מענדל ואחותה מרת ציפא - נעצרו תוך כדי מבצע ההברחה במהלך חורף תש"ז, וכמה מבני משפחת קצנלבויוגן ובהם חמותה נעצרו מספר שנים מאוחר יותר.

בעלה ר' שמעון נכלא במטה המשטרה החשאית בלבוב, נחקר ועונה קשות. לאחר חודשים של מתח נגזר עליו עשר שנות גלות ועבודת פרך בסיביר. בתיק החקירה שלו הנמצא בארכיון הק.ג.ב. בלבוב נכתב בין היתר, כי נטל חלק חשוב בועד הבלתי-ליגלי שארגן את הבריה. כמו כן מצויינים הפרטים הבאים:

ברביעי בפברואר 47 ("ד שבט תש"ז) נעצר בגלל מאמציו לצאת את ברית המועצות בצורה לא חוקית. בצעד נדיר, מצויין בתוך התיק, כי בזמן החקירות הוכה, עונה וישב לא פעם אחת בצינוק. ב-23 באוגוסט 47 (ז' אלול תש"ז) נגזר דינו לעשר שנות גלות ועבודת פרך.

ר' שמעון נשלח למחנה 'אינטא' אשר בצפון הרחוק, שם שורר קור של 40 עד 50 מעלות מתחת לאפס.

מגורים במטבח

לאחר המאסר נסעה יחד עם בתה בת השבע (מרת פייגא) לעיר צ'רנוביץ. לשם הגיעו מספר משפחות של חסידי חב"ד שלא צלחה דרכם לעבור את הגבול לפולין.

הם חיו בדחקות גדולה. הרה"ח ר' זלמן לבנהרץ אירחם בדירה שכללה חדר אחד ומטבח. בעלי הבית גרו בחדר, ומרת מוסיא וילדתה במטבח! וזו הייתה רק ההתחלה, שכן מאוחר יותר הגיעו לצ'רנוביץ האחיות מריישה ובעלה הרב שלום וילנקין עם שני ילדיהם והאמא מרת חיה דובה גורליק (האבא נפטר באותה שנה) ואף הם השתכנו במטבח. כך חיו בצפיפות איומה במשך שלושה חודשים!

לאחר שלושה חודשים עברו להתגורר בדירה בת שני חדרים. בחדר אחד ישנו משפחת וילנקין - הורים ושלושה ילדים (הילד השלישי נולד בצ'רנוביץ), ובחדר השני חיו שלוש דורות ביחד: מרת חיה דובה גורליק, מרת מוסיא קצנלבויוגן, והילדה פייגא.

ר' שמעון השתחרר בשנת תשט"ז ועם שחרורו עברה המשפחה לטשקנט, שם חיו חיי מסירות נפש במשך 16 שנה, עד שבחורף תשל"ב הצליחו בניסי-ניסים לעלות לארץ הקודש.

מרת מוסיא (משמאל) עם אחותה מרת ציפא קודלינר

מטעמים מעוצבים

מספר חודשים לאחר עלייתם ארצה, לקראת י"א ניסן שנת השבעים להולדת הרבי נסעו ל-770.

לאחר עלייתם ארצה, עבד ר' שמעון במקוה בנחלת-הר-חב"ד, ופעל במסירות רבה בכדי שהמקוה יהיה נקי ומסודר. מלבד זאת עזר בדרכים רבות לגלמודים, וגם למקוה איפשר את כניסתם ללא תשלום.

אמרו חז"ל שהקב"ה "ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום".

זכה ר' שמעון להסתלק מהעולם, ביום בו נולד - כ"ט בתמוז תש"נ והוא בן שמונים בדיוק.

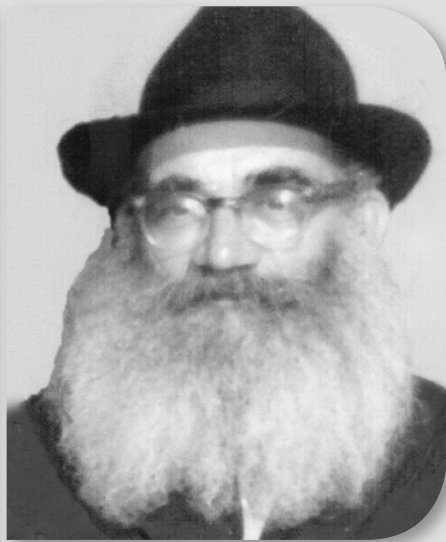
אמונתה החזקה של מרת מוסיא, הביאה אותה להרגשה תמידית, כי בסוף יהיה טוב וכך הצליחה לשמור על מצב רוח אופטימי ושמח בכל עת. בשנים בהן התגוררה בארץ, הייתה מסורה מאוד לטיפול בצאצאיה, והעניקה תשומת לב מיוחדת לידידיה כאשר לרגל שמחות הכינה מטעמים מיוחדים ומעוצבים שנעשו על ידי השקעה רבה.

מרת מוסיא נפטרה בכ"ט מרחשוון תשס"ב, והיא בת 94 שנים.

פרק רביעי

הרב מנחם מענדל ומרת ביילא גורליק
הורי זקני הכלה

בניהם:

- הרב שלום-דובער וזוגתו מרת שרה-רבקה (לבית וילנקין) - זקני הכלה
- הרב מרדכי-מנשה וזוגתו שרה-תמרה-איטא (לבית ברכהן)
- הרב חיים-אלעזר וזוגתו מרת רייזל (לבית גורביץ)

בגיל 18 הוסמך לרבנות

הרב מנחם מענדל גורליק נולד בעיירה רוגצ'וב בפורים תרס"ט, להוריו הרב חיים אלעזר ומרת חיה דובה גורליק. כשרונותיו של מענדל ניכרו בו כבר בצעירותו, שקדנותו על לימוד הגמרא הייתה מופלאה, עד שהצליח לשנן כמה מסכתות בעל פה. חסידים סיפרו כי בבר-מצוה שלו, רקד מנחם מענדל הצעיר עם אביו ועם ה'מסכתות' אותן כבר ידע בעל פה...

כאמור לעיל, הגאון הרוגצ'ובר היה מפעם לפעם מבקר בעיירה רוגצ'וב בה נולד, ובה גרו קרובי משפחתו. בתקופת הבר מצוה של ר' מענדל, שהה הגאון בעיירה, ור' חיים אלעזר ניצל את ההזדמנות ונכנס יחד עם בנו אל הגאון הרגצ'ובר, כפי שסיפר לאחר שנים רבות ר' מענדל בעצמו:

"נכנסנו אני ואבי, ושאלתי את הרגצ'ובי שאלה בגמרא שלמדנו בבבא קמא דף יז עמוד א', על דבר חצי נזק דצורות כו', וענה לעיין בירושלמי וברמב"ם. שנים לאחר מכן, נדפס ענין ותירוץ זה בספרו 'צפנת פענח'".

כשבגר, עזב את עיירתו ונסע ללמוד בישיבות תומכי-תמימים המחתריות בחרקוב, בנעוועל ובדנייפרטרובסק. למרות הרדיפות שהיו מנת חלקם של התמימים, התמיד בלימודיו וכבר בגיל 18 הוסמך לרבנות על ידי רבה של רוגצ'וב.

אחותו מרת מוסיא קצנבלויגן, תיארה את ההרגשה בבית ההורים, כאשר הבן נסע הרחק בכדי ללמוד בישיבה:

"אווירה חסידית מיוחדת הייתה בבית הוריי. באותן שנים, מענדל למד במסירות נפש בישיבות תומכי-תמימים מחתריות בחרקוב בנעוועל ובמקומות אחרים. הדאגה הייתה גדולה ולא תמיד ידענו מה נעשה איתו, אבל הוריי תמיד חזרו ואמרו כי זהו רצונו של הרבי".

בתקופה בה למד בנעוועל, היה רחוק מהוריו, אבל תחת עינו הפקוחה של גיסו הרב חיים זלמן קוזלינר שהיה ממנהלי הישיבה. וכאשר הישיבה נסגרה על ידי הקומוניסטים בשנת תרפ"ט, כפי שהוזכר לעיל, חלק מהתלמידים ובהם הרב מענדל גורליק עברו ללמוד בישיבה המחתרית שנפתחה בדנייפרטרובסק. שם מונה למשגיח בישיבה.

לישיבה החדשה סייעו ראשי הקהילה היהודית, ובהם רב העיר הרב לוי יצחק שניאורסאהן ע"ה (אביו של הרבי) ובנו התמים בערל הי"ד. גם הרב שניאור זלמן וילנקין סייע, כפי שסיפר בנו הרב שלום וילנקין:

"שהות התלמידים בעיר עוררה בעיה כספית, משום שחסידי חב"ד ביקשו לכלכל את בני הישיבה ולדאוג לפרנסת המגידי שיעורים והמשפיעים. בהקשר זה אני זוכר שהרה"ח ר' בערל, אחיו הצעיר של הרבי, היה בא אלינו הביתה ומתייעץ עם אבא, איך וממי לאסוף כספים עבור 'תומכי-תמימים'.

"הוא היה נפגש עם אבא, והשניים היו מדברים ומתייעצים, כותבים דו"ח ממה שנעשה עד כה, ואחר מחליטים על קו הפעולה בעתיד".

לימים הפכו ר' שלום וילנקין ור' מענדל גורליק למחותנים, אולם כיום בני המשפחה אינם יודעים, האם ההיכרות החלה כבר בשנים מוקדמות אלו, כי לא ברור האם ר' שלום שהיה ילד בן 12 הכיר את תלמידי הישיבה.

על היכרותו עם אביו של הרבי בתקופה זו ובתקופה מאוחרת יותר, סיפר ר' מענדל (מתוך 'תולדות לוי יצחק'):

"פעם גם נוכח הייתי בעת שהרב לוי יצחק ערך גט. הוזמנתי בתור עד, ואותו יום צמתי יחד עם הסופר והעד השני. זכורני כי רבי לוי יצחק היה באותו יום מרוגש מאוד ופניו היו פני להבים. חזור היה אהבת ישראל, וניתן היה לראות בחוש עד היכן כואב לבו בפירוד של איש ואשה ועד כמה נגע הדבר לליבו. הוא גם אמר לי אז, כי בתור עד, עלי להרהר בתשובה לפני עריכת הגט.

"בשנת תרצ"ד פגשתי אותו במוסקבה. הוא התכונן אז לצאת מרוסיה והגיע לשם בכדי לסדר את הניירות והתעודות המתאימות, וכן להיפרד מקרוביו. נסעתי יחד איתו במכונית במשך כל היום ונסענו במקומות שונים במוסקבה בהם ביקר אצל קרוביו ונפרד מהם לקראת צאתו.

"אותו לילה הגענו שנינו לביתו של הרב זלמן בוטמן ז"ל ללינת הלילה. זכיתי להיות אותו לילה סמוך אליו, ופיו לא פסק מלדבר דברי חסידות, קבלה ודברים אחרים העומדים ברומו של עולם – אשר בקושי יכולתי לקלוט ולהבין את כל אשר דיבר אלי כמעין המתגבר.

"לא ברור לי מאיזו סיבה נתעכב אצלו ענין היציאה מרוסיה, אך כידוע נאלץ להישאר שם, וידוע כבר פרשת מאסרו וגלותו על עמדו על משמר התורה והיהדות".

רבי לוי יצחק נפטר בגלותו באלמא אטא שבקזחסטן, וכעבור שנים הרב מענדל גורליק נטל חלק בהקמת מצבה חדשה, כפי שייסופר בהמשך.

חתן בגלות קזחסטן

בשנים הבאות לימד ב'חדרים' המחתרתיים במלחובקה, שם התגוררו הוריו בימים ההם. בקיץ תרצ"ה, הציעו לו נכבדות את רעייתו מרת ביילא חדש. מרת ביילא נולדה בט"ו כסלו תרע"ב בעיר פאהאר, להוריה הרב ירחמיאל ומרת דבורה האדא חדש.

הרב ירחמיאל היה מהתלמידים הראשונים בתומכי תמימים בליובאוויטש. ידוע כלמדן ובקי, ידע לקוטי תורה בעל פה. היה רב בפאהאר, ובתקופה מאוחרת יותר שו"ב בעיירה פטרוזאודסק. רעייתו מרת דבורה האדא נפטרה בתקופת שהותם בפטרוזאודסק, ור' ירחמיאל התמסר לגידול ילדיו וחינוכם בדרך היהדות והחסידות, ובהגיעם לפרקם, דאג שיקימו את ביתם עם בני ובנות החסידים. בתקופת מלחמת העולם השנייה הגיע לסמרקנד שם נפטר בד' תשרי תשכ"ב.

ייחוס מיוחד היה למרת דבורה האדא: סבה מצד אמה היה הרב זאב וולף לויטין, המשגיח הראשון בשיבת תומכי תמימים בליובאוויטש, המכונה "ווילע דער משגיח"; ובנו, המשפיע הנודע הרב שמואל לויטין, היה אחיה. מרת ביילא נקראה על שם ר' ווילע, כי עד שנולדה לא היו להוריה בנים.

הרב זאב וולף היה חתנו של הרב גרשון בער מפאהאר, מחשובי החסידים בדורות ההם.

[הרב גרשון בער מפאהאר נולד ארבעה חודשים לאחר פטירת אביו ונקרא על שמו. מאז חונך על ידי סבו. גם סבו וגם אביו, היו מחסידי אדמו"ר הזקן. הרב גרשון בער עצמו ראה בפעם הראשונה את אדמו"ר הצמח צדק, כאשר נכנס ל'יחידות' לקבל ברכה לרגל היכנסו בעול המצוות. את תולדות הרב גרשון בער שהיה 'עובד' ו'משכיל' נפלא, מספר הרבי הרי"צ

מרת דבורה האדא חדש

הרב ירחמיאל חדש

ברשימותיו, שכן בילדותו בהוראת אביו, שמע הרבי הרי"צ מהרב גרשון בער, סיפורי חסידים וגם את תולדותיו].

השידוך עוד לא יצא לפועל ור' מענדל אביו ועוד כמה חסידים נעצרו על ידי המשטרה החשאית. הם הואשמו בשותפות להנהלת 'חדרים' מחתרתיים באזור מלחובקה שם גרו באותם ימים. חסידים אלו נידונו לשלוש שנות גלות בקזחסטן. חרף תקופת הגלות הארוכה, ולמרות שבמקרים רבים הגולים לא שבו הביתה כלל, אלא נפחו את נשמתם אי שם, מרת ביילא לא התייאשה והמתינה בכליון עיניים לחתנה העתידי שישוב בכדי שיוכלו להקים בית חסיד.

על פרטי האשמות והחקירות סופר כבר בפרק ראשון, וכאן נביא כמה פרטים הנוגעים לר' מענדל.

ר' מענדל הוגלה יחד עם אביו לעיר צ'ימקנט שבקזחסטן. אם לא די בעונש הגלות, הרי שהשלטונות עשו כל אשר ביכולתם כדי להתנכל למשפחת גורליק. באחד השנים ימים ספורים קודם חג הפסח נעצר ר' מענדל סתם כך, ללא סיבה מיוחדת. כך מצא את עצמו בגלות בתוך גלות.

אולם כשם שנאסר ללא הסבר, כך שוחרר לפתע פתאום בערב פסח. בפיו היו סיפורי אימה:

"הורו לי ללכת במסדרון צר וארוך, והאפילה הייתה מוחלטת. חשבתי שאלו הם צעדי האחרונים עלי אדמות. הבנתי שהם ימ"ש רוצים לחסלני ביריה בראש בו במקום. אבל חסדי ה' לא תמו ונשארתי בחיים".

הגלות התארכה יותר מהצפוי בגלל שמסמכיו של ר' חיים אלעזר אבדו, ורק בשנת ת"ש, לאחר חמש שנות גלות שבו בני משפחת גורליק הביתה למלחובקה. השידוך שנסגר לפני הגלות, התבצע. חמש שנים המתינה מרת ביילא בסבלנות אין קץ ובדמעות לא מעטות, וכעת נישאה לר' מענדל. כשנה לאחר מכן נולד להם בנם בכורם הרב שלום בער גורליק (סב הכלה דנן).

תלושי מזון לנוקקים

חודשיים בלבד עברו מלידת הבן הבכור, ההורים טרם הספיקו ליהנות כראוי מהעולל הרך, והם נאלצו לעזוב את ביתם מאימת הנאצים שפלטו לרוסיה. כמו רבים מבני המשפחה הקרובה והרחוקה, אף הם נמלטו מהחזית המתקרבת, ולאחר תלאות רבות וניסים גדולים הגיעו לסמרקנד שבאוזבקיסטן.

הרעב בזמן המלחמה היה נורא עד כדי זוועה. אנשים מתו ברחובות נפוחי כפן, השלטונות חילקו תלושי מזון שתמורתם אפשר היה לקנות מעט אוכל, אך דא עקא, למשפחות מחסידי חב"ד שהיו ברוכות ילדים, המזון שקיבלו בעד התלושים לא הספיק לכל בני המשפחה, והם סבלו מחרפת רעב וסכנת מוות. ר' מענדל שהיה איש חסד בטבעו, והשתדל כל ימיו לסייע

לזולת, נחלץ לעזרת משפחות אלו וסידר להם בדרכים שונות תלושי מזון נוספים. כך הציל נפשות רבות מהרעב הכבד ששרר בגין המלחמה.

בסמרקנד נולד לו בנו השני, ונקרא שמו: מרדכי-מנשה.

חוש הציור נוצל לזיוף

בתום המלחמה, נסע ר' מענדל עם משפחתו ללבוב, והיה מראשי המארגנים של בריחת החסידים מברית המועצות. זיוף התעודות היה מבצע מסובך ומורכב, ולשם כך ניצל ר' מענדל את חוש הציור בו התברך. הוטל עליו למלא את הפרטים בפספורטים פולניים שהיה צריך להוסיף בהם שמות. הייתה זו מלאכה עדינה ומורכבת שדרשה ריכוז רב מחד, אך מהירות רבה מאידך, כיון שהיה עליו להספיק למלא מאות דרכונים.

באותה תקופה נולד לר' מענדל בנו השלישי. מפאת בריאותו לא ניתן היה לקיים את הברית בזמנה וזו נדחתה עד שהתינוק יבריא.

בליל שבת קודש פרשת תולדות, כ"ט במרחשון לפנות בוקר נעצר ר' מענדל, זאת בעקבות מעצר אחותו מרת ציפא, כמסופר לעיל. לאחר חקירות מתישות שנמשכו כל שעות היום, שוחרר לעת ערב כיון שהנ.ק.ו.ד. לא הצליח לדלות מפיו מידע שיפיל אותו.

לזייף ביד ימין בשבת

השבת הבאה, שבת פרשת ויצא, ז' בכסלו - נקראה בפי החסידים 'שבת הגדול', כיון שבאותם ימים חשו שאנשי המשטרה החשאית החלו לעלות על עקבותיהם של מארגני ה'בריחה'. מיד לאחר אותה שבת היו אמורים להבריח את הגבול עשרות משפחות ובהם מאות נפשות של אנ"ש. ניתן היה לחתוך בסכין את המתח והחרדה מפני הבאות.

לקראת ההברחה הגדולה, הוטל על ר' מענדל לזייף מאות רבות של מסמכים. במשך עשרות שעות עבד ללא הפסקה עד שהגיעה השבת. אולם גם אז עדיין היו חסרים מסמכים רבים, כדי להשלים את המכסה. הרב שמואל נוטיק הי"ד, שכיהן כרבם של חסידי חב"ד בלבוב, פסק בצורה חד-משמעית כי במקרה זה פיקוח נפש דוחה שבת, ולכן הטיל עליו להמשיך במלאכה גם בשבת "ולזייף ביד ימין דווקא, כדי שלא לסכן נפשות ח"ו אם יתפסו הזיופים".

במשך כל השבת ישב ר' מענדל וזייף את המסמכים. כדי לחזק את דבריו, ישב הרב שמואל נוטיק לידו, ועסק בחידוד העפרונות.

לימים סיפר אחיינו, ר' מרדכי (מוט'ל) קוזלינר, כי עבודת הזיופים האינטנסיבית בשבת היא, גרמה לר' מענדל כאבי תופת בידו הימנית עד כדי כך שביום ראשון לא היה מסוגל להניח תפילין לבדו, ור' מרדכי הוא שסייע בעדו להניחם.

ביום שני, ט' כסלו, יצאה הרכבת ובה מאות חסידים על נשיהם וטפם. בסייעתא דשמיא, האשאלון עבר בשלום, ומאות חסידים יצאו את מסך הברזל האימתני.

ביום בו הייתה הרכבת אמורה לצאת לדרכה, התברר כי התינוק של ר' מענדל שנולד בכ' מרחשוון, התחזק וראוי לעבור את ברית המילה. הברית נקבעה לאותו יום שני, בבית של יהודי מקומי שהסכים למרות הפחד הגדול, לארח בביתו את הברית וסעודת המצווה. מספרת גב' דבורה פייגא בורושנסקי:

"קשה לתאר במילים את הערבוביא הבלתי אפשרית של שמחה ותוגה שהייתה בברית מילה. לפני שבני המשפחה יצאו לברית, הגעתי לסייע לדודים הרב מענדל ומרת ביילא לקחת את הילדים אל הברית. כאשר התכוונו לצאת לברית, נשמעו דפיקות בדלת. פתחתי את הדלת ובפתח היה דוור שהביא מברק בו בישרו לנו כי סבא הרב חיים אלעזר נפטר."

בני המשפחה פרצו בבכי, למשמע דבר הפטירה של הסבא הדגול, שדאג כל ימיו לכל בני המשפחה, והיה סמל למסירות נפש. בצער רב ר' מענדל קרע בבגדו קריעה, נעל ערדליים, התיישב 'שבעה', אלא שהשקיעה התקרבה ומכיון שהיו חייבים להתחיל בברית מילה, יצאו ר' מענדל ובני משפחתו לברית.

בטרם הברית, שטח אבי הרך הנולד, ר' מענדל את לבטיו בפני הרב שמואל נוטיק הי"ד: "החלטתי לקרוא לבני על-שם אדמו"ר המהר"ש, אולם כעת ברצוני לקרוא לו על שם אבא שנפטר היום". הרב שמואל נוטיק השיב כי בגלל המאורע הטרגי הפתאומי שאירע לאבא שבשעה זו נערכת קבורתו, אפשר לשנות את החלטה הראשונה, ולקרוא לו על שם האבא.

הסנדק היה המשפיע הרה"ח ר' מענדל פוטרפאס, ידיד המשפחה, והרב שמואל נוטיק כובד ב'ברכות' והוא שקרא את שמו של הרך הנולד חיים אלעזר על שם הסבא שנקבר באותה שעה ממש במלחובקה.

סעודת הברית הסתיימה בשעה לילה, ובני המשפחה המורחבת ביקשו לשוב לביתם, אלא שמבדרך, שוטר עיכבם, והחל לתחקרם לפשר מעשיהם. ר' מענדל הסביר לו כי אביו נפטר, והנה הוא כעת נועל ערדליים לרגליו, ותוך כדי דיבור החל למרר בבכי. השוטר השתכנע בכנות הדברים, ושחררם לדרכם.

שלושה ימים ללא אוכל ושתיה

לאחר יציאתם של מספר 'אשאלונים' בחורף תש"ז, החלו השלטונות לעצור את מארגני הבריחה, בהם גם את משפחת גורליק שלא הצליחו לעלות על הרכבות שיצאו את ברית המועצות.

בעשרה בטבת, עם סיום הצום, סיים ר' מענדל את תפילת ערבית במניין שהתקיים באחת הדירות, והלך לביתו. בדרך התנפלו עליו אנשי המשטרה החשאית והוא נלקח למטה הנ.ק.ו.ד.,

שם הואשם בהאשמות חמורות: הברחת אזרחים וזיוף מסמכים. במשך שלושה ימים חקרו אותו תוך כדי עינויים, ללא שאפשרו לו לאכול או לשתות, במטרה להוציא ממנו פרטים אודות אלו שיזמו וארגנו את ההברחה.

בני המשפחה לא ידעו מה נעשה עם אביהם והדאגה קיננה בלבם יומם וליל. רק לאחר חודשים של אי ודאות הגיעה הידיעה שהמירו את עונש המוות בגלות ועבודת פרך בסיביר.

מספר בנו ר' שלום דובער גורליק:

"אמא לקחה אותי ואת אחי להיפרד מאבא. הגענו לבניין הנ.ק.ו.ד. וראיתי את אבא מבעד לסורגים, בעוד שוטרים חמושים שומרים ומקשיבים. ניכרו על אבא סימני התעללות קשים, וראינו שלא עצם עין לילות רבים, וגם אוכל כמעט שלא בא לפיו.

"הרגע המרגש והמרטיט, ואולי המפחיד ביותר היה דקות ספורות לפני הפרידה. אבא רצה לשאול את אמא, מה שלום התינוק חיים אלעזר, אלא שמרוב תלאות וסבל הוא פשוט שכח את שמו של בנו... אבא אימץ את כל כוחותיו הנפשיים כדי לאמץ את זכרונו על מנת שאמא לא תחשוב שהוא איבד את שפיותו חס ושלומו, לבסוף הוא נזכר ושאל כמעט בבכי מה שלומו של חיים אלעזר התינוק....

היו אלו רגעים עצובים ביותר. אני הייתי ילד כבן שש ולא חשתי את עצמת הפרידה, אבל אמא שכבר חיכתה בעבר לאבא חמש שנים קודם החתונה, ידעה גם ידעה מה פירושה של הגליה ופרידה".

תפילה ותהילים בעל פה

ר' מענדל הוגלה לאזור הנקרא 'קומי ס.ס.ר.' שם מצויים מחנות אסירים רבים, אליהם הוגלו עשרות אלפי אזרחים, חלקם פושעים פליליים והשאר - שהיוו את הרוב הגדול - אזרחים שהעזו לדבר, להתנהג או לפעול לא לפי הרוח הקומוניסטית. זו הייתה התקופה הקשה בברית המועצות - תקופת שלטונו של העריץ הרודן סטלין ימ"ש.

ר' מענדל מצא חן בעיני חבריו האסירים, והם עזרו והגנו עליו בכל מה שיכלו. הוא הועסק בעבודות כפיים קשות, אליהם לא היה רגיל. העבודה המפרכת החלה בשעות הבוקר המוקדמות והסתיימה רק בשעות הערב. למרות העבודה הקשה, שמר ר' מענדל על כשרות האוכל מתוך מסירות נפש. את מאכלי הטריפה לא הכניס לפיו גם כשגופו הצטמק והתשישות אחזה בו.

גם על קדושת השבת שמר מכל משמר, גם כשזה היה כרוך בעונשים קשים ביותר. תקופה מסויימת היו ברשותו טלית, תפילין וסידור, הוא החביאם במקומות מסתור שונים, עד שנתפסו והוחרמו על ידי שומרי המחנה. ר' מענדל ידע את ספר התהילים בעל פה, וכך התפלל מתוך זכרונו, כשבמשך היום היה מרבה לומר מזמורי תהילים רבים, בתפילה לבורא עולם שיוציא אותו במהרה מהגלות הנוראה.

באחד הימים, כאשר גילו הממונים עליו את כשרון הציור הנפלא שניחן בו, הוא הועבר לעבודות הקשורות בציור, כמו ציור וצביעת שלטים וכדומה, שהיו כמובן עבודות קלות יחסית. "לימים סיפר לי אבא" מספר ר' שלום בער גורליק "כי לעיתים הוטל עליו לצייר את דיוקנם של ראשי הקומוניסטים, דבר שהיה קשה לו נפשית, במיוחד היה לו קשה כשנצטוו לצייר את דמותו של סטלין בפורמט של עשר על עשרים מטר..."

אם יהודים בכל הדורות שמחו כשהגיעה שבת או חג, הרי שאצל ר' מענדל היה להיפך. הוא שמח כשנסתיימה השבת. בשבת עשה הכל כדי לשמור על קדושת היום, ומשום כך לפני כל שבת היה במתח עצום, ולאחר השבת אבן כבדה הייתה נגולה מעל לבו.

כל יום וכל רגע במחנה, היה נס בפני עצמו, על עבירה פשוטה הענישו בצינוק או מנעו מהאסיר את מנת לחמו הזעומה. למרות הקשיים האדירים השתדל ר' מענדל לשרוד, וכל זמן פנוי אמר פרקי תהילים בעל פה.

מתנה מסיביר

באותה תקופה מרה, מלאו לבנו ר' מרדכי מנשה שלוש שנים. לו היה המצב כימים ימימה, היו מארגנים לכבודו התוועדות שמחה, בה היו גוזרים את שערותיו לראשונה, אולם כאשר ראש המשפחה ועוד קרובי משפחה נתונים במעצר ואיש לא ידע מה ילד יום, איש לא חשב לחגוג את המאורע כרגיל. ביום בו מלאו לו שלוש, הגיעה בת דודתו מרת דבורה פייגא קוזלינר (בורושנסקי) והיא יחד עם אם המשפחה מרת ביילא גורליק, גזרו את שערותיו של בן השלוש, כאשר שמחה ועצב משמשים באותם רגעים בערבוביא.

שלושת הבנים, מימין לשמאל: ר' מרדכי מנשה, ר' חיים אלעזר ור' שלום בער. תמונה זו נשלחה אל ר' מענדל בעת ששהה במחנה עבודה בסיביר

"זמן קצר לאחר שהגלו את אבא - מספר בנו ר' שלום דובער - עברנו עם אמא לסמרקנד, שם התגורר אביה הרב ירחמיאל חדש. לפרנסתה עבדה אמא כמנהלת חשבונות במפעל של גיסה החסיד ר' יוסף שיף ע"ה. העבודה הייתה רבה, וסבא ואני עזרנו לה במילוי טפסים, עד כמה שיכולנו. למרות שהייתי בסך הכל ילד קטן, הפכתי לאבא' ורבות עזרתי בהשגחה על שני אחיי הקטנים, שבכלל לא ידעו מה זה אבא... קשה

לתאר מה פירוש הדבר לחיות למעלה משש שנים ללא אבא.

"המצב הכלכלי שלנו היה בכי-רע. זכורני כיצד מידי בוקר, עוד בטרם השכמנו קום, אמא יצאה לעבודה, והותירה במטבח פיתה אוזבקית אחת בשביל כל הילדים. היינו חותכים אותה בזהירות ומחלקים אותה בין שלושתנו. לאחר שנים, כאשר שוחחנו על כך, תמנהו מה אמא אכלה בכל בוקר... כנראה שויתרה על ארוחת בוקר, למען ילדיה".

"גם אבא לא שכח אותי. לקראת יום הולדתי ה-8 שלח לי מתנה ייחודית: ציור צבעוני של דמותי (בתמונה משמאל). את הציור עשה על פי תמונה שאמא שלחה לו חודשים מספר קודם לכן. זו הייתה מתנת יום הולדת עבורי. הציור הזה ריגש אותי מאוד והגביר בי את הגעגועים לאבא".

שלושת האחים בשמחה משפחתית
בתמונה למעלה: ציור בנו ר' שלום דובער שצייר ר' מענדל בסיביר

מאפילה לאור גדול

לאחר עלייתו ארצה, כתב סדרת מאמרים תחת הכותרת 'מאפילה לאור גדול', בהם העלה על הכתב תיאורים ציוריים, על ייסוריו של החסיד בסיביר במיוחד בתקופת החגים, כאשר אין בידו לקיים את מצוות החג, ואת שמחתו האדירה של החסיד כאשר הוא בימי המועדים אצל רבו. להלן מאמר על ראש השנה:

אני כלוא במחנה בצפון הרחוק של רוסיה. בצריך אשר לפי חוקי המחנה אמורים לאכלס בו 20 איש, נדחסים בו למעלה ממאה אסירים. עקב כך, הצפיפות נוראה ואין אפילו אויר לנשימה. יצאתי לחצר המחנה בכדי לנשום מעט אויר צח. אויר קר קידם את פני. יותר מ-60 מעלות מתחת לאפס. מסביב רק שלג ושלג, ערמות בגובה פעמיים גובהו של אדם ממוצע, קור מקפיא חודר לעצמות ואני רועד מקור...

היום ראש השנה ומחשבה אחת מנקרת את מוחי וליבי: איפה עכשיו רעייתי? וילדיי? הלוואי ואתבדה, אנשי הק.ג.ב. אמרו לי דברים איומים על משפחתי. אולי מתוך רשעות? הם היום אמרו לי בסדיסטיות ובדם קר, "אשתך כבר אינה בין החיים כשאנשינו באו לביתה כדי לקחת ממנה את ילדיכם - שאותם לא יכולה לחנך ברוח הסובייטית - היא מנעה זאת בכח רב ונכנסה להיסטריה ופאניקה, ומרוב התרגשות חטפה התקף לב פתאומי ונרגעה לתמיד. אבל אל תדאג היא עכשיו בעולם שכולו טוב".

"והילדים", שאלתי? "הם כבר אצלנו, בבית יתומים סובייטי, שם יקבלו חינוך מצויין כמובן על פי דרכי הקומוניזם. לא כמו אצלכם עם השיגינות של היהודים והטיפשות של הדתיים".

כשראו שאני מאמין לדבריהם, המשיכו להציק לי בדברי הבל ובלע. "איפה האלוקים שלך שבשבילו אתה הקרבת את אשתך וחיי הילדים שלך? איפה הוא? מדוע הוא לא הציל אתכם מידינו החזקות?".

ואני רציתי לבכות אבל לא היו לי דמעות. את כל הכאב והצער שמרתי בלב פנימה. הרגשתי שהנה עוד רגע קט וליבי מתפלץ מרוב כאב, ופתאום, נפלה לי מחשבה אחת בראשי. ישנו חוק אפילו במקומות הברבריים ביותר, שלפני ביצוע גזר דין מות, נותנים לנידון משאלה אחרונה, ובקשה אחרונה. אם כן ודאי חוק זה קיים לפני הקב"ה שופט אמת ובעל הרחמים. לכן אבקש ממנו שירשה לי לשוחח עמו מעט לפני הסוף שלי, ולפני עזיבתי את עולם השקר ואת תלאותיי המרובות.

ואז התחלתי את הדיאלוג שלי עם הקב"ה -

"שליט הכל! היום ראש השנה ואין אומרים על חטא ביום זה, אבל במצב שכזה איני יכול להמתין עד יום כיפור. אני מבקש סליחה על כל יום ושנה במשך שנות חיי בעולם השקר. ואתה ברחמיך הרבים תסלח לי גם על זה שאומר לפניך 'על חטא' היום בראש השנה".

ואני התחלתי לומר ברגש ובלהט רב את העל חטא' היחודי שלי:

על חטא שחטאתי - שארגנתי חדר מחתרתי!

על חטא שחטאתי - שארגנתי מקומות עבודה ליהודים שומרי שבת וחג כדי שלא יאלצו אותם לעבוד בימים קדושים אלו.

על חטא שחטאתי - שארגנתי בתי מלאכה בהם עבדו שעות מספר, ובשאר הזמן לימדו שם ילדים תורה.

על חטא שחטאתי - שלאותם תלמידים דאגתי למסמכים כדי שלא יתפסו, ויגיעו להיכן שאני מצוי כעת.

הרבה הרבה עבירות עברתי... אבל אין פנאי למנותם... חטאתי הרבה נגד הרשעים הללו, אבל הכל עשיתי כדי לשמור תורה ומצוות. אם כן מחל לי נא על חטאי. הרשה נא לי להביע משאלה אחרונה: גלה לי היכן נמצאים אשתי וילדיי? איפה הם ומה קורה איתם? הרי הכל ידוע לפניך. הראה לי אותם שיהיה לי קל יותר לעזוב את עולם השקר הזה, הראה לי את חסדיך.

ובקשה אחרונה - הכל יכול - היום ראש השנה, היום הוא היום האחרון בחיי הנוראים. אב רחום תן לי אפשרות לשמוע קול שופר.

והנה כאילו אני שומע בת קול מהשמים 'אל תצטער ואל תאמין לרשעים הללו. אשתך והילדים חיים ונמצאים בביתם כמימים ימימה. תירגע, עוד מעט, עוד זמן קצר, ואתם תתראו, כולם יחדיו בשמחה'. ואני ממשיך לשמוע את אותו קול מדבר אלי: איך תשמע קול שופר? פה במחנה ההשמדה הזה? בין הגויים הפושעים הללו?

אני מקשיב ועונה לאותו קול: 'הקב"ה! אנא עשה שינוי בחוקי הטבע - כפי שרואים ושומעים למרחוק על ידי רדיו. כך עשה חסד עמדי שתהיה לי אפשרות לשמוע כעת במוחש את קול השופר. אעשה תשובה בזמן שנתר לי.

הקב"ה, אב רחמן, איפה רעייתי? איפה בניי? איפה הם? ומה איתם?

ולפתע פתאום אני רואה אני אל מול עיני - בית כנסת גדול ובמרכזו בימה, ועל הבימה עומד הרבי שליט"א ותוקע בשופר. 'תקיעה' ליבי נפל, והוא הולם במהירות למשמע התקיעה... הלב שלי צועק ובוכה ללא מילים. ואז אני שומע 'שברים תרועה' הבכי מתחזק אבל ללא קול וללא מילים. הלב מפסיק לפעום, ושוב שומע אני 'שברים תרועה'. ואני עומד ומבקש מתחנן ושמח כמו ילד קטן, אבל ללא אומר ודברים. ואני בוכה ללא דמעות עמוק בליבי: אבא! אבא! תרחם עלינו. אבא! אבא! הצל אותנו ילדיך הזקוקים לעזרה.

ואז החלו לפרוץ מעומק הלב דמעות, דמעות רבות וחמות. בכיתי לפני הקב"ה על הצרות שלי ושל אשתי, ועל תינוקות של בית רבן שלא חטאו, ועל כל אחיי ואחיותיי הנמצאים בצרה זו.

ובאותם רגעים מרטיטים, בשבילי, לא היה קיים המחנה המכוסה קרח ושלג, את הכלבים על ארבע השומרים סביב המחנה לא ראיתי. מה שראיתי וחשתי זה רק את הקב"ה התורה הקדושה והרבי שליט"א שמשמיע עכשיו קול שופר, ויהודים רבים השומעים כעת את קול השופר וממירים בבכי שפורץ מעמקי הלב...

הנה הרבי שליט"א בוכה, אני גם בוכה. אני גם ביניהם שומע את השופר ובוכה. ואת דמעות אלו הקב"ה מונה וסופר ומחביא בכד המיוחד שלו, כמו שנאמר בתהילים 'שימה דמעתי בנאדך'.

חלפו שנים רבות ואני בחסדי הבורא יתברך נשארתי בחיים. השתחררתי ממחנה העבודה, וחזרתי הביתה. שם מצאתי את אשתי וילדיי בחיים, שומרים תורה ומצוות על אף כל הסכנות והתלאות שעברו בשנים בהם לא שהיתי בבית, הרגשתי שהמחזה שלי מתחיל להתגשם.

אבל נשארתי במחנה העבודה הענק הלא הוא ברית המועצות הנקרא 'כלא העמים'.

עברו עוד כמה עשרות שנים, ובניסים גדולים השתחררתי מהגיהנום הזה. וביחד עם אשתי וילדיי הגענו לארץ הקודש, ארץ ישראל.

ואז אני השתדלתי בכל כוחי להגיע לרבי בכדי להודות לו, על שהתפלל עלינו, ועל ברכותיו שעודדו אותנו להתחזק בחיי מסירות הנפש...

ראש השנה הגיע, ואני נמצא ליד הרבי ושומע תקיעת שופר. ולנגד עיניי חולף המחזה הנשגב אותו חזיתי במחנה, לפני שנים רבות. אבל עכשיו, לעומת אז, רואה אני זאת במציאות ולא בדמיון. רואה אני כיצד הרבי מתכוון לתקיעות בתוך בית הכנסת הגדול שבתוכו אלפי חסידים. שקט גמור. הרבי עולה לבימה. איתו מביא הוא 3 שקיות ובהם פ"נים. חלקם מאחינו בני ישראל הנמצאים בברית המועצות ומבקשים ברכה ליציאה קרובה. בקשות אלו נשלחו על ידי קרוביהם הגרים בארצות המערב.

הרבי מכסה את פניו הק' בטלית ובוכה. בוכה על כל עם ישראל... אלפי חסידים עומדים בשקט מסביב. כולם מביטים בנקודה אחת - על הרבי - הרבי מתחיל לתקוע בשופר. תקיעה... שברים... תרועה... ליבי חדל מלפעום. אני בוכה כתינוק אבל ללא דמעות. והתקיעות נכנסות אצלי לעומק הלב. ואני ממשיך לבכות כאן ליד הרבי בין המון החסידים. אבל מול עיניי המחזה הנורא בין ערימות השלג והקור החזק. ומסביב גדר גבוהה ועליה שומרים כלבי ענק ומלאכי חבלה סובייטים, נזכר אני בדמעות החמות ששפכתי אז לפני הקב"ה בעל הרחמים.

ועכשיו שוב, כמו אז, חזרו אלי כל המראות הנוראים, אבל עכשיו בוכה אני משמחה פנימית על כך שהתגשם חלום חיי ואני נמצא ליד הרבי.

והדמעות על של אז והיום מתערבבות להן יחדיו בכדו של הקב"ה. וכך חיי נהפכו 'מאפילה לאור גדול'. וזהו הפירוש הפשוט של 'כיתרון האור מתוך החושך'.

כששמעתי קול שופר במחזה, ועכשיו במציאות וכשאני שומע קול שופר מהרבי שליט"א, זהו 'ציור' בעל צבעים מרהיבים. וכאשר הרבי בירך 'שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה', עניתי אמן מכל הנשמה. הלב שלי הרגיש שהרבי מודה לה' ששמר עלינו - ילדינו. הקב"ה מראה לנו ניסים והלואי שישלח לנו את משיח צדקנו בקרוב בימינו אמן!

השחרור

לאחר מותו הפתאומי של הרודן סטלין ימ"ש, בחודש אדר תשי"ג, נפתחו מחדש מאות אלפי תיקי חקירה פוליטיים, כאשר בכל אחד מהם נפתחה חקירה מחודשת, בעקבות זאת שוחררו רבבות אסירים בהם היה גם ר' מענדל.

בנו, ר' מרדכי מנשה, מספר על שיבת אביו הביתה לאחר שמונה שנות מאסר וגלות:

"ההתרגשות הייתה גדולה מאוד, כל המשפחה המורחבת וגם הרבה ידידים הגיעו לתחנת הרכבת. מיד הכרנו אותו, אבל הוא לעומת זאת התקשה לזהות את ילדיו בין כל הילדים שהגיעו לקבלו. שלחנו אליו ראשון את אחי הקטן, אלעזר, שהיה תינוק כאשר אבא נאסר, והוא ראשון קרא לו: 'אבא'. השמחה הגדולה הייתה מעורבת בכאב רב על כך ששנים רבות גדלנו ללא אבא".

"את השמחה בבית בעת חזרתו של אבא אי אפשר לתאר" נזכר ר' שלום בער, "השמחה הרקיעה שחקים. כל הסבל והתלאות נשכחו בבת אחת. הרגשנו מאושרים עד אין קץ.

"מיד עם חזרתו הביתה דאג אבא להוציא אותי מבית הספר בו למדתי והעביר אותי לתיכון ערב, בו למדו נערים שעבדו בשעות היום. בית ספר זה לא פעל בשבת, וכך לא היה צורך להתחמק מלימודים בשבת. מידי בוקר הלכתי ללמוד אצל החסיד הרב אליהו פאריטשער-ליון. אצלו למדתי 'תניא' וגמרא מסכת שבת. כשדודי החסיד הרב שלום וילנקין הגיע לסמרקנד, למדתי גם אצלו, בעיקר חסידות".

נבוא לעבודה ולא נעבוד

ר' מענדל ניהל בית-חרושת זעיר בסמרקנד, בו עבדו חסידים ובני משפחותיהם. בכך סייע לחסידים להתפרנס ללא בעיית השבת, שכל כך הצרה את צעדיהם בעת שביקשו למצוא מקום עבודה.

מעשי החסד של ר' מענדל לא ידעו גבולות, ובעת שניהל את בית-החרושת דאג לכמה מחשובי חסידי חב"ד שישבו תקופות ממושכות בסיביר: בעקבות הגלות הארוכה, בה לא עבדו, נוצר חשש כי לא יהיה להם מהיכן להתפרנס לאחר פרישתם לגמלאות, כיון שאינם זכאים לתמיכה ממשלתית. מה עשה ר' מענדל? רשם אותם כעובדים בבית-החרושת לתקופה מסויימת וכתוצאה מכך היו זכאים לפנסיה. בין החסידים שהרוויחו מכך היו הרב שמחה גורודצקי והרב לייזר ננס ורעייתו. הללו התארחו בבית ר' מענדל גורליק בכל התקופה בה 'עבדו' בבית החרושת.

בשנת תשכ"ב עבר ר' מענדל לטשקנט, שם ייסדו וניהלו הוא ובניו ר' שלום בער ור' חיים אלעזר מספר בתי-חרושת זעירים עבור החסידים. בבתי חרושת אלו, ייצרו שלטי אזהרה למפעלים.

ובהגיע שבת קודש, לא רק שלא עבדו, אלא סדר יום מיוחד היה בבית-החרושת. מספר ר' שלום בער: "מידי שבת בשעת בוקר מוקדמת, הזדרזנו לטבול באגם קומסומולסקי אוזירו, ולאחר מכן נחפזנו אל בית החרושת, שם הלבשנו חלוקים נקיים לכבוד שבת, והתיישבנו ללמוד

חסידות במשך שעותיים, עם חמי הרב שלום וילנקין, כאשר בינתיים העובדים הגויים מרעישים עם כלי עבודה שונים, בכדי שמחוץ למפעל יישמע רעש של עבודה.

"לאחר שהסתיים לימוד החסידות, הלכנו להתפלל במניין מחתרתי שהתקיים בכל שבת בבית של משפחה חסידית אחרת, וזאת בשביל להסוות את קיום המניינים מעין השלטונות. הנשים נותרו במפעל, בכדי שאם תגיע לפתע ביקורת יוכלו להזעיק אותנו".

אחד העובדים בבית-החרושת, היה הרב יצחק זילבר ע"ה. על עבודתו במפעל סיפר בזיכרונותיו שפורסמו בספר 'להישאר יהודי':

"בשבת היינו מגיעים לבית החרושת, אך לא עבדנו. בשלב מסויים נראה היה כי מישוה הלשין על כך לשלטונות, שכן, באחת השבתות הגיעה ועדת ביקורת. כאשר ראינו את המפקחים עומדים בשער, נכנסנו מיד לפעולה, וביקשנו מאחד הגויים שעבדו במפעל לשפוך תמיסת אמונייק בכל החדרים, מבלי לעורר תשומת לב. משנכנסו המפקחים, משכו באפס, ואמרו: 'אוי, כיצד הם עובדים כאן? ואיך הם מחזיקים מעמד? הם עזבו את המקום במהירות'."

היה מקרה שכמעט והסתיים ברע, כאשר אחד העובדים הגויים איים, כי ילשין לשלטונות כי לא עובדים בשבתות ובחגים. היה זה בפורים, כאשר החסידים העובדים במפעל התוועדו יחדיו, ואיחלו לכל הרשעים והמלשינים שתהיה להם מפלה. לאחר מספר ימים, ביום בו תכנן הגוי להלשין, לקה בשיתוק, כח הדיבור ניטל ממנו, המזימה בוטלה, והדבר גרם להתפעלות גדולה וקידוש ה' גדול בין עובדי בית החרושת. אפילו העובדים הגויים אמרו כי השיתוק נגרם כתוצאה ממזימתו להלשין על היהודים לשלטונות.

עונת איסוף הכותנה, היוותה בעיה מורכבת ביותר לכל החסידים העובדים בבתי חרושת באוזבקיסטן. הכותנה הוא הגידול החקלאי המרכזי של אוזבקיסטן, ובעונת האיסוף, כיון שהמלאכה נעשית באופן פרימיטיבי וידני, יש צורך בעובדים רבים, לכן כל מקום עבודה אמור לשלוח בעונת האיסוף שחלה בסביבות 'תשרי' קבוצת עובדים בכדי לעסוק באיסוף הכותנה. כמובן שהעוסקים באיסוף הכותנה אין באפשרותם לשבות בשבתות וחגים, ולאכול כשר וכו' וכו'.

בבתי חרושת של החסידים באוזבקיסטן, היינו הולכים ל'שוק שחור' של פועלים, ומשיגים פועלים שימלאו את מקומם, ומשלמים לפועלים ולפקידים בכירים בכדי שהמילוי מקום יתקבל על ידי כל הגורמים.

ר' שלום בער מסיים את פרשיות השבת והחגים באמרו, כי כיום אומרים ב"ה שהגיעה השבת או החג, אבל בימים ההם אמרנו ב"ה שחלפה השבת ועבר החג בלי בעיות של חילול שבת.

הידורים מיוחדים

לר' מענדל הייתה חביבות מיוחדת להדר במצוות, ולא חסך במאמצים בכדי לקיים כל מצוה באופן הכי מהודר. בני המשפחה מציינים כי הייתה לו הקפדה מיוחדת על כל פרט ופרט

בהידוריו, בהם נהג כל השנים, הן בתקופות הקשות של ברית המועצות, והן לאחר שעלה לארץ הקודש.

אפיית מצות בברית המועצות הקומוניסטית, הייתה פעולה קשה ומורכבת, אבל מי כמו ר' מענדל שיוותר? הוא השיג מצות מהודרות עבודת יד כמובן, וכאשר הגיע ליל הסדר, היה בודק במשך שעה ארוכה, מצות רבות, עד שמצא שלוש מצות מהודרות והדורות עבור קערת ליל הסדר. במנהג זה נהג כל ימיו.

מאמצים רבים עשה עבור איתור ד' מינים מהודרים ביותר. בברית המועצות לא גדלים אתרוגים ובכל אופן ר' מענדל שילם סכומים גבוהים, והפעיל קשרים עד שהשיג אתרוג מהודר. בכדי להשיג הדסים מהודרים, שלח מידי שנה את בניו לגרוזיה, משם "יבאו" הדסים משובחים ומהודרים.

כאשר הגיע לארץ הקודש, הקפיד בכל חג לעלות לרגל לכותל המערבי, וקפידה מיוחדת הייתה לו לברך על ד' מינים לפחות פעם אחת ליד שריד בית מקדשנו.

הידורים רבים מיוחדים היו לו, ובהם הקפדה יתירה על נטילת ידיים לפני הסעודה; זמן רב ארכה נטילת ידיים זו, שכן ר' מענדל היה בודק שוב ושוב את ידיו ובד בבד את הספל מכל צדדיו, בכדי לוודא כי נטילתו תהיה מהודרת לכל הדעות.

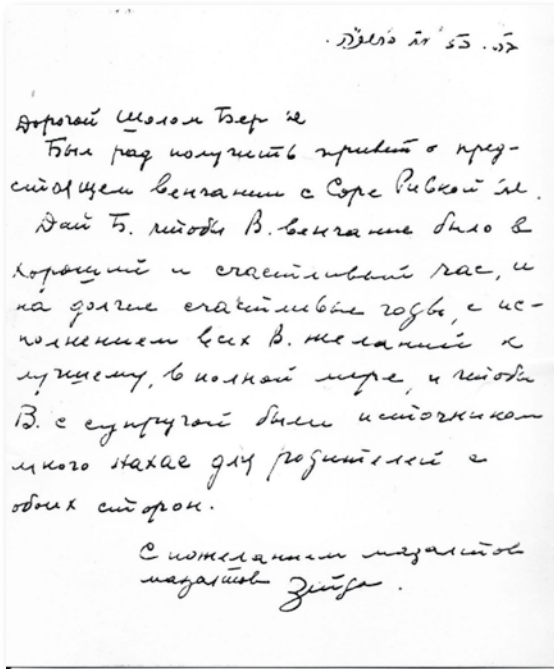
קפידה מיוחדת הייתה לו על חגירת גרטל בכל קיום מצוה ואפילו הכנה למצוה, ועל כך הקפיד גם בתקופתו האחרונה כאשר היה מאושפז ורתוק למיטתו.

חביבות מיוחדת הייתה לו למצות תפילין. כאשר ידיו ר' דוד פוסט נסע לארץ הקודש, רצה להוקיר לו תודה על כל מה שעשה למענו בשנים הקשות, ושאל את ר' מענדל מה אוכל לשלוח לך כהוקרת תודה מארץ הקודש, השיבו ר' מענדל כי ישלח לו תפילין מהודרות ארבע על ארבע, כיון שבברית המועצות לא ניתן היה להשיג תפילין מהודרות. ר' דוד פוסט לא חסך מאמצים, השיג תפילין עם כל ההידורים ושיגר אותן בדרך לא דרך אל ר' מענדל.

למרות שלא היה בכור במשפחתו, כל ערב פסח היה עורך סיום מסכת, עבור בנו הבכור ונכדיו הבכורים.

חתונת בני דודים

כשהגיע בנו ר' שלום-דובער לעונת השידוכים, הוצע לו להשתדך עם מרת רבקה, בת אחות-אביו מרת פריידא מרייזא לבית וילנקין. בח' אייר, יום הולדתו של ר' שלום-דובער, שיגרו ההורים משני הצדדים מכתב להרה"ח ר' שמחה גורודצקי שהתגורר בארץ הקודש (כיון שבאותה תקופה לא ניתן היה לכתוב ישירות לאמריקה בגלל 'המלחמה הקרה'). מר' שמחה ביקשו שיכתוב ל"זיידע" (סבא. כינוי לרבי), על השידוך המוצע ויבקש הסכמה. שבועות ארוכים של המתנה עברו על בני המשפחות, עד שביום הולדתה של מרת שרה-רבקה, בד' מנחם-אב, התקבל המענה של הרבי, באמצעות הרב שמחה גורודצקי:

ברכת הרבי לרגל חתונת ר' שלום בער ומרת שרה רבקה גורליק
(זקני הכלה). המכתב נכתב בחסית על ידי המזכיר הרב ניסן מינדל,
ונחתם בכינוי המחותרני של הרבי "זיידע" – (סבא).

"נכון השידוך של שלום בער ושרה רבקה".

לאחר 'התנאים' שהתקיימו בט"ו מנחם אב, בחצר הדודה מרת מוסיא קצנלבוין, נשלח באותה דרך ארוכה מכתב נוסף לרבי ובו בקשת ברכה לחתונה שנקבעה ליום י"ג בכסלו. שוב עברו חודשים של המתנה דרוכה וציפייה גדולה למענה מהרבי, עד שבהשגחה פרטית ביום החתונה התקבל מכתב ברכה מהרבי. והחתן והכלה קראו את המכתב בשמחה ובהתרגשות מיד לאחר החופה, בחדר ייחוד.

המענה של הרבי, נכתב ברוסית על ידי המזכיר הרב ניסן מינדל ונחתם בכינוי הסודי של הרבי "זיידע" (סבא):

"ב"ה. כ"ז מר חשוון ה'תשכ"ה.

"שלום דובער היקר שי"

"הייתי מאוד שמח לקבל ד"ש אודות הקשר העתידי שלך עם שרה רבקה שתחי'. יתן ה' שתהיה החופה שלכם בשעה טובה ומוצלחת ולשנים ארוכות ומוצלחות, שיקיימו כל רצונותיכם לטובה במידה מלאה, וגם שאתה וזוגתך תהיו מקור להרבה נחת להורים משני הצדדים.

"באיחולי מזל טוב מזל טוב

"זיידע".

האיחול "תהיו מקור להרבה נחת להורים משני הצדדים" הוא נדיר במיוחד, וברכה זו התגשמה, מכיון שר' שלום-דובער ומרת שרה רבקה התגוררו כל ימיהם בקרבת ההורים משני הצדדים, שרוו נחת מנכדיהם.

הכניסה למקווה דרך הארון בקיר

לאחר נישואיהם התגוררו ר' שלום-דובער ורעייתו מרת שרה-רבקה, בבית הוריו. בתקופה הבאה הקים ר' שלום-דובער מקווה בתוך הבית, כאשר הכניסה אליו מוסתרת על ידי ארון קיר גדול. הכניסה למקווה הייתה דרך הארון, וכאשר היו צריכים להחליף את מי המקווה, שפכום

היישר לתוך בור עמוק שנכרה בחצר הבית במיוחד לשם כך, והכל בכדי להסוות את קיום המקווה בבית משפחת גורליק.

מצבה חדשה לאביו של הרבי

מופת מופלא היה עם יציאתו מברית המועצות. בשנת תשל"א החלו לצאת יהודים רבים מברית המועצות, ובהם גם בניו ר' שלום-דובער ור' מרדכי-מנשה, ואילו ר' מענדל ובנו ר' חיים-אלעזר לא קיבלו אישור לצאת. ואז הגיעה ההוראה המפתיעה מהרבי, כפי שמספר הבן ר' מרדכי-מנשה:

"אני עליתי עם בני משפחתי בחודש אב תשל"א, הוריי ואחי חיים אלעזר נשאר עוד מאחורי מסך הברזל. לתשרי תשל"ב נסעתי לרבי וכאשר זכיתי להיכנס ליחידות' לכל לראש ביקשתי ברכה להורים ולאחי שיקבלו היתר יציאה. הרבי השיב: עוד צריכים אותם שם! סיפרתי לרבי כי שמעתי שהמצבה על קברו של אביו באלמא אטא ישנה מאוד, והרבי ביקש שאבא ר' מענדל יקים מצבה חדשה, את ההוראה המיוחדת העברתי לאבא".

ר' מענדל ובנו עסקו בכך באינטנסיביות על פי הוראות שקיבלו מהרבי. את המצבה הכינו בטשקנט, בסיוע חרט יהודי ירא שמים כפי שהורה הרבי. את המצבה הטיסו לאלמא אטא, ובשעה שרצו להקימה לא ידעו מה לעשות עם המציבה הישנה, ולפתע תוך כדי התעסקות היא התפוררה לחלוטין, ובלית ברירה טמנו את חלקיה בתוך שכבת הבטון שהקימו ליד המציבה החדשה. כעבור זמן הגיעה הוראת הרבי כי כאשר מקימים את המצבה החדשה, את המצבה הישנה לפורר ולהטמין ליד המצבה החדשה!

זמן קצר אחרי הקמת המצבה קיבלו ר' מענדל, רעייתו ובנו היתר יציאה ומיד יצאו את ברית המועצות והגיעו לקראת פורים תשל"ב לארץ הקודש.

זמן קצר לאחר הגיעו לארץ הקודש נסע לרבי, וביחידות' הראשונה, הודה לו הרבי על הקמת המצבה, והוסיף כי מצד כיבוד אב עליו לשלם את כל ההוצאות, לכן ביקש מר' מענדל להכין דו"ח כספי על ההוצאות, והרבי שילם הכל.

מאז במשך שנים רבות נסע אל הרבי מידי שנה לקראת יום הולדתו - שחל בפורים. בני המשפחה מזכירים כי בשנים בהן התגורר בסמרקנד ובטשקנט, התועדות פורים של אנ"ש הייתה בקביעות בבית משפחת גורליק לרגל יום ההולדת.

אצל הרבי היה שוהה בדרך כלל מפורים ועד לאחר י"א ניסן, ופעמים רבות, זכה להיות שליח להביא את המצות של הרבי לארץ הקודש.

לאחר שעלה לארץ עסק ר' מענדל באינטנסיביות בהפצת המעיינות ובפעילותו למען הכלל, בתחילה במסגרת צעירי חב"ד כפר חב"ד, ולאחר מכן בישיבת חב"ד בראשון לציון. מחוץ לשעות עבודתו היה פעיל נמרץ בקרב חיילי צה"ל, ועבודתו עמם הייתה לשגרה. הוא תכנן וביצע פעולות חשובות למען חיילי צה"ל בשיתוף הרב הצבאי הראשי דאז הרב גד נבון. היה מראשי

הפעילים בבסיס 'תובלה' הסמוך לקרית מלאכי, שם הניח תפילין עם חיילים וארגן שבתות וחגים בבסיס, יחד עם חסידים נוספים.

על הקשר המיוחד של ר' מענדל ובניו לבסיס 'תובלה' מספר הבן ר' שלום-דובער:

"בית הכנסת בבסיס עמד כמו יתום ללא אב ואם. הוא לא היה בשימוש, לא התקיימו תפילות בימי חול ולא בשבתות, וגם ספר תורה לא היה בו. הגענו יחד, קבוצה של אברכים צעירים וזקני חסידים, להתפלל ב'תובלה', והצלחנו למשוך חיילים ומפקדים לתפילות. אבא ע"ה הצטרף אף הוא לתפילות, ולאחר זמן קצר הביא למקום ספר תורה שהיה של אביו ר' חיים אלעזר גורליק ע"ה.

ספר התורה ששימש את חסידי ליובאוויטש בברית המועצות, עבר לארון הקודש בבית הכנסת ב'תובלה'. ספר התורה שימש את החיילים במשך שנים ארוכות.

"למשפחתנו היה קשר אמיץ ל'תובלה'. אבא היה גבאי, בעל קורא ובעל תוקע במניין של החיילים. הוא התוועד עם החיילים והירבה לספר להם על חב"ד והרבי. למרות גילו המתקדם,

בתמונה למעלה: המצבה הישנה של הרב לוי יצחק שניאורסאהן אביו של הרבי בתמונה למטה: המצבה החדשה שהוקמה על ידי הרב מענדל ובנו הרב חיים אלעזר גורליק

הלך אבא מידי שבת לתפילות ב'תובלה', יחד איתי ועם אחי ר' מרדכי-מנשה, ואלינו הצטרפו ילדינו.

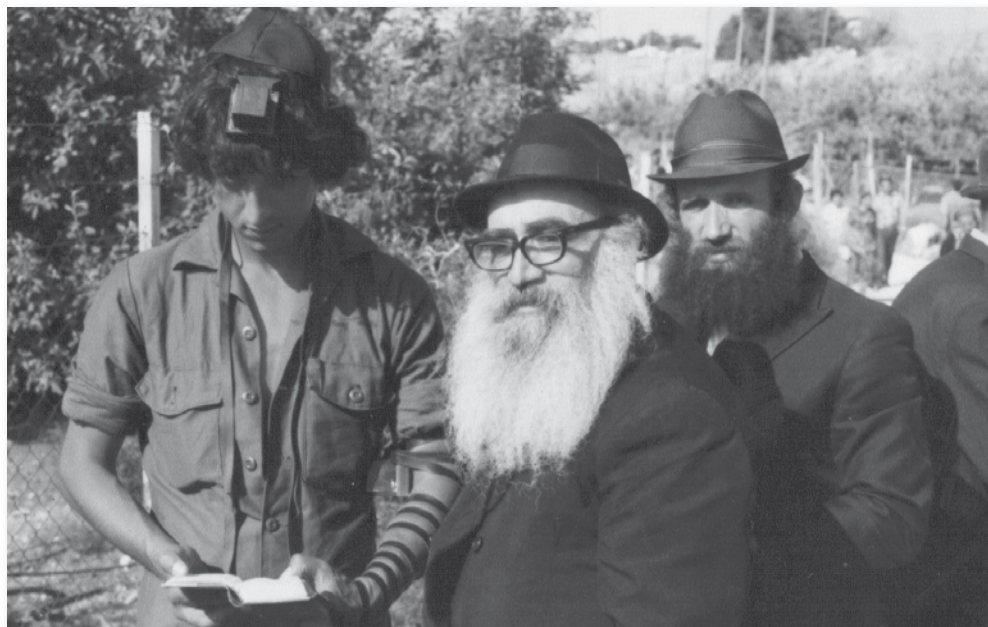
למרות גילו המתקדם, היה נוסע בימי החגים לבסיסי צה"ל באשדוד, חצרים, ואף הרחיק לעיתים עד חצי האי סיני. ר' מענדל היה נואם בפני החיילים, ומעודדם להתחזק בתורה ומצוות.

ספר תורה לחיילי צה"ל

ספר תורה שבכתיבתו יהיו שותפים חיילי צה"ל מכל החילות והגזרות - היה רעיון של ר' מענדל גורליק, בעקבות קריאת הרבי לכתוב ספרי תורה כלליים, לכלל עם ישראל וספר מיוחד לילדי ישראל.

היוזמה החלה להתגלגל, כאשר ר' מענדל שיגר בז' אלול תשמ"א, אגרת מיוחדת בנושא אל הרב הראשי לצה"ל הרב גד נבון, עמו היה בקשר. באגרת מבקש להיפגש עם הרב בכדי למסור לו שטר לברכה מהרבי, לרשום את צאצאיו בספר תורה של ילדי ישראל ולהציע בפניו את היוזמה החדשה - כתיבת ספר תורה לחיילי צה"ל:

"הרבה מחיילי הבסיסים שאני הולך לשם לבקר, בשליחות הרבי שליט"א - מבקשים גם המה לכתוב ספר תורה בשמם ולזכותם, כמו שהחיילים הקטנים (צבאות השם), כותבים עתה, והלוא גם המה 'חיילי ה' הם, ורוצים גם כן להשתתף בזכות כזו, אשר כמובן, לזה צריך הסכם ואישור והוראת כבוד האלוף שליט"א.

עם בנו ר' שלום בער במבצע תפילין

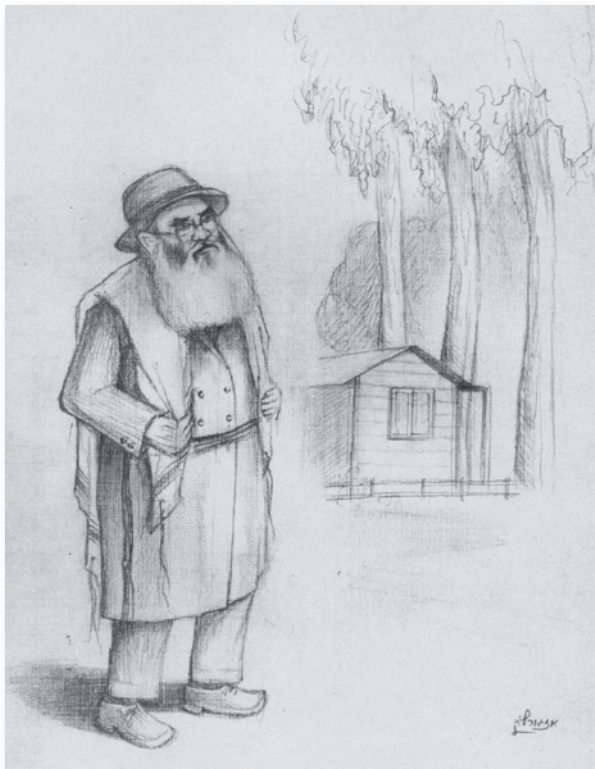
"ועל כן אני מבקש להקדיש לי מעט זמן, שבו אוכל להסביר כל זה פנים אל פנים, אשר קשה לי במכתב להביע כל הפרטים בזה".

בתגובה, זומן ר' מענדל לפגישה עם הרב גד נבון, ובה מסר לו לעקאח ומשקה' מהרב, ודיבר עמו על הצורך לכתוב ספר תורה עבור חיילי צה"ל.

בל' בתשרי, קרא הרבי לכמה מרבני ועסקני חב"ד והטיל עליהם את המשימה לכתוב ספר תורה לחיילי צה"ל. בימים הבאים הם שבו לארץ, והחלו בהפעלת קשרים בכדי לאשר את היוזמה בקרב הגורמים המתאימים בצה"ל. בינתיים המשיך ר' מענדל בהשתדלות מצידו כדי לקדם את הנושא, וזאת בעידודו של הרבי.

במכתב שכתב לו הרבי בכ' מרחשוון תשמ"ב, ביקש לדעת מה יצא בפועל מהפגישה עם הרב הראשי לצה"ל: "סוף דבר הפגישה עם הר"ר [הרב הראשי] שליט"א?"

בעקבות מכתב הרבי, נפגש ר' מענדל שוב עם הרב גד נבון בח"י כסלו תשמ"ב, מסר לו עשרה שקלים מהרב, 'משקה' מיכוס של ברכה' ממוצאי שמחת תורה ולעקאח שחילק הרבי בערב יום כיפור. בנוסף, קיבל הרב נבון טפסי רישום לקניית אותיות בספר תורה של ילדי ישראל, בכדי שיקנה לצאצאיו, והעיקר - הרב הסכים לכתוב ספר תורה לזכות כל החיילים של צה"ל:

הולך בשבת לבית הכנסת בבסיס 'תובלה' בקרית מלאכי.
צייר: נכדו הרב אלכסנדר זוסמן גורליק

"החליט לכתוב ספר תורה לזכות כל החיילים של צה"ל שיחיו, היינו שהכסף הנצרך לזה יקבלו ממשרד הביטחון, ולכל הבסיסים יושלחו הוראות ממנו, וכל חיילי צה"ל שיחיו יירשמו ברכישת אות אחת בספר התורה למען השלום. ואנו החב"דניקים נרשום את כולם בחג החנוכה הבא עלינו לטובה, בערבי חנוכה שנערוך אי"ה בכל הבסיסים".

הרב גד נבון כתב על כך לרבי, וקיבל מענה מלא עידוד. הכתיבה בפועל החלה בי"א ניסן תשמ"ב, והתנופה במכירת האותיות החלה בהוראת הרבי בחודש סיון, עם פרוץ מלחמת שלום הגליל. בגלל הוראות הרבי, נכנס המבצע לתנופה אדירה מאין כמותה, כאשר חסידי חב"ד רבים אשר עסקו במבצע תפילין בחזיתות ובבסיסי צה"ל בכל רחבי

הארץ מכרו אותיות לחיילים, ובמקביל חמשה סופרים כתבו את הספר, כל אחד חומש אחד, וכבר בי"ד תמוז, נערך ברוב פאר והדר סיום ספר תורה של חיילי צה"ל שנכתב ביוזמתו של ר' מענדל גורליק ובברכתו ועידודו של הרבי, כאשר על הארגון הופקדו רבני ועסקני חב"ד.

סמלי יחידה בהוקרה לרבי

בתקופה בה יזם את כתיבת הספר תורה, החל ב'מבצע' פרטי משלו – לבקש ממפקדי צה"ל לשלוח מכתב לרבי בצירוף סמל היחידה. ה'מבצע' זכה לתשובות מעודדות מהרבי.

נכדו הרב שניאור-זלמן גורליק היה עד לבקשה מעניינת של סבו ממפקד חיל הים באשדוד:

"היה זה בסיום 'מבצע חנוכה' בבסיס חיל-הים באשדוד. נכנסתי עם סבא למפקד הבסיס, וסבא ביקשו לכתוב לרבי כי הוא מודה על הפעילות של החסידים, אולם המפקד ביקש שסבא יכתוב והוא יחתום. סבא התעקש שהמפקד יכתוב אישית לרבי, והלה נכנע ללחץ, וכתב הלל ותשבחות על הפעילות ששימחה את החיילים לרגל חנוכה.

"לסיום, ביקש סבא מהמפקד לצרף את סמל היחידה, והמפקד לא היסס לרגע, ופקד על אחד מחייליו ללכת במהירות אל האפסנאות בכדי להביא סמל. לפתע סבא דפק על השולחן ואמר בקול רם ובהגיגי רוסי כבד: "מהראש!" והוא הסביר את עצמו: הרבי הוא ראש בני ישראל, ולכן נותנים לו מהראש – הוא ראשו של המפקד. סבא ביקש את סמל היחידה המוצמד לכומתת המפקד. המפקד היה נבוך, אולם סבא לא נתן לו לחשוב הרבה וביקש שיביאו למקום סמל. את סמל המפקד יצרפו למכתב, ואילו הסמל החדש יוצמד לכומתת המפקד. המפקד שראה את עקשנותו של סבא, ניאות לכך, והסמל של המפקד נשלח לרבי".

ח"י כסלו תשמ"ב – בפגישה בה הסכים הרב גד נבון הרב הצבאי הראשי לכתיבת ספר תורה לחיילי צה"ל. על השולחן מונח בקבוק משקה מהרבי.

הרב גורליק כתב לרבי על ההתלהבות הגדולה שהייתה בבסיס חיל הים באשדוד: לאחר שקיבל את הסמל, נערך ערב חנוכה חגיגי באולם גדול, בהשתתפות חיילים רבים. במהלך האירוע, הודיע המפקד כי הוא רושם את הרב גורליק כחייל בבסיס, ושאל את החיילים איזו דרגא להעניק לו, החיילים אמרו 'רב סרן'. המפקד חבש את הכובע שלו לראשו של הרב גורליק, ואמר כי כעת הוא דומה לרב הראשי לצה"ל הרב גורן, הרב גורליק ניצל את ההזדמנות ואמר כי אם הוא רב, הרי שהוא פוסק שאסור להחזיר שטחים, וכל החיילים הגיבו במחאות כפיים סוערות.

במהלך מבצע חנוכה, דאג ר' מענדל שמפקדי בסיסים באזור קרית מלאכי, אליהם הגיע במסגרת המבצע, ישלחו מכתבים לרבי, וכמה מהם צירפו את סמל היחידה. בכ"ב שבט שיגר הרבי צרור מכתבי תשובה אל המפקדים, בהם הביע נחת רוח מהפעילות החב"דית במשך השנה ובחנוכה, והודה על משלוח סמל היחידה. המכתבים הועברו באמצעות ר' מענדל גורליק.

נחזור מעט אחורה. חסידי חב"ד בקרית מלאכי ובהם ר' מענדל היו בקשר עם מחנה

בתמונה למעלה: לרגל סיום ספר התורה לחיילי צה"ל, העניק ר' מענדל לרב הצבאי הראשי ציור פרי עטו המשלב את ספר התורה עם תמונת הרבי.
בתמונה למטה: עם ספר התורה יחד עם הרב יצחק יהודה ירוסלבסקי. מזכיר ב"ד רבני חב"ד שעל פי הוראת הרבי ניהל את כתיבת הספר.

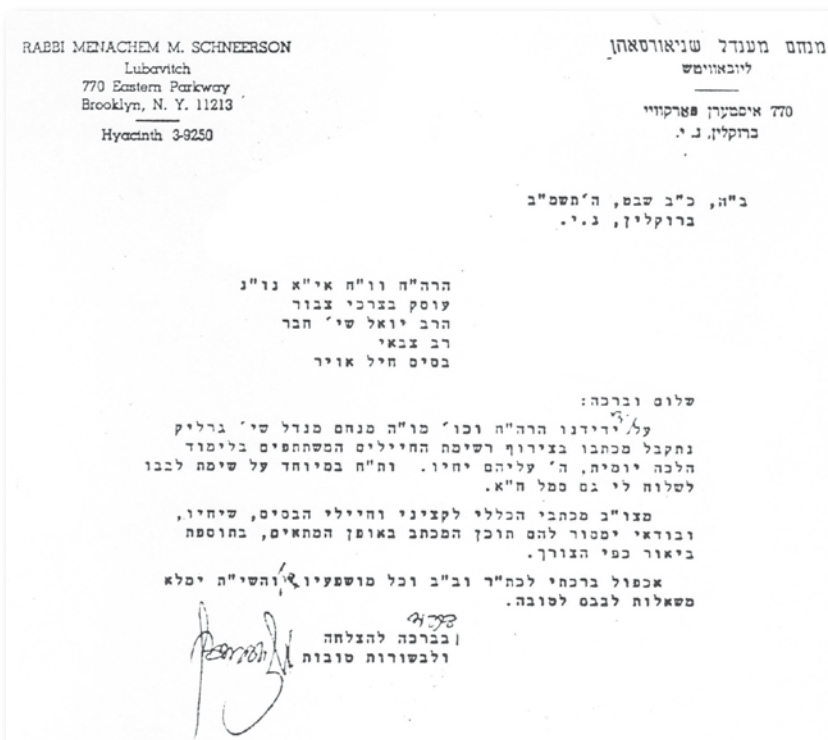
גיי"ש - גייסות שיריון שליד קרית מלאכי, ור' מענדל הצליח ליצור קשר מיוחד עם מפקד הבסיס משה בר כוכבא.

לאחר תקופה קצרה, מונה בר כוכבא לאלוף פיקוד דרום, ור' מענדל המשיך להיות עמו בקשר אדוק, כאשר האלוף כותב מכתבים לרבי, מקבל על עצמו להניח תפילין ואף הגיע פעמיים

לביקור בנחלת הר חב"ד. בא' הפעמים היה זה, כאשר שמע שר' מענדל גורליק קיבל עבורו מכתב מהרבי, והאלוף החליט כי עליו לבוא אישית לקבל את המכתב.

במקביל יצר ר' מענדל קשר עם ממלא המקום במחנה גיי"ש - המפקד עזרא קיים, שאף הוא במבצע חנוכה אותה שנה, נתן את הסמל היחידה שהיה נעוץ בכומתה שלו, וכאשר כתב לרבי, ביקש

בתמונה למעלה: נשיקה חסידיית למפקד בסיס חיל הים באשדוד
בתמונה למטה: אחד המכתבים ששיגר הרבי אל ר' מענדל עבור מפקדי הצבא.

ברכה לילדים, כי עוד לא נפקד בזרעא חייא וקיימא. כאשר הרבי השיב למפקדי הבסיסים, כתב הרבי מכתב לחיילי מחנה גיי"ש, ומכתב אישי למפקד ולרעייתו ובו הוראה לדייק בשמירת הלכות טהרת המשפחה, לצד ברכות: "השי"ת ימלא משאלות לבכם לטובה ויבשרו טוב".

כעבור כשנה וחצי, באגרת מימי הסליחות תשמ"ג מברך הרבי את המפקד עזרא קיים שההריון של זוגתו יעבור בקלות: "תלד זחור"ק בעתה ובזמנה כשורה ובקל".

כעבור מספר חודשים נולד בן במזל טוב, ולקראת י' שבט כתב עזרא קיים לרבי:

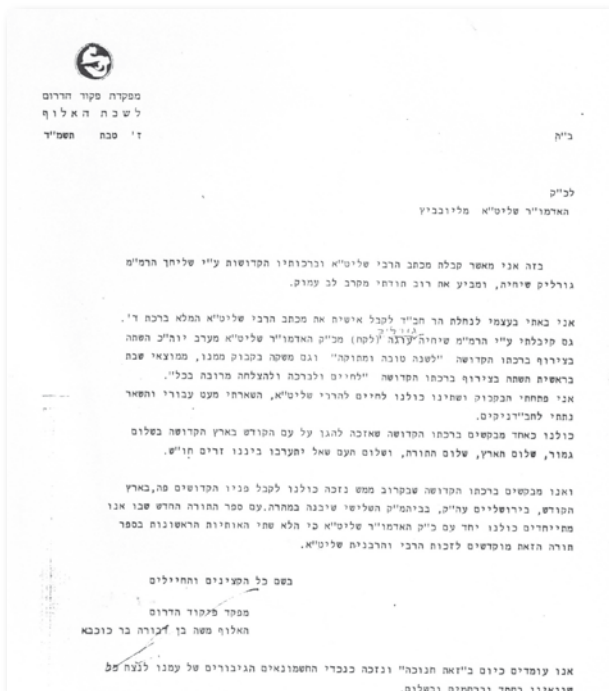

"ראשית רצוני בזה להודיע להרבי שליט"א כי ת"ל נתקיימה ברכתו הקדושה במילואה, ונולד לנו בעזה"י למזל טוב בן זכר".

ביום שישי, ו' בכסלו תנש"א, עש"ק פ' ויצא – ארבעים וארבע שנים לאחר 'שבת הגדול' בלבוב, במהלכה עמל לזייף מסמכים בעצם יום השבת, כדי להציל את חייהם של מאות חסידים – השיב את נשמתו לבוראה. הלווייתו התקיימה בו-ביום והוא נטמן בהר הזיתים סמוך לכניסת השבת, כאשר בני משפחתו נאלצו לשבות בירושלים.

האלוף בר כוכבא בביקור בנחלת הר חב"ד בתמונה למעלה: יחד עם ר' אברהם אלטר הבר מזכיר ועד נחה"ח, מאחור ר' מרדכי שטיינברגר ור' יעקב צירקוס שפעלו תדיר יחד עם ר' מענדל בקרב חיילי צה"ל

מרת ביילא לאחר עלייתה
ארצה, עבדה כמנהלת חשבונות,
ובמהירות בלתי מוסברת למדה
לכתוב עברית בכתב יפה ומסודר
מה שסייע לה בעבודתה.

מאמצים רבים השקיעה בניהול
"גמ"ח חנה" על שם הרבנית חנה
שניאורסאהן אמו של הרבי. הגמ"ח
שהוקם על ידי נשות נחלת הר
חב"ד, הופקד בידה, והיא ניהלה
אותו בסדר מופתי, והשקיעה
כוחות רבים לניהול החשבונות,
וגם לגיוס כספים. מידי ו' תשרי,
היארציט של הרבנית חנה,
כיתתה מרת ביילא את רגליה בין
בתי נחלת הר חב"ד, בכדי לגייס
כסף עבור הגמ"ח.

נפטרה בכ' אלול תשנ"ח.

בתמונה למעלה: מכתב האלוף בר כוכבא לרבי על ביקורו בנחלת הר חב"ד
בתמונה למטה: שלושת הבנים בהכנסת ספר תורה לעילוי נשמת הרב מנחם מענדל ומרת ביילא גורליק

הנכד החביב

יוסי ע"ה (במרכז) עם בני המשפחה יבלחט"א - אביו, חדיו ואחיו ר' זלמן

זכרון יוסף יצחק ז"ל לעד

י יוסף יצחק - זכרך לטובה - לא ישכח ולא ימעד
ו מעשיך הטובים המאירים - יאירו ויזהירו עדי עד,
ס וד הולדתך - חייך - ופטירתך - יוכיחו לעד את
פ לאי תמים - דעות - לעד ולעולמי עד ליושבי חלד.
י ושר ותמימות לבך הטהור - נזכור כולנו כאחד ו-
צ דקתך והתמתך בתורה ועבודה - מזכרונו לא ימוט - כי
ח סד וטוב פקדת לכולנו - לגמול עדי עד, -
ק דושתך וזכויותיך - יגינו בעדינו - סלה ועד.
ג מילות חסדים - לגמול עם כל אחד ואחד,
ו באהבת ישראל - בסגנון תורת חב"ד.
ר ורך, נפשך, ונשמתך - המרחפות בשמי עד,
ל המליץ יושר בעדינו - ובעד כל אחד ואחד.
י זהירו כזוהר הרקיע - בשמי רום עד עד.
ק דוש היית - וקדוש תהיה - עדי עד.

טרגדיה כואבת אירעה בשנת
תשמ"ב, כאשר נכדו יוסף יצחק (בן
- יבלחט"א - ר' שלום-דובער ומרת
שרה-רבקה) נפטר לאחר מחלה
קצרה והוא בן שנים עשרה בלבד.
יוסף יצחק נולד ונפטר בשמחת
תורה, באותה שעה בדיוק - 7:30
בבוקר!

יוסף יצחק היה 'עילוי' בלימוד,
'עילוי' במעשי חסד, וחייל אמיתי
של הרבי. בחודש תשרי תשמ"א
ייסד הרבי את ארגון 'צבאות השם'
לילדים ובמסגרת פעולות אלו תפס
יוסף יצחק את המקום הראשון
בכל מבצע שנערך בתלמוד תורה
בנחלת הר חב"ד. מוריו וחבריו ציינו
את אישיותו המיוחדת, והיותו סמל
ודוגמא לילד חסידי למדן ובעל
מידות טובות.

במלאת שנה לפטירה הטרגית,
הפיקו הוריו חוברת "זכרון יוסף
יצחק" ובה דברים לזכרו ורשימות
מפרי עטו שכתב בתקופה האחרונה
לחיו.

בחוברת זו כתב הסבא ר' מענדל,
דברי הספד על הנכד החביב שהלך
לעולמו בצעירותו, לכך צירף שיר-
זכרון קצר בחרוזים ובראשי תיבות,
בסגנון ייחודי, כפי שהיה רגיל
לכתוב לרגל כל מאורע משפחתי
ולימי הולדת של הרבי.

פרק המישי

מרת פריידא מריי שא והרב שלום אליהו וילנקין
הורי זקנת הכלה

ילדיהם:

- מרת שרה-רבקה ובעלה הרב שלום-דובער גורליק - זקני הכלה
- הרב דובער וזוגתו מרת רי שא (לבית גופין)
- הרב חיים-אלעזר וזוגתו מרת ביילא (לבית לברטוב)

גלות מרצון

מרת פריידא מריי שא וילנקין - על שמה נקראת הכלה - נולדה ברוג'צוב בכ"ח אלול תרע"ח, להוריה הרב חיים אלעזר ומרת חיה דובה גורליק. מרוג'צוב עברה המשפחה למלחובקה שבפרברי מוסקבה, שם נאסרו אחיה ואביה בגלל שלימדו את ילדי ישראל תורה. וכאשר הוגלו לקזחסטן, נסעה היא ראשונה למקום הגלות בכדי להכין להם תנאי מחיה מינימליים. במשך חמש שנים הייתה בגלות מרצון, יחד עם אביה ואחיה, עד ששבו כולם יחד למלחובקה ועל כך סופר בפרוטרוט בפרק הראשון.

בבית רבי לוי יצחק

בחודש אייר תש"א, באה בקשרי השידוכין עם הרב שלום אליהו וילנקין. הרב וילנקין נולד לאביו הרב שניאור זלמן ואמו מרת רבקה בעיר דנייפרטרובסק שבאוקראינה בח' במר-חשוון תרע"ז.

מרת רבקה וילנקין

הרב שניאור זלמן וילנקין

בצעירותו זכה ר' שלום להשתתף בהתוועדויות בביתו של הרב לוי יצחק שניאורסאהן, ובהתפעלות גדולה היה מתאר את השמחה הרבה שהייתה שוררת ב'הקפות' בבית אביו של הרבי.

הרבי ואחיו בהיותם ילדים למדו ב'חדר' של ר' זלמן וילנקין. ר' זלמן היה שוחט, ואביו של הרבי, הגה"ק המקובל רבי לוי יצחק שניאורסון נ"ע שהיה רב העיר, 'דאג' שיהיה לר' זלמן פחות עבודה בשחיטה בכדי שיוכל ללמוד עם בניו.

אנו סובלים חרפת רעב

למרות הלחצים והאימים מצד השלטונות, אביו הרב זלמן לא שלח את ילדיו לבתי הספר הקומוניסטיים. בילדותו למד ר' שלום בבית אביו וכבר אז ניכרו כשרונותיו; בגיל 12 ידע את טעמי המקרא על בוריין. בהיותו בן 15 - בשנת תרצ"ב - נסע לעיר קורסק שברוסיה, שם הוקם סניף מחתרתי של ישיבת תומכי-תמימים. בישיבה זו למד גם ר' יוסף, אחיו המבוגר. בין התלמידים המפורסמים שחבשו את ספסלי הישיבה בקורסק נמנים: הרב אלימלך קפלן ע"ה (לימים רב שיכון חב"ד בלוד) והרב מיכאל טייטלבוים ע"ה (מייסד ישיבת 'אהלי תורה' בקראון הייטס).

בעוד החיים הרוחניים שגשגו, הרי שהחיים הגשמיים היו קשים מנשוא. עדות לכך ניתן למצוא בבקשות העזרה, ששיגרו התלמידים בישיבה לרבי הרי"צ. באחת מאגרות אלו כותב האח ר' יוסף וילנקין: "ונבקש לכבודם שישתדלו נא לשלוח לנו, כי צריכים אנו ביותר. וגם נוסף עובד אחד מקייב, כי נחלו העובדים רחמנא ליצלן וד"ל [באותו זמן סגרה המשטרה את הישיבה בעיר קייב והתלמידים התפזרו לערים אחרות וזאת כוונתו "נחלו העובדים"]. השי"ת ישמרנו מכל רע ח"ו".

מוגיד שיעור בגיל צעיר

לקראת פסח תרצ"ד, הגיעו האחים וילנקין הביתה. ר' משה מלכין, מחסידי חב"ד בדנייפרופטרובסק, שם את עינו על התמימים המוכשרים והנעלים, ומשום כך ביקרם כמה פעמים בכדי להשתעשע עמם בדברי תורה וחסידות. על כך כתב לרבי הרי"צ:

"אבשר את כ"ק אשר בניכם תלמידיכם התמימים אשר בקורסק, בני ר' זלמן שו"ב מחנינו דנייפרטרובסק היו על חג הפסח. ואף כי דירתם רחוקה ממני, לא מנעתי את עצמי לילך להשתעשע איתם ד' פעמים. תורתם ועבודתם להפליא. יתן ה' כן ירבו".

כשרונות טובים היו לר' שלום. שקדנותו המפולגת וזכרונו המיוחד, הפכוהו ללמדן ובקיא לכן כאשר בעיר קריווארג היה חסר מי שילמד את התמימים נקרא הוא לכהן כמגיד שיעור. כפי שסיפר שנים רבות לאחר מכן: "תוך כדי לימוד בקורסק נתבקשתי במכתב מהמלמד ר' ישראל

לוי (ליפאוויצער) לבוא לקריווארג, משום שהוא נאלץ להיעדר מספר חודשים מהמקום ורצה שאמלא את מקומו. הגעתי אפוא לקריווארג ולימדתי את התמימים".

היה זה טרם מלאו לו 18 שנים! בתום תפקידו כממלא מקום, שב לשיבה בקורסק.

בקיץ תרצ"ה, נפתחה בווראניז' מחלקה קטנה לבחורים מבוגרים, אליה נסעו התמימים מיכאל טייטלבוים, שלום וילנקין, שאול שטיינבאק. שאר התלמידים, הצעירים יותר, המשיכו ללמוד בקורסק. ר' ישראל לוי שהגיע לשיבה זו לאחר חודש תשרי תרצ"ו, מספר בזכרונותיו על הסיבה שהביאה לפתיחת מחלקה מיוחדת לבחורים מבוגרים:

"אחרי החגים - תרצ"ו - נסעתי לווראניז' כי הרה"ח ר' יונה [כהן - מנהל ישיבות תומכי-תמימים המחתריות בבירת המועצות באותם ימים] רצה שהבחורים המבוגרים שבקרב יצטרכו להתעניין בשידוכים, שיקבלו תחילה השפעה אצל החסיד הרב בצלאל ווילשנסקי... למדנו בווראניז' והרב ווילשנסקי התוועד איתנו לעיתים קרובות".

"עוסק הנני ביורה דיעה"

בי"ט מרחשוון תרצ"ו כתב ר' שלום לרבי הרי"צ על המצב בישיבה. חלק מהמכתב נכתב ברמזים, הפיענוח בא בסוגריים:

"בכאן נמצאים אנו בני ד' [=ארבעה תמימים], מיכאל עץ-תמר [= בתירגום מאידיש טייטלבוים], וישראל לוי מליפאוויץ ושאול שטיינבאק. בכלל המקום מוכשר במעט לעבודתנו [=יש בעיות] והשם יתברך ישלים איתנו. עוסק הנני ביורה דיעה הלכות שחיטה, ולעת עתה חוזר הנני מהתחלה, וכן גם בגפ"ת חולין, ובדא"ח הנני חוזר המאמר ולקחתם תרפ"ג, וגם עוד מאמרים אחדים קצרים שיועד אני בעל פה".

מהמכתב למדים אנו שר' שלום למד שחיטה, אם כי לבני משפחתו לא ידוע כי היה שוחט בפועל. בסיום המכתב הוא כותב שלומד מאמרים קצרים שיועד בעל פה. באותם ימים היה מחסור חמור של ספרי קודש, ובדרך כלל היו ספרים בודדים לכל ישיבה, והיו מעתיקים אחד מהשני את הספרים והמאמרים שלמדו. את המאמר 'ולקחתם' - היה לו, ויותר מכך לא היה בנמצא והוא נאלץ ללמוד מהזכרון.

בשלהי תרצ"ו חלתה אמו מרת רבקה. לקראת חודש תשרי תרצ"ז, הגיע לביקור קצר הביתה ואימו התחננה שישאר עוד קצת, אבל הוא ביקש לשוב לספסל הלימודים. הוא חזר לשיבה ויותר לא ראה את אימו. באיסרו חג שמחת תורה תרצ"ז היא נפטרה.

'חיילי בית דוד' נשלחים לחזית

באותם שנים נאסרו מגידי שיעורים ומשפיעים בזה אחר זה, והמצב היה בכי רע. משפחות האסירים נותרו ללא אבא, ללא משענת רוחנית וללא משענת גשמית. לכן הוחלט על ידי הרה"ח

ר' יונה כהן הי"ד, מנהל הישיבות, למנות את התמימים המבוגרים למגידי שיעורים ומשפיעים. בשל כך, נקראו התמימים המבוגרים לאסיפות מיוחדות בהם נמסרה להם ההודעה על ידי ר' יונה כהן, והרה"ח ר' מרדכי אליעזר לאפטאווסקי ממנהלי הישיבות.

ר' שלום נקרא על ידי ר' יונה לאסיפה בביתו של ר' משה כצמן. "עני מרוד שלא הייתה לו פרוטה לפרוטה, אך היה פתוח לתמימים", כך הגדירו ר' שלום. באסיפה הודיעו לתמימים כי הם יהיו מגידי שיעורים ובמקביל יצטרכו לדאוג גם לגשמיות. עליהם יהיה לנסוע פעם בחצי שנה למלחובקה ושם לקבל 'תקציב' מהרה"ח ר' זלמן שניאורסון או מהרה"ח ר' אברהם מאיור-דרייזין. מכספי התקציב הזעום שיקבלו נאמר להם כי הם אמורים לדאוג לאוכל, בגדים ומקומות שינה לתמימים.

בתום האסיפה יצאו התמימים 'חיילי בית דוד' לחזית. הם נשלחו לישיבות אותם ינהלו בתקופה הקרובה. ר' שלום נשלח לאודסה שבאוקראינה.

מנהל תומכי-תמימים באודסה

התמימים באודסה חיו בתנאים קשים. לאחר שנים רבות ניאותר' שלום לחשוף טפח מקורות הישיבה שניהל:

"בחודש חשוון בתחילת החורף הגיעו מים עד נפש. לא הייתה לי פרוטה. נעלי התלמידים כולם היו קרועות והתמלאו מים עם רדת הגשמים. לא יכולתי לראות בסבל הבחורים, אך דומה שכל סבלם לא שופך את רוחם.

"בדיוק אז הגיעה הוראה מהרבי הרי"צ שכל תלמיד חייב ללמוד את י"ב פרקי התניא הראשונים בעל פה, והנה למרות המחסור הגדול במזון ולמרות לבושי הסחבות, המנעלים הקרועים, הרגליים המבוססות במים הקפואים, הרעב המתמיד והצינה – למדו כולם את כל 12 הפרקים בעל פה!

"שלחתי מכתב להרה"ח ר' אלחנן מרזוב [מזכירו של הרבי הרי"צ] בלנינגרד וכתבתי שם דברים חריפים. תיארתי את מצב התמימים והוספתי שאין לנו כסף אפילו לפת לחם. ואכן תוך שבוע הגיעו אילינו 1000 רובל במכתב מהיר".

משגיח בישיבה בווראניז'

בחורף תרח"צ בעקבות מאסרים שהיו בישיבה בז'יטומיר, עברו תלמידי הישיבה מז'יטומיר לווארניז', שם שימש ר' שלום כמשגיח.

במשך כעשר שנים למד ר' שלום בישיבות תומכי-תמימים. בשנים אלו השקיע את עצמו בלימוד, וכמעט שלא ביקר בביתו. מסירות נפש, היה לדבר שבשיגרה אצלו בשנים ההם, ועל כך סיפר מעט מאוד. מסביר בנו ר' בערל:

"אבא, כלל לא דיבר על עצמו. פעם הוא סיפר כי התמימים היו הולכים ברחוב עם תפילין בכיס, בכדי שאם יתפסו על ידי המשטרה, יוכלו להניח תפילין במעצר... ולמרות הסכנה שבדבר, אבא שהיה בחור צעיר גידל זקן".

בורחים מהגרמנים

בחודש אייר תש"א השתדך ר' שלום עם מרת מריישא, וה'תנאים' נערכו בל"ג בעומר. באותם ימים לאחר השידוך, נולד לר' מענדל גורליק, אחיה של מריישא בן, ובברית המילה, החתן והכלה היו הקוואטערס [=שושבינים], ולרך הנימול קראו שלום-דובער, הלא הוא חתנם לעתיד.

מספר שבועות חלפו והנאצים פלשו לברית המועצות. התוכניות של החתן והכלה שובשו לחלוטין.

בח' אלול תש"א, הצליחו בני משפחת גורליק - הרב חיים אלעזר, רעייתו וכמה מילדיו ונכדיו - לעלות על רכבת שיוצאת ממוסקבה. בין בני המשפחה היו גם מרת מריישא וחתנה הטרי ר' שלום. לאחר תלאות רבות הגיעו לסמרקנד.

מאז שהגרמנים פלשו לרוסיה, לא ידע ר' שלום מה שלום אביו ובני משפחתו; שתי אחיותיו כבר היו נשואות. האחות חנה נישאה לר' ליפא שפירא, והאחות דינה לר' מאיר דוברבסקין. האחיות גרו בלנינגרד, אלא שבזמן שפרצה המלחמה הן נסעו לדאצ'ה (מקום נופש מחוץ לעיר) ליד דנייפרופטרובסק, שם שהו יחד עם אביהן. ר' מאיר גוייס לצבא עם פרוץ המלחמה, ור' ליפא הצליח להגיע לסמרקנד.

הקשר עם האבא, האח ר' יוסף ושתי האחיות ניתק, ור' שלום לא ידע מה אירע להם. מחשבות התקוה והיאוש היו באות בזה אחר זה.

לאחר כמה חודשי המתנה החליט חמיו כי מטעמי צניעות אי אפשרי שהחתן והכלה ידורו באותה עיר, ובאותו אזור בו התקבצו כל הפליטים היהודיים. לכן עליהם להתחתן למרות שאבי החתן לא נמצא.

הפתעה גדולה בעיצומה של חתונה

בזאת חנוכה תש"ב, הועמדה החופה, ואת צד החתן 'ייצג' הגיס ר' ליפא שפירא. השמחה והעצבות שימשו בעירבוביא, שכן לכל אחד היו קרובים ומכרים באזורי הקרבות, והחששות היו גדולים. מלבד זאת, המצוקה הכלכלית שהייתה מנת חלקם של הפליטים היהודיים לא הוסיפה לשמחה הגדולה. סעודת החתונה הורכבה מעשר ליפושקות (פיתות אוזבקיות), חצי קילו בשר וקילו אורז בלבד.

בתם, מרת רבקה גורליק, שמעה לאחר שנים רבות כיצד נערכה החתונה בתנאי הימים הטרופים ההם:

"בימי המלחמה חולק הלחם במשורה. לכל אזרח היה כרטיס, תמורתו קיבל מידי יום מנת לחם קטנה. מי שנתפס עם יותר מכרטיס אחד, או שמצאו ברשותו כמות גדולה של לחם - נענש קשות. אבא הלך ברחוב עם עשר ליפיושקות שהשיג בדרך לא דרך, הוא החביאם היטב מתחת לחליפה, ונחפז להגיע לביתו. אלא שאז עצר אותו שוטר מקומי, שמלבד בדיקת התעודות החליט לערוך עליו חיפוש. השוטר נדהם לראות עשר ליפיושקות חמות וטריות... אבא התחנן בפניו שלא יחרים את הליפיושקות כיון שהיום הוא מתחתן, וזהו כל הכיבוד שיוגש למוזמנים. השוטר האמין ריחם עליו ושחררו לדרכו.

"סבא ר' חיים אלעזר הדליק בסעודה נר אחד, עליו בירך בקול רם: להדליק נר חנוכה. היה מחסור חמור בנרות שמן ובכל מצרך. ובקושי רב השיג סבא נר אחד.

"חרף המצוקות, השמחה בחתונה הייתה גדולה והריקודים החסידיים השמחים נמשכו עד אור הבוקר".

בחתונה נכונה לחתן הפתעה גדולה. האורחים שהוזמנו לחתונה - לא לסעודה, כי לא היה מה לתת, אלא לריקודים שנמשכו כל הלילה - חלקם היו פליטים שלא הכירו את המשפחה. אחד מהאורחים הלא מוכרים, שמע כי שם משפחתו של החתן וילנקין. יש לך אבא בשם זלמן? יש לו בן ושתי בנות? החתן המופתע השיב בחיוב. והאורח סיפר כי הוא ראה אותם לא מכבר בעיירה בשם חצ'קלע שבקווקז, לחופי הים הכספי.

לאחר החתונה, נסע ר' ליפא שפירא לקווקז, ופגש שם את חמיו גיסו וגיסותיו. הוא בישר להם כי ר' שלום התחתן, וסייע להם להגיע לטשקנט בירת אוזבקיסטן. אז נסע ר' שלום לטשקנט ושמח לפגוש את אביו בריא ושלם. ולמפרע התברר, כי הייתה זו פעם אחרונה שראהו.

"ההורים שלך הצילו אותי"

ר' שלום ורעייתו מרת מריישה התגוררו בסמיכות מקום לבית משפחת הוריה. הם התפרנסו בצמצום מעבודה בטריקוטאז' (ייצור טקסטיל), אותה עשו בבית. וביתם היה בית פתוח לאורחים.

מוסיפה ומספרת בתם מרת רבקה:

"בימי המלחמה פליטים יהודיים רבים גוועו ברעב, ולא היה מי שיסייע להם. הוריי חלקו את מנת הלחם שלהם, עם פליטים אותם לא הכירו כלל. היו מקרים בהם נתנו את האוכל שהכינו לעצמם, ולהם לא נותר מה לאכול באותו יום. באחד מהפעמים שהייתי ב-770, ניגשה אלי אשה לא מוכרת, חיבקה ונישקה אותי בחום. היא אמרה בהתפעלות: ההורים שלך הצילו אותי, הייתי רעבה עד מוות, חשבתי כבר על הסוף והורייך הם שהצילו אותי. אכלתי על שולחנם פעמים רבות, ובזכותם ניצלתי".

לאחר המלחמה יצאו ר' שלום ומריישה, יחד עם ילדיהם רבקה ובערל, ללבוב, בכדי לנסות ולצאת את ברית המועצות. אליהם נלוו הרב חיים אלעזר ומרת חיה דובה גורליק.

בדרכם עברו במוסקבה, שם חלה ר' חיים אלעזר, ובגין כך בני המשפחה התעכבו במוסקבה, בתקוה שיוכלו להמשיך ללבוב כולם יחדיו, אלא שלמגינת לב בני המשפחה ביום שני ט' כסלו ה'תש"ז השיב ר' חיים אלעזר את נשמתו לבוראה.

נעצרו עם התינוק

זמן קצר לאחר שהסתיימו ימי האבל, נסעו בני המשפחה ללבוב. כאשר הגיעו ללבוב נודע להם כי לילה לפני כן יצאה רכבת מלאה חסידים מלבוב אל גבול פולין. למפרע התברר, כי זו הייתה הקבוצה האחרונה של חסידים שהבריחו את הגבול.

זמן קצר לאחר מכן השלטונות עלו על ההברחה, והחלו במעצרים נרחבים. מרת ציפא אחותה של מריי שא כבר הייתה עצורה, וכעת נעצרו בזה אחר זה: אחיה ר' מענדל, גיסה ר' שמעון קצנבלויגן ועוד. וגם על בית משפחת וילנקין לא פסחו שוטרי המשטרה החשאית שהגיעו עד מהרה ועצרו את ר' שלום. ואילו מריי שא התחבאה יחד עם התינוק – בערל, בתוך ארון. השוטרים שערכו חיפוש מדוקדק בבית מצאו עד מהרה את מריי שא וההורים יחד עם התינוק נלקחו לחצר מטה המשטרה החשאית.

לאחר כמה שעות המתנה, הגיע לחצר קצין שהחל לצעוק על השוטר שהיה במקום: מה זה פה בית יולדות? מה אתה מביא לכאן תינוקות. הקצין הורה לשוטר לעזור למריי שא לקחת את התינוק הביתה. אבל היא דחתה את הסיוע, והלכה לבדה הביתה.

ר' שלום היה במעצר זמן קצר. החוקר שחקר ואיים עליו היה יהודי בשם שוורץ, אבל ר' שלום לא נשבר. הוא טען כל העת שהוא תושב אוקראינה שהרי מוצאו בדנייפרופטרובסק, והוא רצה לחזור הביתה. החוקרים היו ערמומיים וניסו להפגיש בינו לבין חסיד אחר שנאסר בגין ניסיון הברחת הגבול ולאפשר להם לשוחח וכך אולי יחשפו פרטים מפלילים.

אינני מכיר אף אחד

החסיד היה ר' בערל ריקמן, שזכה ללמוד יחד עם הרבי אצל אביו של ר' שלום. ומכיוון ששניהם התגוררו באותה עיר הייתה ביניהם היכרות טובה. כך כתב ר' בערל ריקמן ברשימותיו:

"פעם בעת שהייתי צמא, ביקשתי מהשומר שיתן לי קצת מים לרוות צמאוני. בקשתי נתמלאה והביא לי מים. כעבור כמה דקות פתח השומר שוב את הדלת ומאחוריו איש אחד.

"רואה הנך את האיש הזה, אמר לי השומר, הוא רוצה מים לשתות; תן לו מהמים שנתתי לך זה עתה. היה זה הרה"ח ר' שלום וילנקין, אשר מיד עם ראותי אותו אמרתי איליו באידיש: איך קען קיינעם נישט! (אינני מכיר אף אחד) כלומר הנני חזק בדעתי ואינני מגלה בחקירות שמו של איש! השומר לא הבין את דבריי שאמרתי באידיש, ולא הגיב כלום על דבריי."

לאחר תקופה קצרה שוחרר ר' שלום ממעצרו.

אבא לשתי משפחות

צ'רנוביץ', זו הייתה התחנה הבאה של משפחת וילנקין. הם שמעו כי כמה משפחות חסידים ברחו מלבוב לצ'רנוביץ' ויחד עם מרת חיה דובה גורליק נסעו בעקבותיהם.

בצ'רנוביץ' לא היה פשוט כלל ועיקר. לאחר תקופה קצרה בה התארחו בביתו של ר' זלמן לבנהרץ, עברו לגור בדירה אחת יחד עם מרת מוסיא קצנלבוין אחותה של מרישא. ומכיוון שבעלה ר' שמעון הוגלה לסיביר, שימש ר' שלום אב לילדיו שלו ולפייגא הבת של מוסיא.

מספרת בתו רבקה: "היינו ילדות קטנות, ואבא גידל את שתינו כמו בנות שלו. כילדה קטנה זכור לי כיצד היינו עוקבות אחר האיש שעמד בקביעות על גבעה קטנה מול הבניין שלנו... אלא שלא ידענו אחרי מי הוא עוקב יותר, כיון שבדירה מתחתינו גרה משפחה להם היה בן 'ציוני' שהוגלה לסיביר מכיוון שהתבדח בגנות הקומוניסטים בפני סטודנטים.

"הפחד היה ממשי מאוד, אפשר היה להרגיש אותו. אחי הצעיר ר' חיים-אלעזר נולד בצ'רנוביץ', בעת הברית, אימא חששה מאוד פן ניתפס, הפחד היה כה גדול, עד שבמהלך הברית היא התעלפה".

כאשר גדל ר' חיים-אלעזר הוא למד תורה למרות כל החששות. 'המלמד' שהגיע לביתם בכדי ללמד את הבנים בערל וחיים-אלעזר היה ר' משה וישצקי, שחזר זמן קצר לפני כן מגלות בסיביר הקפואה...

מלמד תורה בסמרקנד

למצוא עבודה בה אפשר להימנע מלהגיע בשבת, היה קשה מאוד. היו תקופות בהן ר' שלום מצא עבודה כלשהי בה לא היה צורך לעבוד בשבת, והיו זמנים קשים בהם נותר בבית ללא פרנסה. סיבות אלו ואחרות הביאו אותו ואת בני משפחתו לחזור בשנת תשי"ח לסמרקנד. שם הסתדר בעבודה אצל גיסו הרה"ח ר' מענדל גורליק.

לבד מהעבודה הרשמית, לימד בשעות אחר הצהריים כמה מילדי אנ"ש בסמרקנד. ר' שלום היה מגיע לבתי המשפחות ומלמד את בניהם נגלה וחסידות.

התוועדויות היו כמו סם-מרפא לחסידים שהיו תחת מעקב מתמיד. בסמרקנד התוועדויות נערכו בכל פעם בבית אחר, בכדי שאיש לא יבחין באסיפה הלא חוקית. ובכל אופן היו שכנים שהבחינו. ואז מה משיבים להם? על הפתרון היצירתי מספרת הבת מרת רבקה:

"באחד הפעמים שנערכה התוועדות בביתנו, פנתה לאמי אחת השכנות ואמרה שהיא נעלבה מאוד, כיון שערכנו חגיגה ולא הזמנו אותה... יש לדעת, שהאוזבקים הם מכניסי אורחים ברמה גבוהה, ואם עורכים חגיגה או מסיבה כלשהי מן הראוי להזמין את השכנים. אמא לא התבלבלה, ואמרה: 'הבת שלי כבר הגיעה לפירקה, והציעו לה חתן, כעת באו החתן קרוביו ומכריו לפגישה

בכדי לראות את הכלה ולבדוק אם הם אכן רוצים בה. כך נהוג אצלנו. הייתי צעירה וברוך השם 'הצעות שידוכין' - דהיינו התוועדויות - היו רבות..."

שלוש שנים לאחר שהגיעו לסמרקנד, כאשר ר' מענדל העביר את המפעל שלו לטשקנט, עבר לשם גם ר' שלום וילנקין עם בני משפחתו.

קודם כל למד 'פשט'

קבוצת בחורים חב"דיים היו לומדים בקביעות בבית משפחת וילנקין בטשקנט. הלימודים החלו בשעה מוקדמת כאשר עוד לא האיר היום והסתיימו בשעה מאוחרת בלילה, זאת בכדי שהבחורים יגיעו ויעזבו בחשיכה.

שלושת ילדיהם: שרה רבקה (גורליק), דובער וחיים אלעזר

הבחורים ישבו בחדר אחורי, ובאם זר היה דופק בדלת באמצע היום, מרת מרישא הייתה מקבלת את פניו בקול רם: הו, פלוני אלמוני, טוב שבאת, מזמן לא היית אצלנו. אם השם שאמרה היה מוכר לבחורים - המשיכו בלימודם, אבל אם השם לא היה מוכר - היו מושכים חוט ארוך שהוריד וילון כהה. הוילון כיסה את הכניסה לחדר, וחלון גדול שהיה פונה מהחדר האחורי לבית. הם המשיכו ללמוד בלחש עד יעבור זעם. בזמנים בהם לא היו לימודים, החביאו את ספרי הקודש במחסן שעמד בחצר הבית.

בשעות אחר הצהריים היה מגיע ר' שלום לביתו מהעבודה, עיף ויגע אבל מלא חיות, ומיד החל ללמד את הבחורים, שנהנו מהלימוד עם חסיד שידין רב לו בלימוד הנגלה והחסידות; חסיד שהיה בקיא במסכתות רבות ובמאמרי חסידות רבים.

דרך הלימוד שלו הייתה לימוד על דרך הפשט. מסביר בנו ר' בערל: "אבא לא סבל פלפולי סרק. קודם כל למד את הפשט ברש"י. כל מילה ברש"י הייתה חשובה לדידו. אין מילה מיותרת ברש"י נהג לומר, וגם המשיל על כך משל: ראובן רואה את שמעון מפרק את שעונו (שעון מכני) לחלקים קטנים ומרכיבו בחזרה, על השולחן נותרו כמה חלקים קטנים. אולי נאבדו לך כמה חלקים? שואל ראובן. שמעון משיב בשלילה. ראובן מחייך ואומר לשמעון: אם חסר גלגל אחד - השעון לא יעבוד, כי לכל גלגל יש תפקיד. לכל מילה ברש"י יש חשיבות, ואבא היה לומד ומלמד שחייבים לדעת את הפשט היטב ורק לאחר מכן להתחיל ללמוד מפרשים.

"בחסידות, אבא לא אהב הגשמה של חסידות. בחסידות, גרס, יש עניינים רוחניים, ולא כל דבר צריך לגשם".

מי שדאגה לאירוח התמימים, הייתה מרת מרישא, שלא חסכה כל מאמץ לדאוג להם לסעודות מזינות, למרות המצב הכלכלי הקשה. בני המשפחה מספרים כי ממעט המזון שהיה בבית, נתנה לבחורים בכדי שיוכלו ללמוד ללא דאגות. הערכתה ללימודם הייתה כה גדולה, עד שתמיד ביקשה את בני הבית שלא להטריח את התלמידים בזמן לימודם.

בית משפחת וילנקין בטשקנט, היה פתוח לאורחים חסידיים, גם כאשר המצב הכלכלי היה קשה. לעיתים נאלצו בני המשפחה לוותר על ארוחה בכדי שיהיה לאורחים מה לאכול. האירוח בסבר פנים יפות בבית משפחת וילנקין, משך חסידים שהגיעו מחוץ לעיר ולא היה להם היכן לסעוד וללון, וכל אחד היה מתקבל במאור פנים, בסעודה חמה ובמקום לינה.

בני המשפחה זוכרים עד היום, כי לאחר רעידת האדמה בשנת תשכ"ו, שהרסה חלקים נרחבים מהעיר טשקנט ורבים נותרו ללא קורת גג, התארחו בביתם הרב יצחק ורעייתו מרת טויבע גולדברג וילדיהם. במשך תקופה הם גרו בבית משפחת וילנקין, עד שהצליחו לסדר לעצמם מקום מגורים חלופי.

ישועה בעקבות תפילה בציונים הקדושים

שנים רבות ביקש אישור לעלות לארץ הקודש, ונתקל בסירוב. חתנו ואחינו ר' שלום-דובער גורליק, בעלה של בתו רבקה, ביקש אף הוא כמה וכמה פעמים אישור יציאה יחד עם משפחת הורי אשתו (ולפעמים ביקש יחד עם משפחת הוריו), והשלטונות סירבו. לבסוף התקבל אישור

יציאה. ר' שלום-דובער השיג תוך לילה את הסכום הדרוש לתשלום עבור ששה פספורטים, והעבירו לבנק. כעת היה עליו לבוא עם אישור התשלום ל'אוביר' [משרדי רשות ההגירה] בכדי לקבל את הפספורטים, ואז התברר כי רק משפחת וילנקין יכולה לצאת, כפי שמספר ר' שלום-דובער:

"באתי ל'אוביר' כדי לקבל את הפספורטים, כשבליבי שמחה אדירה. אולם היא לא ארכה זמן רב. כשהגיע תורי הודיעה לי הפקידה כי בקשת ההגירה אושרה למשפחת וילנקין בלבד, ואילו משפחת גורליק נשארת בברית המועצות...

"לאחר ויכוחים קשים ומרים אמרתי לה בזעף: 'מכרתי את הדירה שלי על כל תכולתה, ארזתי את מטלטליי, ואין לי היכן לגור; אם כן אבוא עם משפחתי לגור כאן'. הפקידים - מחוסר ברירה, ולאחר שהבינו את טעותם שאמרו לנו כבר לשלם על פספורטים גם עבור משפחתנו - דחו את ההחלטה בכמה שבועות.

"ימים אלו היו בשבילי ימים של מתח וחרדה. באותם ימים שמעתי כי הרב יעקב לבקיבקר (דוד אבי הכלה דנן), שהיה מסורב-עליה שנים רבות, קיבל במפתיע היתר-יציאה, לאחר שנסע לאלמא אטא והתפלל על ציונו של רבי לוי יצחק שניאורסאהן. החלטתי אם כן לנסוע לציונו של רבי לוי יצחק.

כאשר שבתי לטשקנט גמלה בליבי ההחלטה, לנסוע גם לרוסטוב לציון הרבי הרש"ב. יצאתי לטיסה אל רוסטוב בחיפזון-מה, מבלי לדעת אפילו היכן בדיוק ה'ציון' ואיפה ניתן לטבול לפני שאתפלל ב'ציון'. כך עליתי למטוס שהמריא מסמרקנד, נחת בטשקנט כדי לעלות עוד נוסעים, ומשם לרוסטוב. אני מחפש את מקומי ולתדהמתי אני רואה כי ליד המקום השמור לי יושב

ר' שלום עם חתנו ר' שלום בער גורליק

לא אחר מאשר החסיד הרב רפאל חודידיטוב, שבישר לי כי הוא נוסע ל"דדושקא" (לסבא) ברוסטוב.

"ר' רפאל, שנהג לנסוע פעמים רבות לרוסטוב, לקחני לנהר ה'דון' שם טבלנו ואז ניגשנו אל ציון כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, העתרתי תפילה בתחינה ובקשה לקבלת היתר-יציאה לי ולבני משפחתי, בכדי שאוכל סוף סוף לקיים מצוות ללא מורא.

"הבת הגדולה שלנו, חנה (אם הכלה), עמדה לעלות לכיתה א', ומאוד רציתי שנעלה כבר לארץ והיא תקבל חינוך יהודי-חסידי, ללא פחד ורדיפות.

"שבתי לטשקנט, מחוזק ומעודד, ואכן לא חלף זמן רב, ופקידי ההגירה הודיעו לנו כי בקשתנו אושרה".

לאחר כמה שבועות של סבל, יצאו ר' שלום ומריי שא - יחד עם בתם רבקה, בעלה וילדיהם - את ברית המועצות והגיעו בי' אלול תשל"א לארץ הקודש. משדה התעופה נסעו היישר לנחלת הר חב"ד, כיון שידעו שזו הוראת הרבי לעולים החב"דיים להתיישב בשכונה החב"דית שהוקמה אך כשנתיים לפני כן.

משפיע דנחלת-הר-חב"ד

במפעל בו עבד בקריית מלאכי, החלה העבודה בשעה שבע בבוקר, אולם ר' שלום ביקש ללמוד חסידות ואחר כך להתפלל במתינות. לכן החל את עבודתו בשעה שמונה, למרות שהמשכורת הייתה בהתאם. במשך שנים רבות יצא למבצע תפילין בתדירות רבה.

בהתוועדות י"ט כסלו תשל"ז, דיבר הרבי שצריכים למנות בכל מקום משפיע אחד או שניים, אחד בקו אחד ואחד בקו אחר, בקוים של תורה ועבודה וגמילות חסדים.

עם הנינה הכלה מריי שא (פלדמן)

אז מונה הרה"ח ר' שלום אליהו וילנקין ע"ה ויבלחט"א הרה"ח ר' מיכאל מישולובין למשפיעים של נחלת-הר-חב"ד.

ר' יוסף יצחק פרידמן מספר מזוית ראייה אחרת: "ידעתי מי זה ר' שלום רק לאחר שהתחנתתי עם קרובת משפחתי והשתכנתי בנחלה. אבל הכרתי אותו היטב

בתמונה למעלה: טבת תש"מ – בר מצוה לנכדו זלמן גורליק. מימין לשמאל: הרב ישראל אריה גרשטנקורן רבה של קרית מלאכי, הרב שלום וילנקין, זלמן גורליק, ר' מענדל גורליק, הרב יצחק יהודה ירוסלבסקי מזכיר בי"ד רבני חב"ד

בחתונת נכדו ר' זלמן גורליק
עומדים מימין לשמאל: חתנו ר' שלום דובער גורליק
ובניו - ר' דובער ור' חיים אלעזר

כשהפכתי לחברותא שלו. במשך שנים למדנו יחד, בעיקר חסידות. השיעורים שלו פתחו בפניי חלונות חדשים, שהרי הידע העצום שלו הוא בל יתואר, וכל מראה-מקום על מאמר או שיחה, הוא כבר יודע על מה מדובר, וכשכתוב את תחילת הפסוק מכל ספר בתנ"ך הוא משלים אותו מיד בעל פה.

"מלבד קביעות בימי השבוע, הייתה לנו קביעות מיוחדת ללמוד את ה'ליקוט' השבועי, ובשנים האחרונות את ה'דבר מלכות'. מאז שהרבי החל לדבר בשנת תנש"א על משיח ב'קאך' מיוחד, הוא למד את השיחות בחיות ובהתפעלות מיוחדת. ר' שלום שהיה טיפוס עדין, רגוע ושקט, היה מלא התפעלות מהדברים של הרבי בענייני משיח".

הקפדה יתירה הייתה לו להשתתף בשיעורי תורה, וגם כשראייתו נחלשה ולא יכל לקרוא כלל, המשיך ללמוד וללמד מהזכרון.

מספר ר' משה לרנר: "ר' שלום וילנקין היה טיפוס עדין ואצילי. היה שיעור בגמרא של כמה אברכים והוא ישב איתנו ולמד בלי ספר, ותמיד היה בעניינים. אחרים קראו והוא למד כמו כולם ואף נתן הסברים משלו לסוגיות הנלמדות".

פעם למד עם ר' אברהם-אלטר הלוי הבר, את החומש היומי, ולמרות שר' שלום אמר הכל מזכרונו, ר' אברהם-אלטר הביע את התפעלותו בפני בני משפחת וילנקין על החידושים הרבים שהתחדשו לו בלימוד זה.

בנו, ר' חיים-אלעזר (לוזיק), מספר אפיזודה המלמדת על עדינותו המיוחדת: "כאשר אבא כבר לא ראה טוב, הוא בא פעם הביתה ואמר שמציק לו שאינו יכול לקרוא את המודעות התלויות בבית הכנסת. מודיעים על התועדות, על שמחות, על אירועים והוא לא יודע. אמרתי לו תבקש מאחד הבחורים שעומדים וקוראים בלוח מודעות שיקריא לך. מי אני שאטריח בחור, בגלל שאני רוצה לדעת מה כתוב במודעות?". כזה היה אבא, עדין וטוב לב".

קרא תהילים בעל פה

מרת מרישא נפטרה ב"ט מנחם-אב תשמ"ה, ואילו בעלה ר' שלום נפטר עשר שנים מאוחר יותר, בד' כסלו תשנ"ה.

מקבל 'כוס של ברכה' מהרבי

שמונה חודשים לפני פטירתו שבר את רגלו, ומיני אז היה רתוק למיטתו. רק לאחר כמה חודשי סבל, יכל לשבת על כסא גלגלים. גם בחודשים אלו לא בזבז ולו רגע אחד, הוא שכב במיטה וקרא תהילים בעל פה.

ר' שלום נפטר בפתאומיות. מספרת מרת רבקה שהייתה אתו בעת הפטירה: "הוא היה אמור לצאת להתפלל מנחה, סייעתי לו להתכונן, כשלפתע אני שומעת אותו צועק "אוי!", והוא השתק. הבטתי בו ונבהלתי. הוא איבד את הכרתו וצבע פניו השתנה. לרופא שהגיע לא נותר אלא לבשר לנו כי אבא נפטר".

כאמור, נפטר בד' כסלו תשנ"ה, ולמחרת התקיימה הלוויה רבת משתתפים, שיצאה מנחלת-הר-חב"ד לירושלים, שם נקבר בהר הזיתים, לצד זוגתו.

המלמד של הרבי

הרב שניאור זלמן וילנקין, אביו של הרב שלום אליהו, לימד את הרבי ואחיו בילדותם.

הלימודים התקיימו בבית משפחת וילנקין ברחוב קאזאנסקה 22. הרבי ואחיו למדו אצלו חומש עם רש"י, נ"ך, משנה, גמרא ואגדה. הרב וילנקין זכה שהרבי למד אצלו ארבע וחצי שנים.

כאשר יצא את ברית המועצות סייע הרבי לר' זלמן בהזדמנויות רבות וכיבדו מאוד. כאשר נכנס בפעם הראשונה ל"יחידות" סירב הרבי לשבת, והציע לר' זלמן לשבת, כמובן שזה סירב, וכך עמדו שניהם עד לסיום היחידות'.

הולכים לחופת בנו ר' אלעזר, בחצר 770. מימין לשמאל: הגיס ר' ליפא שפירא, ר' שלום וילנקין, החתן ר' אלעזר וילנקין, המחזן ר' משה לברטוב

הרב שניאור למן וילנקין בשנותיו האחרונות

התקשרותו לרבי הייתה מופלאה. היה זה מחזה מרהיב לראות באיזו יראת כבוד וחרדת קודש היה מקשיב לדברי הרבי. אולם הוא מיעט להשתתף בהתוועדויות של הרבי, בשל אי יכולתו לשאת את העובדה שהרבי מכבדו בפומבי.

כאשר נפטר, בכ"ג אייר תשכ"ג, נסע הרבי עד בית העלמין, וכן עזר לשאת את הארון - עובדה נדירה ביותר. הרבי אף שילם שליש מעלות המצבה שהוקמה על קברו ועליה צוין:

"למד ולימד ברבים ועם תלמידים וזכה שכ"ק אדמו"ר הרמ"מ שליט"א למד אצלו".

בנו ר' שלום זכה אף הוא לקירובים מיוחדים מהרבי בגין היותו בנו של המלמד. הקירוב הראשון והמפורסם היה בסיום התוועדות י"ט כסלו תשל"ב. כך אמר הרבי בהתוועדות (תרגום חופשי מתוך 'שיחות קודש' עמוד 299-300):

"מכיוון שדובר אודות יין ישן, יש כאן אותם אלו שנוסעים בחזרה לאחר שבת לארץ הקודש, ובפרט לנחלת-הר-חב"ד, שהם ייקחו איתם מהיין הישן - מהמשקה, ושהם יעשו שם התוועדות. ובנוגע עם מי לשלוח, הרי כולם אהובים כולם ברורים כולם קדושים, אבל יש ביניהם אחד שאני חייב לו משהו, מכיוון שהוא הבן - "ברא כרעא דאבוה" - של זה שהיה המלמד שלי, שאני למדתי אצלו מקרא ומשנה וגם גמרא במשך הרבה שנים, במילא שייקח את המשקה ויביא לנחלת-הר-חב"ד".

ר' שלום בער גורליק על קברו של ר' זלמן וילנקין

פרק שישי

הרב מרדכי ע"ה ותבלחט"א מרת זלדה קוזלינר זקני החתן

ילדיהם:

- מרת חיה ובעלה הרב יוסף יצחק שטראקס
- מרת שרה ובעלה הרב יצחק מאיר הלפרין - הורי החתן
- מרת שיינא דובה ובעלה הרב לוי יצחק רסקין
- הרב אברהם וזוגתו חנה (לבית גוראריה)
- מרת רחל מרים ובעלה הרב מנחם מענדל הלוי מאסקל
- מרת רבקה ובעלה הרב אברהם הכהן ליפשיץ
- הרב שמואל אלעזר וזוגתו מרת חנה רחל (לבית בורלא)

נולד למסירות נפש

הרב מרדכי (מוטל) קוזלינר, זקנו של החתן, נולד באחרון של פסח תרפ"ט בעיירה נעוועל שברוסיה, להוריו הרב החסיד חיים שניאור-זלמן קוזלינר ע"ה ואמו מרת ציפא ע"ה. ר' מרדכי נולד למסירות נפש: את פדיון הבן שלו עשה אביו הרחק מהבית, כבר בצעירותו היה עד לביקורי המשטרה החשאית בבית הוריו ובבחרותו נעצר בעקבות מעצר אמו, כמסופר לעיל באריכות. הרדיפות לא הרפו את מרצו והוא פעל בדרכים שונות ומקוריות בכדי לחזק את היהדות, וגם בכדי להעביר כתבי חסידות לרבי, וכאשר עלה לארץ הקודש עשה רבות למען העולים החדשים, ופעל ללא לאות למען שלימות הארץ ושלימות העם בעידוד הרבי.

זקני החתן והכלה בתספורת החתן.

מימין לשמאל: סב החתן הרב מרדכי קוזלינר, אבי החתן הרב יצחק מאיר הלפרין, סב הכלה הרב שלום וילנקין

כבר בהיותו כבן שלוש הבין כיצד להתנהג בשעת החיפוש שערכו הקומוניסטים תדיר בבית הוריו, שכן אביו היה ממנהלי תומכי-תמימים בנעוועל. כאשר באחד הימים, נכנסו חוקרי משטרה לבית הוריו והחלו לערוך חיפוש דקדקני, התיישב מיד על מזוודה שהייתה מלאה במסמכים, שאם היו מתגלים על ידי החוקרים, היו הוריו בסכנה גדולה. השוטרים כלל לא חשדו בילד ובמזוודה, והמסמכים החשובים לא נפלו בידי הרשעים.

ילד בן שש בגלות קזחסטן

בן שש היה כאשר טעם את הגלות המרה. היה זה כאשר סבו הרב חיים אלעזר גורליק ודודו הרב מענדל גורליק הוגלו לקזחסטן, ולבקשת הסבא הגיע הילד מרדכי בן השש יחד עם סבתו מרת חיה דובה לגלות קזחסטן, שם למד תורה מפי הסבא.

למרות הקשיים שנבעו מתנאי המקום, בשנים הבאות נזכר מפעם לפעם בערגה בחמש שנות הגלות בקזחסטן. אוכל לא היה, בשר הוא לא טעם כמה שנים, אבל החסידים ששהו שם בגלות – ר' בערל יפה ע"ה והחסיד האגדי ר' יעקב מאסקליק הי"ד, וכמובן סבו ודודו – למדו איתו וסיפרו לו סיפורי חסידים אותם זכר כל ימי חייו.

לאחר כחמש שנות גלות, שב לבית הוריו שלייד מוסקבה.

שמר יארצייט של משפחה חסידית

בימי מלחמת העולם השנייה, נמלט עם משפחתו לסמרקנד, ובדרך חלה בדיתריה, ובחסדי הבורא התגבר עד מהרה על המחלה.

הרעב ששרר בזמן המלחמה והמחלות המידבקות היו מנת חלקם של עשרות אלפי הפליטים שהגיעו בחוסר כל לסמרקנד. חסידים רבים נפחו את נשמתם מרעב, קור ומחלות, ובהם משפחה שלימה שנפטרה מרעב – הרב החסיד חיים כבש, רעייתו ובנו. הרב כבש היה רב העיר יוכאוויטש ובבחרותו למד בתומכי-תמימים בליובאוויטש וזכה שהרבי הרש"ב היה מסדר קידושין שלו. בהגיעו לסמרקנד, לא היה בידו ממה להתפרנס, ופת לחם חסרה בביתו, עד שהוא רעייתו ובנו נפטרו מרעב בזה אחר זה.

פטירתה של משפחה חסידית, נגעה לליבם של חסידים רבים ובמיוחד לליבו הרחום של ר' מרדכי, שהחליט לציין מידי שנה את היארצייט של הרב חיים כבש. מידי שנה הוא ערך סעודה כיז המלך והתוועד במשך שעות ארוכות לעילוי נשמתו של הרב חיים כבש ע"ה ומשפחתו.

הרעב והמחלות וכל הקשיים שהיו בעת המלחמה, לא הפריעו לנער הצעיר לשקוד על לימוד הנגלה והחסידות בשיבות המחתריות שהוקמו בסמרקנד. ר' מרדכי למד אצל חשובי וגדולי החסידים ובניהם ר' אברהם אליהו פלוטקין ע"ה והמשפיע החסיד ר' ניסן נמנוב ע"ה.

דאג לאחיותיו

בתקופת הבריחה דרך לבוב, נעצר בעקבות מעצר אמו מרת ציפא שנשלחה להחתיים ספורטים מזוייפים עבור מאות חסידים.

ר' מרדכי נחקר במשך שעות ארוכות. החוקרים אמרו לו כי הם יודעים שהיהודים שנוסעים לפולין אינם אזרחי פולין, והם שואפים להגר מפולין למדינות אחרות. כמו כן הם 'בישרו' לו כי בידי אמו בזמן המעצר נמצאו רשימה ותמונות של אלו שביקשו לנסוע. בזמן המעצר ראו ר' מרדכי ודודו ר' מענדל גורליק את מרת ציפא, וכך כשהם השתחררו בשבת לפנות ערב הם בישרו לכל בני המשפחה שהאמא עודנה ב"ה בחיים.

אביו הסתתר אי שם כי חשש שייעצר. אמו נשלחה למחנה כפיה ליד לבוב לעשר שנים. ר' מרדכי, בחור בן 18, נשאר לבדו עם שתי אחיותיו הקטנות ממנו דבורה פייגא (בורושנסקי) ודריישקא (ליון), להן דאג במסירות רבה. הוא השיג להן אוכל וכל הנצרך.

להניח תפילין במוסד לחולי נפש

בהגיעו לגיל גיוס, ביקש ככל אחיו החסידים להשתמט מהשירות הצבאי שטמן בחובו סכנות גדולות בגשמיות וברוחניות. מספרת דודתו מרת מוסיא קצנלבויגן:

"הלכתי עם ר' מרדכי בכדי לעזור לו להשיג פטור. אמרתי בוועדת הגיוס כי הוא אינו שפוי לחלוטין. הפרופסור שישב בראש הוועדה שאל אותי שאלות רבות והכול עניתי כדבעי. הפרופסור חתם על פטור בהפטירו "את שחקנית טובה". הוא הבין שהכל משחק ולמרות זאת בנס גלוי החליט לשלוח את אחייני ל'הסתכלות' במוסד לחולי נפש".

ר' מרדכי אושפז במוסד לחולי נפש, דבר שהיה כרוך בקשיים גדולים. היה קשה לו להשלים עם המצב הנורא שנוצר, אבל הטרדה היותר גדולה שלו הייתה כיצד מניחים תפילין? ר' מרדכי הגה רעיון, הוא הצהיר בפני הרופאים כי אינו מסוגל לאכול לבדו אף אם יגיע לידי רעב גדול: "רק אם אחותי תבוא להאכיל אותי אני יסכים לאכול". רופאיו הסכימו לבקשת ה'חולה' ואחותו מרת דבורה פייגא (בורושנסקי), שהייתה ילדה קטנה, הגיעה מידי יום עם אוכל כשר למהדרין ותפילין אותם הניח מידי יום עד שהשתחרר לביתו.

הנחת התפילין לוותה בקשיים רבים, כיון שהצוות הרפואי עקב אחריו תדיר בכדי לראות שאכן הוא חולה נפש, אבל ר' מרדכי בפיקחותו מצא דרך יצירתית בכדי שיוכל להניח תפילין: לפני שהניח - טיפס על שולחן שניצב בחדרו, והציץ בחלון גבוה ממנו נשקף הפרוודור, משם אמורים להגיע אנשי הצוות הרפואי. כאשר ראה שהשטח פנוי - הניח תפילין, התפלל בקצרה ומיהר לחלוץ את התפילין. בכל התקופה לא אירע וולו יום אחד שלא הניח תפילין.

בינתיים דאגו בני משפחתו לשחד את האנשים הנכונים במקומות הנכונים, בכדי שהרופאים יתנו את ההחלטה הנכונה. ה' עזר ולבסוף התקבלה תעודת הפטור המיוחלת.

אמו מרת ציפא התרגשה מאוד מכך שבנה לא יאלץ לשרת בצבא ועל כך אמרה לו: "בעבר היה נהוג שבחור יהודי שזכה לקבל פטור מהצבא, הסתגר במשך שנתיים שהיה אמור לשרת בצבא ושוקד על לימודיו יומם ולילה. היום כשאין בית כנסת שאפשר ללמוד בו, אני מבקשת ממך שתקבל עליך להתנהג לפחות קצת אחרת בשנתיים הבאות".

בת חסידים

הרב אברהם קפובסקי הי"ד

בג' תמוז תשי"ז, לפני 51 שנים, בא בברית הנישואין עם מרת זלדה (זויה) לבית קפובסקי. לאחר נישואיהם גרו בטשקנט.

לאחר החתונה גילה ר' מרדכי לרעייתו, כי כאשר בדק את הצעת השידוכין - הייחוס היה חשוב לו, אבל יותר מכך ביקש לוודא האם המשפחה שמרה מצוות כדבעי למרות כל הסכנות הטמונות בכך, ואכן לאחר בירור מקיף הובהר לו כי הוריה שמרו מצוות בכל מצב למרות הסכנות.

אביה של מרת זלדה, ר' אברהם קפובסקי, נולד בפולטבה להוריו ר' שמואל יוסף ומרת שיינא. אמה, גב' שרה קפובסקי, היא בתו של ר' שניאור זלמן חוסידוב, מחשובי חסידי חב"ד בפולטבה.

ר' אברהם ומרת שרה, שמרו שבת בכל מחיר, גם כאשר הפרנסה הייתה בדוחק. בתם מרת זלדה מספרת כי אביה יחד עם אחיו ר' ישראל דוד הי"ד, היו מתייעצים תדיר יחדיו, כיצד למצוא עבודות שונות ומשונות בהן ניתן לשמור שבת כהלכתה. כך גם אמה, למרות ששנים רבות הייתה אלמנה, נעדרה בקביעות ממקום עבודתה בשבתות וחגים, ובמשך השבוע השלימה את החסר.

מרת זלדה נולדה ב'פושקינה', פרבר לנינגרדי, שם חייתה קהילה ליובאוויטשית קטנה. בימי השואה אביה נאלץ להתגייס ל'צבא האדום' ואילו מרת זלדה ואמה נסו יחד עם קבוצת חסידים מלנינגרד המופגזת. במשך תקופה ארוכה שהו בכפר טטרי נידח, ומשם נדדו לטשקנט.

דאג שבחורים ילמדו תורה

ר' מרדכי היה חסיד אמיתי, פנימי ובעל מסירות נפש ופעל רבות למען חיזוק עיני היהדות. הוא דאג שבחורים יהודים המתגוררים בטשקנט ילמדו תורה בטשקנט או ייסעו לעיר הסמוכה סמרקנד ושם יתחזקו בתורה ומצוות בשיעורי תורה מחתרתיים שהיו באותה תקופה.

הוא נעצר פעמים רבות על ידי אנשי הק.ג.ב. אבל הם לא הפחידו אותו והוא המשיך לפעול למען היהדות ללא חת.

בונה מקוואות

בשנת תשכ"א סגרו אנשי הק.ג.ב. את המקווה בבית הכנסת בעיר העתיקה של טשקנט. חסידי חב"ד שהתגוררו בעיר, נאלצו לנסוע כמה שעות עד לעיר סמרקנד בכדי לטבול במקווה וזה היה מצב בלתי נסבל. איש מסירות הנפש, חסיד ברסלב, ר' יעקב גלנט, הסכים שבחצר ביתו תיבנה מקווה חדשה ור' מרדכי הוא שלקח על עצמו את פרויקט הבניה.

בניית המקווה נעשתה בחשאיות גמורה ובאותה תקופה של שלטון הקומוניסטי בכדי לרכוש כמות גדולה של חומרי בנייה, היו צריכים להציג רישיונות בנייה. מכיון שהמקווה נבנה במחתרת נאלץ ר' מרדכי לרכוש את החומרים בשוק השחור תוך שהוא משלם סכומי עתק שאסף בעצמו בין אנ"ש.

קשיים רבים עמדו בפניו בעת בניית המקווה אולם הוא לא ויתר על כך שתהיה מקווה מהודרת ביותר. סיפר ר' יעקב גלנט: "ר' מרדכי השקיע את כל כוחותיו בבניית המקווה, וביקש שתהיה מהודרת. הוא הוסיף הידור ועוד הידור, גם אם עלה לו הדבר בטרחה ובהון רב וגם אם ההידורים עיכבו את מהלך הבנייה. על אף שידע את דיני בניית המקווה על בורין הוא לא סמך על עצמו והירבה להתייעץ עם רב קהילת חב"ד בטשקנט הרב זלמן [פבזנר] בובער ע"ה ויבלחט"א הרה"ח לוי פרסמן, מחשובי החסידים בטשקנט [כיום בקרית מלאכי].

"זכור לי שר' מרדכי טרח ויגע עד שהצליח לבנות שני בורות לאוצר הגשמים, בכדי שבזמן שמרוקנים בור אחד - מידי כמה חודשים - הבור השני ימשש כמקווה. הוא לא רצה שיווצר מצב שיהודי טשקנט יהיו בלי מקווה אפילו לזמן קצר. באותה תקופה, להתעסק בבניית מקווה הייתה סכנת נפשות ור' מרדכי עשה הכל במסירות נפש רבה".

ר' מרדכי היה מקפיד על כל ההלכות והמנהגים, ובייחוד על מנהגי חב"ד, גם מעבר למסך הברזל, על כך מספרים ידידיו מטשקנט:

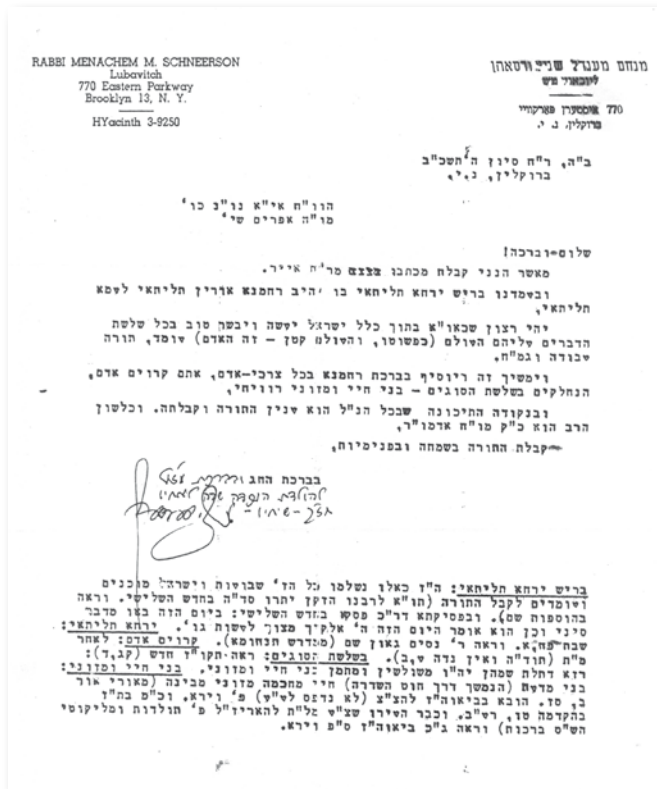
"לקראת חג הסוכות בא' השנים השיגו הקהילה החבדי"ת בטשקנט שני אתרוגים, האחד גדול, יפה ומהודר, והשני, מזן קלבריה, היה קטן והמראה שלו לא היה טוב במיוחד. רבים אמרו שכיוון שהאתרוג שאינו קלבריה מהודר ויפה יותר, יש לברך עליו, אך ר' מרדכי התעקש לברך דווקא על קלבריה, כמנהג חב"ד.

"לאחר החג בא ר' מרדכי ליהודי שברשותו היה האתרוג המהודר. ביקש לראות את האתרוג, חתך אותו ובתוכו ראו בבירור כי הוא מורכב מאתרוג ולימון..."

אהבת ישראל שאין לה אח ורע

רעידת אדמה עזה פקדה את טשקנט בשנת תשכ"ו, וחלקים גדולים מהעיר נהרסו כליל. בין מאות האלפים שנותרו ללא קורת גג היו גם חסידי חב"ד. ר' מרדכי נחלץ לעזרת משפחת גורביץ. מספר הרב אבא דוד גורביץ, שליח הרבי ורבה הראשי של אוזבקיסטן:

"קשה לתאר את המצב שהיה אז, עשרות אלפי תושבים חיו באוהלים, חלקים ניכרים מהעיר נהרסו כליל. ר' מרדכי אירח את ילדיי, ברכה וברוך, בביתו. הם סיפרו שהוא התנהג אליהם כאבא טוב. בשעות הלילה הוא וידא מידי פעם כי הם מכוסים היטב בשמיכה, דאג להם שיאכלו ושירגישו בבית".

העברת כתבים לרבי

בשנות הכפיים החל במבצע מיוחד בהוראת הרבי: העברת כתבים לרבי לשון ההוראה שהועברה הייתה: העברת כתבי החסידות אל מחוץ לגבולות רוסיה זה ממש פדיון שבויים. ר' מרדכי חיפש בעצמו ועל ידי שליחיו, בכל מקום אפשרי ספרי חסידות וכתבי יד של רבותינו נשיאינו. הוא חיפש ב'גניזות' ובבתים של משפחות החסידים מדורות קודמים, וכשמצא - שלח הכול לרבי בדרך לא דרך.

ר' הלל זלצמן, ממנהלי ארגון חמ"ה, שנסע ברחבי ברית המועצות בכדי לאתר כתבי יד כאלו, סיפר לאחרונה:

לרגל הולדת בתם שרה (הלפרין - אם החתן) בחוסיה, הוסיף הרבי בכתו"ק בשולי מכתבו ששלח לארץ הקודש אל הרב אפרים - אחיו של הרב חיים זלמן קודלינר: "בברכת מזל טוב להולדת הנכדה שרה לאחיו חז"ק - שיחיו"

"כיצד הגיעה הוראת הרבי לרוסיה? איך הצליח ר' מרדכי להשיג את כתובותיהם של זקני החסידים? - על כך לא ידענו להשיב דבר. למעשה גם לא שאלנו ולא ביקשנו לדעת. ידענו רק שיש הוראה כזאת מהרבי. ברוסיה של אותם ימים, כל אחד שמר את סקרנותו לעצמו. התעניינות יתר בעסקנות הציבורית, מעבר למה שהוטל עלינו, לא הייתה רק 'מיותרת', אלא 'אסורה'!

"הרב קוזלינר התמסר לעניין בכל נפשו ומאודו. במאמצים מרובים הצליח לאתר שמות וכתובות של עשרות מזקני החסידים שנשארו בפינות נידחות ברחבי האימפריה הסובייטית, ואשר אצלם היו אמורים להשאר כתבי חסידות מדורות קודמים. לאחר שהיו בידי רשימות מסודרות, גייס כספים לפעילות עניפה זו, ועודד בחורים ואברכים לנסוע לכל רחבי רוסיה, לפי הכתובות שהכין, ולהציל את כתבי היד.

"כמובן שפעילות כזאת, של עיסוק בכתבי חסידות, ובפרט המטרה הסופית - הוצאתם מרוסיה - הייתה כרוכה בסכנת נפשות. אבל כאשר שמענו שזאת הוראה מהרבי, התמסרנו לעניין ככל יכולתנו".

המבצע היה כרוך בהוצאה כספית גדולה אבל בעלי ממון רחשו אימון רב בר' מרדכי ומימנו את ההוצאות. סכומי עתק עברו תחת ידיו, הם שימשו לקניית ה'ביכלאך' מיהודים שביקשו תמורה עבור כתבי החסידות, וגם בכדי לשחד את השוטרים במעברי הגבול שיעלימו עין מכמות כזו גדולה של כתבי יד. אבל הכסף הגדול שימש רק לצורכי עבודת הקודש, בעוד ר' מרדכי חי בדחקות ובצמצום.

השליחים שלו יכלו, אפוא, למלא את תפקידם בלא דאגה כספית והצילו מאות ספרי חסידות וכתבי יד של חסידות מתהום הנשייה והעבירים אל הרבי. כל חסיד שהיה זוכה לעלות לארץ הקודש או לנסוע לארה"ב היה מקבל בחשאי כמה כתבי יד או ספרים על מנת העבירים לרבי. הרבי העריך מאד את פעולותיו למען הכתבים וביחידויות של חסידים שהגיעו מרוסיה, הרבי הזכיר פעולות אלו לשבח.

העבירו חבילה ללא שידעו את תכולתה

שניים משותפיו לעבודת קודש, חשפו לאחר פטירתו בפני כתב השורות את שנעשה מאחורי הקלעים, בכדי לפדות את הכתבים ולשגרם אל הרבי:

סיפר השליח הרב אבא דוד גורביץ: "לא הרבה יודעים מהיקף העבודה הגדולה שהרב קוזלינר ביצע, בכדי להעביר כתבים לרבי, כיוון שהיינו מעבירים כתבים בתוך רוסיה, ומרוסיה לארצות הברית, עם חסידים שהעבירו חבילה סגורה בלא שידעו את תכולתה. החסידים שהיו מוצאים את ה'ביכלאך' היו מוסרים אותם לרבי והדבר היה גורם לרבי נחת רוח רב.

"כשאני יצאתי את ברית המועצות הוצאתי איתי כמות גדולה של ביכלאך שנתן לי ר' מרדכי. חבילת ה'ביכלאך' שמסרתי בשם ר' מרדכי לרבי, עמדה במשך תקופה ארוכה בחדרו הק' של הרבי".

סיפר השליח הרב נתן ברכהן ע"ה, רבה של לטביה: "ר' מרדכי גייס אותי לחיפוש כתבי יד - 'ביכלאך'. חרשתי את כל ברית המועצות לאורכה ולרוחבה בכדי למצוא כתבי יד וספרי חסידות, אותם הייתי שולח לרבי. לרוב הוא שנתן את ההוראות לאן לנסוע ואיך לשלוח לרבי. במסגרת עבודתי זו שלחתי למעלה מארבעים 'ביכלאך' לרבי, בדרכים שונות. כשר' ניסן מינדל ע"ה, מזכירו של הרבי, היה ברוסיה - ציידנו אותו, אני וחבריי, בשש-עשרה חבילות של 'ביכלאך' ובניסים גדולים הוא לא נתפס.

"כשיצאתי מברית המועצות, לקחתי על עצמי להבריח כמות גדולה ביותר של 'ביכלאך', בתוך ספה. במקום בו מניחים את המצעים מילאתי בתוך הספה ספרי חסידות וכתבי יד. הספה היתה בתוך המטען שהגיע באוניה לארץ הקודש כמובן בסיוע שוחד רב. אי אפשר לתאר את גודל הנחת רוח שנגרמה לרבי בעת שהגעתי ל-770 ומסרתי את כל תכולת הספה לרבי".

תירוץ מוכן

הק.גב. בכל מקום עקב אחריו. היו מעכבים אותו לבדיקות, והוא בכל מקום היה עם תירוץ מוכן מדוע הוא שוהה במקום ולהיכן הוא מתעתד לנסוע. וכך כאשר הוא מסכן עצמו, הצליח לחלץ כתבים חשובים אלו.

משפחת קוזלינר. מימין לשמאל: מרת זלדה, חיה (שטרקס), חזבה (רסקין), הרב מרדכי, שרה הלפרין

רעייתו שעמדה לצידו כל השנים, מרת זלדה, מספרת, שהוא היה נוסע לשבועות ארוכים מבלי לגלות אפילו להיכן נוסע: "הוא היה מחפש כתבים, מוסר אותם לאלו שעלו ארצה וכשסיים את המשימה שעמדה בפניו חזר לביתו בטשקנט".

בעודו עוסק בפעולות חשובות אלו, ביקש כמה פעמים מהשלטונות אישור יציאה מברית המועצות, עד שבקיץ תשל"א קיבל את האישור המיוחל. כשעלה ארצה יחד עם משפחתו, הבריה בעצמו כתבי יד רבים אותם שלח לרבי.

מייסד ישיבת תומכי-תמימים

עם הגיעו ארצה, מונה למשפיע בישיבת תומכי-תמימים בקרית גת. אולם בתחילת תשל"ב הורה הרבי לייסד בנחלת-הר-חב"ד ישיבת תומכי-תמימים, בה ילמדו תלמידים עולים מברית המועצות. את הדחיפה לכל העניין נתן הרב בנימין גורודצקי שליח הרבי.

הישיבה קלטה ילדים עולים ממשפחות מצוקה, שהתחנכו בישיבה על ידי חשובי החסידים: ר' יעקב בורושנסקי ע"ה, ר' מיכל רפפורט ע"ה, ר' יעקב נוטיק ע"ה ויבלחט"א הרה"ח אברהם [בומי] פרידלנד ועוד.

כמה סמלי הוא, שאת מקום מגוריו מזה שנים רבות ועד יומו האחרון קבע הוא כך שחלונות ביתו צופים אל הישיבה. הוא הקדיש את חייו למען הישיבה והיה איכפת לו מכל תלמיד. במשך

עם תלמידי ישיבת "תומכי תמימים" אותה ייסד וניהל בהוראת הרבי

שנים רבות היו בישיבה ילדים עולים ממשפחות מצוקה ובשנים האחרונות לומדים בישיבה בחורים המתקרבים ליהדות וחסידות, הלומדים בסדרי לימוד ברמה גבוהה ביותר.

התמסרותו לתלמידי הישיבה לא ידעה גבולות. התלמידים מצאו בו אב זואג בכל תחומי החיים. כשתלמיד חלה, לקח אותו ר' מרדכי לביתו והוא ומשפחתו טיפלו בו כאילו היה בנם. הוא היה דמות מופת לתלמידיו והנחה אותם למעשי חסד ואהבת ישראל.

נאם בפני 'מועצת גדולי התורה'

לבד מהיותו מנהל וראש ישיבת תומכי-תמימים שימש חבר ועד שכונת נחלת-הר-חב"ד. הוא היה בין מייסדי הועד והיה חבר פעיל עד ליום פטירתו.

חסיד ומקושר לרבי היה ועל כל פעולותיו ביקש לדווח לרבי, אבל הוא ברוב צניעותו ראה את עצמו קטן מידי בשביל לכתוב לרבי. את הדוחות היה כותב לרב חודקוב, מזכירו של הרבי.

לפי הוראת הרבי אליו, נלחם בכל מאודו למען תיקון חוק 'מיהו יהודי' ולמען שלימות הארץ. לשם כך נפגש עם שרים, חברי כנסת, רבנים ואדמוורי"ם. רבים עודם זוכרים את הופעתו של ר' מרדכי בפני מועצת גדולי התורה ואת דבריו המרגשים לגבי הסכנה המוחשית במסירת שטחי ארץ ישראל לאויב.

בחתונת נכדו

המשפיע הרה"ח ר' יוסף יצחק גנזבורג התלווה לר' מרדכי בעת נאומו בפני חברי מועצת גדולי התורה: "ידידות מיוחדת הייתה בין ר' מרדכי לרב אבישי שטוקהמר, מזכיר מועצת גדולי התורה באותם ימים, והוא שנענה לבקשת ר' מרדכי לנאום בפני ה'מועצת':

"הם לא היו מתאספים תדיר ושכשהיו מתאספים חברי המועצת ובהם גדולי האדמורי"ם והרבנים היה להם סדר יום צפוף מאד, והיו דנים בקצרה בכל נושא שעלה לדיון. אבל הרב שטוקהמר עשה מעל יכולתו ור' מרדכי כובד לנאום בעניין שלימות הארץ. חששתי שלאחר כמה דקות יבקשו ממנו לסיים כיון שהודיעו מראש שסדר היום צפוף מאד. אבל האדמורי"ם מגור ומויז'ניץ העומדים בראשות המועצת נהנו מדבריו הנלהבים וביקשו שימשיך עוד ועוד".

תלמידי התמימים ליקטו משיחות הרבי על שלימות הארץ ור' מרדכי דאג להדפיס את הספר הנקרא 'נחלת עולם לעם עולם'. כמו כן הדפיס מהדורה שנייה של החוברת 'צעקת המלך', שגם בה לוקטו קטעים משיחות הרבי בנוגע לשלימות הארץ.

ספר תורה לזכות יהודי רוסיה

גם שנים רבות לאחר שעלה לארץ הקודש, ליבו היה תמיד עם יהודי רוסיה. כשהרבי יצא במבצע של כתיבת ספרי תורה כללים, כתב ספר תורה כללי לזכות יהודי רוסיה.

בחתונת בתו חיה. מימין לשמאל: הרב חיים זלמן קוזלינר, הרב מרדכי, החתן - יוסף יצחק שטראקס

עם ספר תורה שכתב לזכות יהודי ברית המועצות

הרבי קרא להשתתף בסיום ספר התורה שכתב ר' מרדכי (שיחת ליל ט"ו מנחם אב תשמ"ו - 'התוועדויות' ח"ד ע' 219): הרבי קרא להוסיף במבצעים "וכן המבצע דאות באחד מספרי התורה ככללים - "ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר", כולל ובמיוחד - ספרי תורה הכלליים שמסיימים בימים הקרובים להשתתף בהם בסיומים - בנשמתו, (גם) בגופו, (גם) בממונו" ובהערה שם: "שני ספרי תורה[...] סיום ס"ת הכללי שנכתב לזכות אחינו בני ישראל הנמצאים מאחורי מסך הברזל", כי, אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת"...

ר' מרדכי היה חסיד פנימי שכל כולו היה מסור אך ורק לעניינים של הרבי ורבים ראו בו דמות לחיקוי. חסידים ראו בו דמות מהדור הקודם - חסיד שענייני עולם הזה לא מטרידים אותו.

התוועדות של הרב קוזלינר

אוצר סיפורים שאין כדוגמתו היה הרב קוזלינר. הוא ידע את סיפורם של חסידים רבים מחסידי אדמו"ר הזקן ועד לדורנו, ובהתוועדויות, כאשר היה מבקש להחדיר עניין בלב המתוועדים, היה מביא סיפורים הממחישים את חשיבות הנושא.

ר' מרדכי היה חי עם הסיפורים החסידיים. בהתוועדות או בשיחה פרטית עם חסיד, היה מספר סיפורים מהם היו מבינים השומעים את הלקח. ר' מרדכי היה מעיין של סיפורים, הוא נהג לספר על חייו האישיים ועל חיי חסידים שהכיר או מה ששמע עליהם.

מפורסם הוא כי התוועדות של ר' מרדכי זו התוועדות חסידית אוטנטית שקשה למצוא כדוגמתה כיום. כשהיה מתוועד, היו מסתופפים סביבו נערים לצד זקנים בכדי לשמוע את הסיפורים עם הלקח המיוחד הנוגע לדרכי החסידות.

ר' מרדכי אהב כל יהודי. היה איכפת לו מהזולת. מי שהכיר אותו ידע, כי חסיד אשר לא מתנהג כיאות, ר' מרדכי יעיר לו על כך במהלך ההתוועדות ולא על מנת לפגוע אלא בגלל שהרגיש כואב כשחסיד התנהג לא כנדרש.

נזכרתי בהתוועדויות ברוסיה

בחג הגאולה י"ט כסלו תשס"ב, ימים ספורים לפני שנפטר, התוועד בבית כנסת חב"ד בשכונת מאה שערים בהשתתפות קהל מגוון מכל החוגים, למחרת, בכ' כסלו, התוועד עם תלמידיו בישיבת תומכי-תמימים. להתוועדות הצטרפו רבים מאנ"ש שבאו להשתתף בהתוועדות, בה היה הוא שמח מאוד ואמר הרבה 'לחיים'.

בליל שבת, כ"ג בכסלו, שאל אותו א' מאנ"ש מה גרם לו להיות בשמחה כזו גדולה בהתוועדות כ' כסלו - והוא ענה בחיך 'בזמן ההתוועדות נזכרתי בהתוועדויות ברוסיה בהם התוועדו זקני החסידים. הזכרונות האלו הביאו אותי לשמחה רבה'.

כמה שעות לאחר מכן, בשבת לפנות בוקר, איבד את הכרתו והובהל לבית הרפואה ובשעת רעוא דרעוין השיב את נשמתו לבורא עולם והוא בן 72.

הלווייתו יצאה במוצאי שבת מיישיבת תומכי-תמימים, אותה ניהל עשרות שנים, דרך בית הכנסת המרכזי בנחלת-הר-חב"ד לעבר הר-המנוחות בירושלים. בהלווייתו השתתפו מאות רבות מחסידי חב"ד מכל רחבי הארץ וביניהם חשובי רבני חב"ד, משפיעים, שלוחים ותלמידים רבים בהווה ובעבר.

מעשה אבות סימן (ונתינת כוח) לבנים

"מעשה אבות סימן (ונתינת כוח) לבנים". כלומר, הנתינת כוח לעבודתם של הבנים היא - "מעשה אבות".

וביאור העניין - על-פי משל מאב שמוריש לבנו את כל העניינים שהתייגע עליהם במשך כל ימי חייו, כך שהבן אינו צריך לטרוח להשיג עניינים אלו, מכיוון שמקבל הכל מן המוכן, ועל-דרך זה בנמשל, שכל ענייני העבודה שפעלו האבות במשך כל ימי חייהם - באים בירושה לבניהם אחריהם עד עולם, ללא כל יגיעה, מן המוכן.

אמנם, מובן וגם פשוט שהכוונה בזה שהאבות מנחילים לבניהם באופן של ירושה היא - לא כדי שלא יצטרכו לעשות מאומה, ובמילא, יוכלו ללכת לישון... כי אם, כדי שבכוח זה יוכלו לעבוד את עבודתם באופן נעלה יותר כו'.

ונקודת העניין - שלמרות שדרגת עבודת הבנים אינה בערך כלל לדרגת עבודת האבות, אף-על-פי-כן, ניתן הכוח (מצד "מעשה אבות") שגם על-ידי העבודה הפשוטה שלנו יפעלו את העניינים שפעלו האבות.

וזהו "מעשה אבות סימן לבנים":

מצד אחד - מדגישים את גודל זכותם של הבנים, אשר, להיותם "בנים" של ה"אבות", מקבלים הם מן המוכן (ללא עבודה ויגיעה) את כל העניינים שפעלו האבות על-ידי עבודתם ויגיעתם, "מעשה אבות".

וביחד עם זה - מודגשת גודל האחריות המוטלת על ה"בנים", שכן, לאחר כל מה שנפעל על-ידי האבות, ממתנים עדיין לעבודתם של הבנים באופן ד"קב שלו!"

קטעים מהתוועדות שבת-קודש פרשת ויחי ה'תשמ"ו

זקננו שחירפו נפשם על קיום תורה ומצוות וחינוך יהודי-חסידי לילדיהם, זכו כי צאצאיהם בני משפחת גורליק ממשיכים בדרכם, דרך התורה והחסידות, מהם הפועלים בשליחות הרבי ברחבי העולם - ארץ הקודש, מדינות חבר העמים, ארצות הברית, אירופה ואוסטרליה.

גם החתן והכלה זכו לפעול בשליחות הרבי ברוסיה ואוקראינה וקירבו יהודים רבים לצור מחצבתם.

אנו תפילה כי זכויות זקננו, יעמדו לנו ולצאצאנו להמשיך וללכת בדרך החסידות, לנחת רוח הרבי.